

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ

BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING

Босна и Херцеговина Економски трендови јануар – јуни 2009.

Јединица за економска истраживања

Септембар 2009.

■ САДРЖАЈ:

I РЕАЛНИ СЕКТОР.....	11
Индустријска производња у БиХ	13
Прерађивачка индустрија	14
Електроенергетски сектор	15
Грађевинарство	16
Малопродаја	17
Тржиште рада	19
Запосленост	19
Незапосленост	21
Плате	22
Пензије	23
II ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ.....	25
Индиректни порези	25
ДИРЕКТНИ ПОРЕЗИ.....	28
ЈАВНИ ВАЊСКИ ДУГ	29
КОНСОЛИДОВАНО ИЗВРШЕЊЕ СЕКТОРА ОПЋЕ ВЛАДЕ	30
III ЦИЈЕНЕ, МОНЕТАРНИ И ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР	33
Цијене.....	33
Банкарски сектор у БиХ	38
Тржиште капитала.....	41
Индекси	41
Укупни промет.....	43
IV ВАЊСКИ СЕКТОР	45
УВОД	45
Робна размјена БиХ са иностранством	46
Структура робне размјене БиХ са иностранством по производима.....	47
Структура робне размјене БиХ са иностранством посматрана по земљама поријекла увозне робе и дестинацијама извоза	49
Платни биланс БиХ	51
V СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ.....	53

ПРИЛОЗИ :

Табела 1: Индустијска производња у ФБиХ

Табела 2: Индустијска производња у РС

Табела 3: Реални сектор - индустрија и услуге; Пословање у трговини на мало и угоститељству

Табела 4: Тржиште рада

Табела 5: Раст и структура монетарних агрегата (крај периода)

Табела 6: Индекс потрошачких цијена (ЦПИ)

Табела 7: Раст и секторска структура кредита (крај периода)

Табела 8: Раст и секторска структура депозита (крај раздобља)

Табела 9: Каматне стопе у БиХ (просјек периода)

Табела 10: Увоз и извоз роба у БиХ

Табела 11: Главни трговински партнери БиХ

Табела 12: Платни биланс Босне и Херцеговине

СПИСАК ГРАФИКОНА:

Графикон 1: Индустијска производња

Графикон 2: Производња електричне енергије

Графикон 3: Доприноси расту/паду вриједности грађевинских радова у првом полугодишту 2009 од 10,5%

Графикон 4: Снажан утицај горива и мазива на промјену стопе раста малопродаје.

Графикон 5. Допринос расту укупног броја запослених у П1 2009. године према СКД.

Графикон 6: Регионално поређење стопа незапослености.

Графикон 7: Регионално поређење нето плата (у €)

Графикон 8: Прикупљени индиректни порези у БиХ П1 2005. – П1 2009.

Графикон 9: Распоређени приходи од индиректних пореза у првом кварталу 2008. и 2009

Графикон 10: Стање јавног вањског дуга

Графикон 11: Структура јавног вањског дуга

Графикон 12: Годишњи консолидирани подаци за БиХ 2003. – 2008.

Графикон 13: Кретање ЦПИ индекса у БиХ

Графикон 14: Регионално поређење индекса потрошачких цијена (г/г)

Графикон 15: Поређење девизних резерви у земљама из окружења

Графикон 16: Однос кретања девизних резерви и новчане масе

Графикон 17: Структура депозита и стопа раста укупних депозита

Графикон 18: Структура пласмана према господарским секторима и стопа раста укупних пласмана

Графикон 19: Пондериране ефективане каматне стопе на кредите у БиХ

Графикон 20: Укупна тржишна капитализација у БиХ

Графикон 21: Индекси инвестицијских фондова сарајевске и бањалучке берзе БИФХ и ФИРС

Графикон 22: Индекси најуспјешнијих компанија на Сарајевској и Бањалучкој берзи (САСХ-10 и БИРС).

Графикон 23: Промет на БиХ тржишту вриједносних папира од 30.06.2008. до 30.06.2009. год

Графикон 24: Промјене увоза и извоза, те стопе покривености увоза извозом земаља региона

Графикон 25: Учешће појединих категорија производа у укупном увозу за П1 2009. године

Графикон 26: Учешће појединих категорија производа у укупном извозу за П1 2009. године

Графикон 27: Стање ФДИ по кварталима у БиХ (у 000 КМ)

Графикон 28: Најзначајнија улагања у БиХ по земљама

Графикон 29: Регистроване ФДИ у БиХ по дјелатностима

СПИСАК ТАБЕЛА:

Табела 1: Анкета о радној снази у БиХ – основни показатељи

Табела 2: Номинални и реални раст плата

Табела 3: Номинални и реални раст пензија (г/г)

Табела 4: Прикупљени индиректни порези у првом полугодишту 2005.-2009. (у милионима КМ)

Табела 5: Приходи од директних пореза и доприноса у П1 2008. и П1 2009. године (у милионима КМ)

Табела 6: Спољнотрговински индикатори за П1 2009. године и за претходне извјештајне периоде.

Табела 7: Увоз, Извоз, Трговински дефицит и Промјена извоза са главним трговинским партнерима за П1 2009

Табела 8: Увоз, извоз, њихове промјене и дефицит са групацијама земаља за П1 2009. године

Листа скраћеница:

АРС	–	Анкета о радној снази	ПБ	–	Платни биланс
БД	–	Брчко Дистрикт	ПДВ	–	Порез на додану вриједност
БДП	–	Бруто домаћи производ	ПИФ	–	Приватизацијски инвестицијски фонд
БДВ	–	Бруто додана вриједност	ПЈИ	–	Програм јавних инвестиција
БХАС	–	Агенција за статистику Босне и Херцеговине	РС	–	Република Српска
ВІFX	–	Индекс босанских инвестицијских фондова	SASE	–	Сарајевска берза
БиХ	–	Босна и Херцеговина	SACX-10	–	Индекс дизајниран за приказ резултата 10 најбољих компанија листираних на Сарајевској берзи
BLSE	–	Бањалучка берза	СБ	–	Свјетска банка
ЦББиХ	–	Централна банка Босне и Херцеговине	СЕЕ	–	Југоисточна Европа
ЦЕФТА	–	Средњоевропски споразум о слободној трговини	СИПА	–	Државна агенција за истраге и заштиту
СРІ	–	Индекс потрошачких цијена	СМТК	–	Стандардна међународна трговинска класификација
ДОБ	–	Документ оквирног буџета	СОР	–	Средњорочни оквир расхода
ДСУ	–	Директна страна улагања	СРС	–	Средњорочна развојна стратегија
ЕБРД	–	Европска банка за обнову и развој	ССП	–	Споразум о стабилизацији и придруживању
ЕЦ	–	Европска комисија	ССТ	–	Споразум о слободној трговини
ЕРС-10	–	Индекс дизајниран за приказ резултата 10 компанија из система електропривреде РС	СВФ	–	Статистика владиних финансија
ЕУ	–	Европска унија	УИО	–	Управа за индиректно опорезивање БиХ
ФБиХ	–	Федерација Босне и Херцеговине	УСАИД	–	Агенција Сједињених Држава за међународни развој
FIRS	–	Индекс инвестицијских фондова РС	П1 2009	–	прва половина 2009. године
ФИСИМ	–	Услуге финансијског посредовања индиректно мјерене	К1 2009	–	први квартал 2009. године
ЈР УИО	–	Јединствени рачун Управе за индиректно опорезивање	М0	–	Резервни новац
КМ	–	Конвертибилна марка (међународни стандард ИСО 4217)	М1	–	Трансакцијски новац
ММФ	–	Међународни монетарни фонд	М2	–	Новац у ширем смислу
МВТЕО	–	Министарство вањске трговине и економских односа	QM	–	Квази новац
ОМА	–	Одјел за макроекономску анализу Управног одбора Управе за индиректно опорезивање	мКМ	–	милиони КМ
ОР	–	Обавезне резерве	г /г	–	стопа раста која подразумјева промјену у односу на исти период претходне године
			м/м	–	стопа раста која подразумјева промјену у односу на претходни мјесец текуће године

■ ГЛАВНИ ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ У БИХ

- ГОДИШЊИ ПОКАЗАТЕЉИ

	2005.	2006.	2007.	2008.
Номинални БДП БИХ (у милионима КМ)	16.928	19.121	21.759	24.717
Номинална стопа раста (у %)	7,2%	13,0%	13,2%	13,6%
Реална стопа раста (у %)	3,9%	6,9%	6,0%	5,4%
Становништво (хиљаде)	3.843	3.843	3.842	3.841
БДП пер capita (у КМ)	4.405	4.976	5.663	6.435
Број незапослених у БИХ (у хиљадама)	508	516	527	493
Просјечне нето плате у БИХ (у КМ)	534	575	645	752
ЦПИ (индекс потрошачких цијена)	-	6,1%	1,5%	7,4%
Консолидирани буџет БИХ **	(у % БДП)			
Приходи	42,1%	44,9%	45,2%	28,2%
Расходи	39,7%	42,0%	43,9%	26,6%
Салдо	2,4%	2,9%	1,3%	1,6%
Вањски јавни дуг	25,6%	21,2%	17,8%	16,7%
Новац и кредити **	(у % БДП)			
Новац у ширем смислу (M2)	47,7%	52,7%	56,6%	52,0%
Кредитирање приватног сектора	44,3%	48,3%	54,7%	58,2%
Платни биланс **				
Салдо текућег рачуна у милионима КМ	-2.934	-1.493	-2.731	-3.970,9
У % БДП-а	-17,3%	-7,8%	-12,6%	-16,1%
Трговински биланс **				
Извоз роба и услуга (у милионима КМ)	5.590	7.058	7.991	9.101
(стопа раста у %)	20,4%	26,3%	13,2%	13,9%
Увоз роба и услуга (у милионима КМ)	12.467	12.672	14.957	17.449
(стопа раста у %)	11,8%	1,6%	18,0%	16,7%
Биланс роба и услуга (у % БДП-а)	-40,6%	-29,4%	-32,0%	-33,8%
Бруто девизне резерве **				
У милионима КМ	4.224,5	5.451,7	6.698,5	6.295,7
У мјесецима увоза роба и услуга	3,0	5,0	5,5	4,3
Сервисирање вањског јавног дуга ***				
У милионима КМ	177,1	152,8	114,8	138,0
У % извоза роба и услуга	3,2%	2,2%	1,4%	1,5%

* Процјена ДЕП

** Извор: Централна банка БиХ за приходе, трошкове и нето кредитирање, као платни биланс. Подаци за 2008. обухватају првих девет мјесеци (централне нивое); Министарство финансија и трезора БиХ за вањски јавни дуг и његово сервирање.

*** За првих девет мјесеци 2008. године

(1) Прогноза ДЕП

■ ГЛАВНИ ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Реални сектор					
Индустријска производња БиХ - раст физичког обима (1)	6,1%	7,9%	9,1%	5,8%	-2,6%
Прерађивачка индустрија БиХ - раст физичког обима (1)	8,6%	6,8%	16,2%	4,0%	-6,0%
Број незапослених у БиХ - просјек (у хиљадама)	500	513	533	504	492
Просјечне нето плате у БиХ - просјек (у КМ)	529	565	629	720	790
ЦПИ (индекс потрошачких цијена)	-	6,9%	0,5%	7,4%	0,3%
Јавне финансије	(Раст г/г у %)				
Пораст прихода од индиректних пореза	-	13,4%	17,3%	13,1%	-12,3%
Вањски јавни дуг - промјена стања дуга	3,2%	-2,4%	-3,6%	-3,6%	9,1%
Новац и кредити	(Раст г/г у %)				
Новац у ширем смислу (М2)	18,4%	20,9%	27,2%	14,3%	-3,2%
Кредитирање приватног сектора (2)	27,8%	30,5%	30,3%	26,8%	0,5%
Платни биланс					
Салдо текућег рачуна (у милионима КМ)	-1.139,0	-483,5	-878,2	-1.734,6	-779,7*
Пораст дефицита текућег рачуна (у %)	-1,0%	-57,6%	81,6%	97,5%	-55,0%*
Биланс роба и услуга	-1.139,0	-483,5	-878,2	-1.734,6	-779,7*
Промјена биланса роба и услуга у % г/г	-1,0%	-57,6%	81,6%	97,5%	-55,0%*
Извоз роба и услуга (у милионима КМ)	-2.894,7	-2.311,9	-3.033,9	-3.863,9	-2.775,2*
(стопа раста у %)	0,1%	-20,1%	31,2%	27,4%	-28,2%*
Увоз роба и услуга (у милионима КМ)	2.549,8	3.256,3	3.848,7	4.476,7	3.542,3*
(стопа раста у %)	21,3%	27,7%	18,2%	16,3%	-20,9%*
Бруто девизне резерве					
Бруто девизне резерве - раст у %	13,7%	29,3%	26,1%	10,7%	-12,9%
У мјесецима увоза роба и услуга	4,4	5,0	5,5	5,1	5,3
Сервисирање јавног вањског дуга					
У милионима КМ	174,2	156,9	118,6	133,3	142,1
У % извоза роба и услуга	6,8%	4,8%	3,1%	3,0%	4,0%

* Процјена ДЕП

** Извор: Централна банка БиХ за приходе, трошкове и нето кредитирање, као платни биланс;

Министарство финансија и трезора БиХ за вањски јавни дуг и његово сервисирање.

(1) ДЕП процјена пораста индустријске производње БиХ - заснована на ентитетским индексима пондерисаним учешћем у БиХ бруто вриједности производње.

(2) Према Централној банци БиХ приватни сектор обухвата кућанства, небанкарске финансијске институције и остало.

I РЕАЛНИ СЕКТОР

Економски раст БиХ у првом полугодишту 2009.

Рецесија свјетске и европске економије у 2009 години према свему судећи није заобишла ни регион Западног Балкана па према томе ни БиХ. Наиме, иако БиХ статистичке институције не објављују кварталне податке о економском расту, доступни секторски подаци и подаци вањске трговине указују на вјероватан реални пад БиХ економске активности у првом полугодишту 2009. године. Пад свјетске трговине је довео до рекордног пада БиХ вањскотрговинске размјене који је на крају резултирао рекордним падом спољнотрговинског дефицита у БиХ од 26,4 г/г. Ипак, вјероватни пад расположивог дохода, пад новчаних прилива из иностранства и пад извозних изгледа су највјероватније довели до значајног пада финалне потрошње и посебно инвестиција. Тиме је више него отклоњен веома снажан позитиван допринос биланса вањског сектора на економски раст. Поред тога, корекција нагомиланих залиха из претходне године је могуће одиграла важну улогу у слабљењу економске активности у првом полугодишту 2009.

Пад увоза добара намјењених финалној потрошњи (-1% г/г), слаби индекси домаће производње потрошних добара, те пад промета малопродаје уз незнатан пораст потрошачких цијена (пораст ЦПИ од свега 0,3% г/г) указују на реални пад финалне потрошње у првом полугодишту 2009. године. При томе је највјероватније дошло до незнатног пораста потрошње нетрајних уз снажан пад потрошње трајних потрошних добара (од приближно 40%). Могући пад расположивог дохода домаћинства је највјероватније довео до пада приватне потрошње док је с друге стране стагнација пореских прихода у првом полугодишту резултирала падом јавне потрошње.

Незнатан раст (или чак стагнација¹) производње уз скроман раст увоза нетрајних потрошних добара (8,3% г/г) указују на тек незнатан раст потрошње ове категорије. Ово додатно потврђује и скроман полугодишњи раст малопродаје у продавницама живежним намирницама (од свега 5,6% г/г у поређењу са стопама од 20-30% у претходне три године). У исто вријеме, потрошња трајних потрошних добра се смањила за приближно 40% г/г обзиром на 30-35% г/г пада производње и 41% г/г пада увоза ове категорије при чему се највећи дио потрошње увози. Овакав пад потрошње трајних потрошних добара је највјероватније узрокован падом расположивог дохода домаћинства о чему на жалост такође не постоје званични статистички подаци. Ипак, пад новчаних прилива из иностранства по основу текућих трансфера и доходака, уз скроман раст исплаћених плата и пензија, те пад стања кредита становништву снажно указују на могући пад расположивог дохода домаћинства у првом полугодишту. Настављен је прошлогодишњи пад новчаних прилива из иностранства по основу новчаних дознака грађанима у првом тромјесечју

¹ Производња нетрајних производа за широку потрошњу у првом полугодишту 2009 биљежи пад од 3% г/г у ФБиХ, те раст од 10% г/г у РС. На основу овога се може говорити о стагнацији или тек незнатном порасту производње на нивоу БиХ имајући у виду да се према националним рачунима приближно двије трећине БиХ додане вриједности произведе у ФБиХ.

2009. године (пад од 5% г/г у 2009 П1) те је, за разлику од претходне године, такође забиљежен значајан пад иностраних прилива по основу компензација запослених (од 9,7% г/г). Тиме је знатно угрожен расположиви доходак домаћинстава обзиром да су ове двије ставке у претходним годинама износиле приближно 15% БДП-а БиХ. Слабљење економске активности се почело одражавати и на запосленост и плате. Тако је од марта до јуна 2009. константно биљежен пад броја запослених у распону 0,5-1,5% г/г, док је (иако још увијек снажан) просјечан раст плата у другом кварталу од 5,9% г/г за трећину спорији у односу на 2008 годину. Све ово је успорило раст исплаћених плата па према томе и расположивог доходака. Поред овог директног утицаја, пад запослености и успорен раст плата су додатно угрозили расположиви доходак кроз свој негативан утицај на приходе пензионих фондова па према томе и исплате пензија чији је раст у првом полугодишту био знатно нижи од стопа из претходне двије године. Све ово је било праћено падом стања кредита становништву у јуну у односу на крај 2008 године од 2,5%. С друге стране, једини значајан фактор који је дјеловао у смјеру реалног јачања расположивог доходака била је стагнација потрошачких цијена у првом полугодишту 2009.

Свјетском економском кризом узрокован оштар пад извоза је у великој мјери дестимулисао приватне инвестиције у првом полугодишту 2009. У исто вријеме, криза финансијских тржишта у свијету је у великој мјери ограничила и поскупила изворе финансирања БиХ инвестиција које се у великој мјери финансирају из иностранства. Тако је у првом полугодишту забиљежен значајан пад директних страних улагања од 53% г/г. Подизање критерија за добивање кредита² у земљама ЕУ је највјероватније пренесено и на БиХ обзиром да су банке из ЕУ већински власници најзначајнијих банака на БиХ банкарском тржишту. Тиме је додатно отежано финансирање инвестиција у БиХ. У ствари, пад стања кредита БиХ нефинансијским предузећима од 0,4% на крају јуна 2009. у односу на крај децембра 2008. године у великој мјери одражава пад инвестиционе тражње за кредитима узроковане како умањеним извозним изгледима, тако и високим кредитним критеријима. Финансирање јавних инвестиција је угрожено кроз економском кризом заустављен раст јавних, а прије свега прихода од индиректних пореза. Све ово је довело до оштрог пада инвестиција у смислу формирања фиксног капитала. Иако не постоје званични статистички подаци ово је веома извјесно обзиром на пад вриједности извршених БиХ грађевинских радова од 10,5% г/г, те пад увоза капиталних добара (која се за потребе БиХ инвестиција углавном увозе и врло мало производе) од 30% г/г у првом полугодишту 2009. године.

Слабљење извозне тражње у другој половини 2008. је довело до снажног гомилања залиха код ЕУ произвођача. Након тога је усплиједила њихова значајна корекција кроз нагли пад индустријске производње у првој половини 2009. Ова корекција залиха је одиграла веома значајну улогу у паду БДП-а еуро зоне у првом (а вјероватно и другом) тромјесечју 2009. године³. Сличан сценариј се врло могуће одвијао и у БиХ гдје је крајем 2008. забиљежено слабљење раста извоза уз непромјењен тренд индустријске производње. Након тога је слично као и у еуро-зони дошло до јачања пада извоза уз оштар пад индустријске производње. На жалост, непостојање званичних статистичких података на кварталном нивоу онемогућава верификацију ове претпоставке све до званичне објаве националних рачуна за 2009. годину.

Снажан пад свјетског и ЕУ извоза и увоза у првом тромјесечју 2009. је у највећој мјери довео до значајног пада вањскотрговинске размјене не само у БиХ него и цијелог региона Западног Балкана. Ово је био главни узрок смањења економске активности како у БиХ тако и код њених главних трговинских партнера у региону што је довело до слабљења БиХ увозне и извозне тражње. Нагал реални пад БДП-а у региону ЕУ 27 (од преко 5% г/г уз пад у Њемачкој од 6-7% г/г), те снажан пад у Словенији (од 8-9% г/г), Хрватској (преко 6% г/г) Србији (3,5% г/г) и осталим значајним БиХ трговинским партнерима је знатно ослабио БиХ извозну тражњу током прва два тромјесечја

2 ДГ ЕЦФИН Економц Бриеф; „Ат а турнинг поинт? Ассесинг тхе фирст поситиве сигналс фор тхе еуро-ареа економију“; Исуе 4, Јулу 2009. Паре 4.

3 ДГ ЕЦФИН Квартерлу репорт он тхе еуро-ареа; Волуме 8 Н2 (2009); Грапх 8. П9.; и ДГ ЕЦФИН Економц Бриеф; „Ат а турнинг поинт? Ассесинг тхе фирст поситиве сигналс фор тхе еуро-ареа економију“; Исуе 4, Јулу 2009. Паре 2.

2009. Ово је довело до наглог пада вриједности робног извоза у првом полугодишту од 23,8% г/г. Обзиром на отвореност БиХ економије, овакво слабљење извоза је уз пад новчаних прилива из иностранства значило знатно слабљење целокупне економске активности у БиХ, па према томе и увозне тражње. То је довело до пада вриједности увоза од 25,3% г/г у првом полугодишту 2009. године. Обзиром да је извоз више него упола мањи од увоза, снажан и скоро изједначен интензитет пада извоза и увоза је довео до смањења вриједности вањскотрговинског дефицита за 26,4% г/г. Оштар пад свјетских цијена хране и пића (приближно 20% г/г), индустријских репроматеријала (пад од приближно 40% г/г при чему је пад цијена алуминијума износио приближно 50% г/г) и сирове нафте (од приближно 50% г/г) обзиром на њихов значајан удио у БиХ вањској трговини указује на могући пад БиХ извозних и увозних цијена чиме би реални пад извоза и увоза током првог полугодишта 2009. био мањи од номиналног.

Иако је још увијек рано за доношење било каквих закључака, најновији доступни подаци и резултати анкета указују на могуће заустављање пада свјетске трговине по највише захваљујући азијским земљама у развоју. Ово је у великој мјери утицало на смањење песимизма у најразвијенијим економијама укључујући и ЕУ. Такође је захваљујући одлучним интервенцијама влада развијених земаља спријечено системско пропадање финансијског сектора у свијету који је ушао у фазу још увијек веома лабилне стабилности. Све ово указује на могући почетак дуготрајног опоравка свјетске и ЕУ економије што би се могло позитивно одразити и на дешавања у БиХ.

Индустријска производња у БиХ

Кретања индустријске производње у БиХ одређена су узајамним дјеловањем низа унутрашњих и вањских фактора. Промјене домаће тражње су мање значајне и одражавају се понајвише кроз електричну енергију и рударство, те веома мали дио прерађивачке индустрије, док дешавања на извозним тржиштима имају примарну улогу и практички у потпуности одређују кретања индустријске производње у БиХ. Ово се посебно односи на већи дио извозно орјентиране прерађивачке индустрије која чини већи дио индустријске производње и у великој мјери овиси о стању на иностраним тржиштима. То се најбоље види у вријеме глобалне економске кризе која је током 2009. године у великој мјери захватила и Босну и Херцеговину. Тако према процјени ДЕП-а, а на основу података ентитетских завода за статистику у првом полугодишту 2009. године Босна и Херцеговина биљежи пад индустријске производње од 2,6% у односу на исти период претходне године.⁴ У поређењу са осталим земљама у региону те главним трговинским партнерима на први поглед чини се да индустријска производња у БиХ стоји увјетно речено боље⁵, но ако се приступи детаљнијој анализи видљиво је да је глобална криза итекако уздрмала и БиХ привреду. Најбољи показатељ стања у БиХ индустрији јесу свакако податци о умањеном обиму трговинске размјене са главним трговинским партнерима. Тако БиХ током првог полугодишта према податцима Агенције за статистику БиХ биљежи пад извоза од 23,8 %, односно пад стопе увоза од 25,3%.

4 Процјена ДЕП-а на основу ентитетских индекса раста и ентитетских учешћа укупној бруто доданој вриједности производње (статистика националних рачуна) из 2007. године

5 ИЗВОР: Национални заводи за статистику и Еуростат.

Графикон 1. **Раст индустријске производње И-ВИ.2009 / И-ВИ.2008.**

Извор: Националне статистике и Еуростат

Пад индустријске производње у БиХ узрокован је прије свега драстичним смањењем производње у прерађивачкој индустрији ФБиХ која је вечим дијелом извозно оријентисана и чини $\frac{3}{4}$ укупне прерађивачке индустрије у БиХ. С друге стране позитивни резултати прерађивачке индустрије у РС-у, те уобичајено добро пословање енергетског сектора на нивоу цијеле БиХ донекле су ублажили пад индекса индустријске производње у БиХ у првом полугодишту.

Прерађивачка индустрија

Као и у првом кварталу 2009. године прерађивачка индустрија у Босни и Херцеговини и током првог полугодишта 2009. године наставља да трпи негативне посљедице глобалне економске кризе. Ово се посебно односи на прерађивачку индустрију у ФБиХ која је далеко више интегрирана у свјетске економске токове у односу на прерађивачку индустрију у РС. Тако прерађивачка индустрија у ФБиХ у првом полугодишту 2009. године биљежи пад производње од 17,7% и пад броја запослених од 7,3% у односу на исти период прошле године. С друге стране и поред чињенице да прерађивачка индустрија у РС-у према податцима завода за статистику РС-а биљежи позитиван тренд раста од 32,2%, искључиво захваљујући покретању производног процеса у Рафинерији нафте Босански Брод, то није било довољно да се поправи укупна слика прерађивачке индустрије на нивоу државе. Овако висока стопа раста прерађивачке индустрије у РС-у је прилично изнећујућа ако се има на уму да гране носиоци прерађивачке индустрије у РС-у као што су (дрво-прерађивачка индустрија, производња намјештаја, производња неметалних минерала....) биљеже високи пад производње. Поред овога битан показатељ стања у прерађивачкој индустрији јесу свакако податци о вањско-трговинској размјени БиХ. Тако прерађивачка индустрија у БиХ према податцима Агенције за статистику БиХ током првог полугодишта 2009. године биљежи пад обима трговинске размјене од 29% у односу на исти период прошле године.⁶

Метална индустрија као покретачка снага прерађивачке индустрије у Босни и Херцеговини тешко је погођена негативним утјецајима свјетске економске кризе. Смањење грађевинских радова у свијету, тешка ситуација у аутомобилској индустрији те пад цијена метала резултирали су падом потражње за металима и производима од метала на свјетском тржишту. Тако метална индустрија у Босни и Херцеговини у првом полугодишту 2009. године биљежи пад извоза од скоро 60%. Арцелор Миттал Зеница и Алуминијум Мостар као носиоци металне индустрије у БиХ биљеже прилично блиједе резултате у поређењу са прошлогодишњим. Доказ томе је да и чињеница да су се у овим предизечима почетком 2009. године одлучили на смањење производње, тако је производња у Алуминијуму смањена за 25%, а у Арцелор Миттал из Зенице за 50%. На основу ових показатеља

⁶ Агенција за статистику Босне и Херцеговине.

није тешко закључити да су пад индекса индустрије базних метала од 18%, те пад производа од метала од скоро 37% главни узрочници пада укупног индекса прерађивачке индустрије у ФБиХ. С друге стране према податцима Завода за Статистику производња базних метала у РС-у биљежи још већи пад од преко 55%, док је пад производње производа од метала скоро идентичан оном у Федерацији БиХ.

Ситуација у осталим индустријским гранама се битно не разликује од металне индустрије. Готово све индустрије биљеже пад производње у првом полугодишту 2009. године у односу на исти период прошле године. С тим да оне индустрије које су више извозно оријентисане биљеже веће стопе пада производње у односу на индустрије које послују за домаће тржиште. Изузетак је једино хемијска индустрија која наставља позитиван тренд раста у оба ентитета. Хемијска индустрија у ФБиХ у првом полугодишту 2009. године наставља тренд раста производње који је у првих шест мјесеци износио 4,5%, док је раст у РС-у искључиво захваљујући предузећу Бирач износио чак 188% у односу на прво полугодиште прошле године.

Према податцима Федералног завода за статистику, највећи пад производње у ФБиХ током првог полугодишта 2009. десио се у ауто индустрији и износио је рекордних 80 % у односу на исти период претходне године. Разлог томе је прије свега криза свијетске ауто индустрије, посебно у Њемачкој гдје БиХ фирме пласирају већину својих производа. Слична ситуација је и машинској индустрији гдје је забиљежен пад производње од 32 % у ФБиХ, док је у РС-а пад производње машина и уређаја износио је скоро 30%.

Током првог полугодишта 2009. године дошло је и до смањења грађевинских радова у БиХ од 10,5% , што је ослабило тражњу грађевинског материјала и смањењем производње неметалних минерала од 37,8 % у ФБиХ, односно 35% у РС-у.

Дрво прерађивачка индустрија и производња намјештаја су индустријске гране које у протеклим годинама давале значајан допринос расту индустријске производње и извоза из БиХ. Међутим током првих шест мјесеци ове године дрвно-прерађивачка индустрија у оба БиХ ентитета биљежи велики пад производње. Тако је пад производње производ од дрвета у РС-у износио скоро 37,5%, док је ФБиХ забиљежен пад од 27%. Усљед недостатка наруџби у одређеним предузећима на територији ФБиХ дошло је и до пада запослености, тако је стопа запослености у дрво-прерађивачкој индустрији нижа за 20% у односу на прво полугодиште 2008. године. Производња намјештаја такођер биљежи пад од скоро 30% у ФБиХ, док пад у РС-у незнатно виши и износио је 35%.

Значајан пад производње десио и у текстилној индустрији на нивоу цијеле БиХ. Тако је у првом полугодишту 2009. године у ФБиХ текстилна индустрија забиљежила пад производње од 28,5%, док је пад у РС-у износио 29%. И поред смањења увоза прехранбених производа у БиХ током првог полугодишта 2009. године, прехранбена индустрија у БиХ такођер биљежи слабије резултате у односу на претходну годину. Производња хране и и пића у ФБиХ мања је за 6,5%, односно за 0,5 % у РС-у.

На основу ових показатеља може се констатовати да је криза прерађивачке индустрије у којој се наша БиХ током првог полугодишта узрокована прије свега слабљењем иностраних тржишта и падом потражње за БиХ производима у свијету. Тако је за очекивати да би пакети мјера за превазилажење кризе у свијету бар дјелимично могли довести до опоравка иностраних тржишта, што би повечало потражњу за БиХ производима и резултирало благим опоравком прерађивачке индустрије у БиХ.

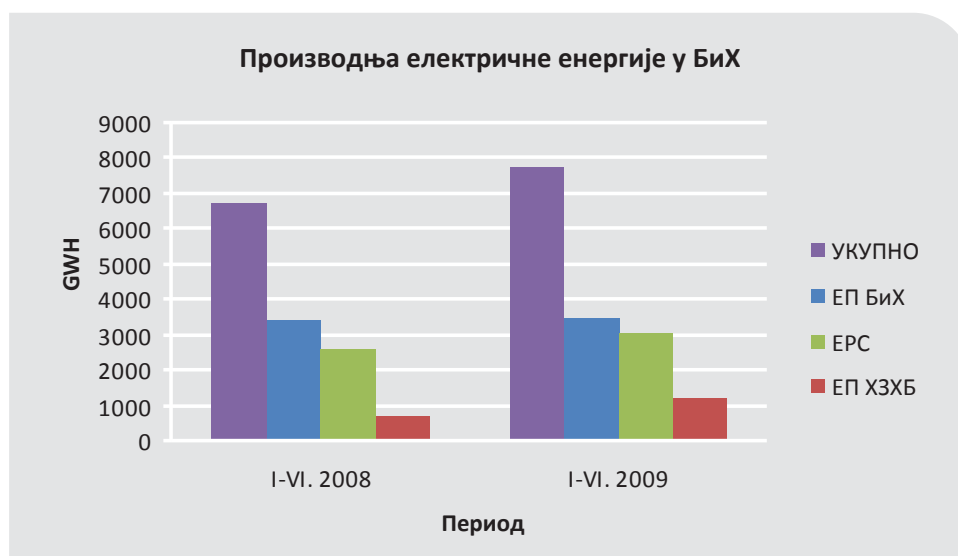
Енергетски сектор у БиХ

Енегетски сектор у Босни и Херцеговини који укључује руднике и производњу електричне енергије из године у годину наставља свој позитивни допринос индустријској производњи у БиХ. Поред чињенице да економска криза погађа све сегменте БиХ привреде па тако и овај, енергетски сектор у БиХ наставља позитиван тренд раста и у првом полугодишту 2009. године. Рудници угља у ФБиХ у првом полугодишту 2009. забиљежили су повећање производње од 4% у односу на прво полугодиште 2008. С друге стране сектор рударства у РС-у ипак трпи посљедице економске кризе у којој се налази БиХ привреда те је током првих 6 мјесеци забиљежио пад производње од око

18%. Док рудници мрког угља и лигнита на територији цијеле БиХ биљеже позитивне резултате и повећање производње у односу на прво полугодиште 2008. године, рудници металне руде биљеже високе стопе пада производње. Разлог томе је криза металне индустрије у свијету и смањена производња прерађивачима руда метала у БиХ.

Према податцима ДЕРК-а у првом полугодишту 2009. године производња електричне енергије у Босни и Херцеговини увећана је за 15 % у односу на првих 6 мјесеци 2008. Стабилна хидролошка ситуација те несметан рад термоенергетских постројења резултирао је повећањем производње у сва три предузећа на територији БиХ. Највећу стопу раста производње од 72% у првом полугодишту 2009. године остварило је предузеће ЕПХЗХб, док је производња у ЕПРС и ЕПБиХ увећана за 16% односно 2% у односу на првих 6 мјесеци прошле године.

Графикон 2. **Производња електричне енергије у БиХ**

Извор: Државна регулаторна комисија за електричну енергију

Што се тиче потрошње електричне енергије у првом полугодишту дошло је до смањења потрошње на нивоу цијеле БиХ од 2% у односу на првих 6 мјесеци претходне године. Главни разлог је смањење потрошње електричне енергије у индустријским постројењима од 31%, што је разумљиво с обзиром на пад индустријске производње у Босни и Херцеговини. Током првих 6 мјесеци 2009. године дошло је и до повећања извоза електричне енергије од 51% , док је увоз смањен за 12%.

Грађевинарство

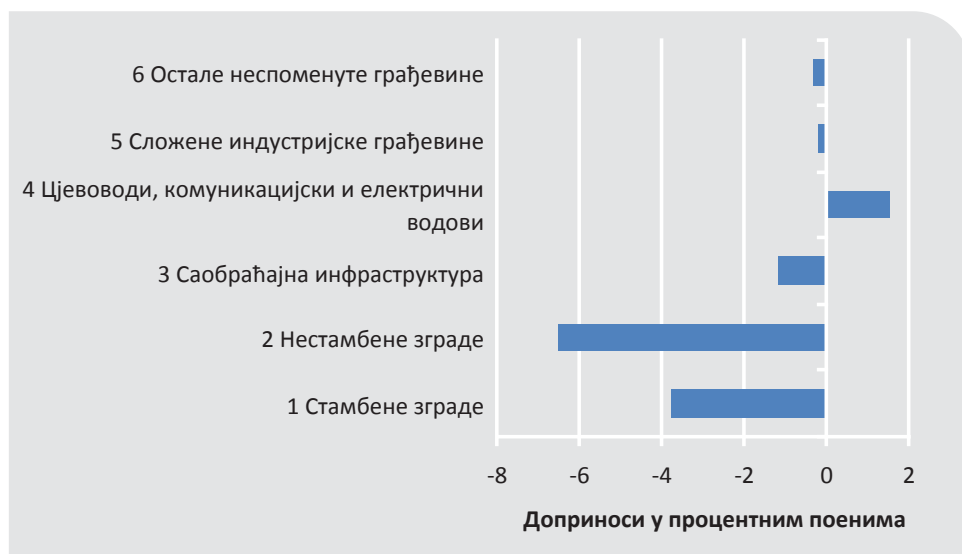
Пад вриједности извршених грађевинских радова у БиХ представља важан извор укупног пада инвестиција у првом полугодишту 2009. Високоградња представља главни узрок наглог пада вриједности радова од 10,5%⁷ г/г, с тим да је забиљежено донекле различито понашање између два ентитета. Наиме, насупрот ФБиХ гдје је забиљежен значајан пад од 20,4% г/г, у РС је упркос економској кризи остварен скроман пораст вриједности извршених радова од 6,5% г/г.

Пад извоза и могуће гомилање залиха су у највећој мјери утицали на смањење приватних инвестиција међу којима важну улогу чини изградња нестамбених зграда. Поред тога, највјероватније подигнути критерији добивања кредита су знатно отежали финансирање нових, али и завршетак постојећих инвестиција. Коначно, економска криза је највјероватније угрозила профитабилност многих БиХ извозних предузећа која представља важан извор финансирања. Све ово се највише одразило у ФБиХ из које долази главнина укупног БиХ извоза. Тако је пад изградње нестамбених зграда у ФБиХ од 28% упркос порасту у РС од 15,6% довео до укупног пада на БиХ

⁷ Процјена ДЕП на бази пондерисаног просјека ентитетских стопа раста.

нивоу од 17,4% г/г. Раст у РС се с једне стране може објаснити ниском базом обзиром на пад ове категорије у прошлој години, те с друге стране јачањем интензитета раније започетих јавних инвестиција. Пад расположивог дохода и стагнација стања стамбених кредита домаћинствима су довели до оштрог пада стамбене тражње што је резултирало падом полугодишње вриједности градње стамбених зграда од 18,5% г/г. Ово је једина категорија у којој је забиљежено скоро идентично понашање у оба ентитета. Проблеми у остваривању планираних буџетских прихода у ФБиХ су у великој мјери довели до пада вриједности изградње цестовне инфраструктуре у овом ентитету од 12,3% г/г што је у комбинацији са порастом у РС (од 6,6% г/г) резултирало укупним падом на нивоу БиХ од 4% г/г.

Графикон 3. Доприноси расту/паду вриједности грађевинских радова у првом полугодишту 2009 од 10,5%

Извори: Процјена ДЕП-а на бази података ентитетских завода за статистику

Обзиром на још увијек неизвјестан опоравак свјетске економије и посебно финансијских тржишта, па према томе и неизвјесну будућност по питању извозних пласмана тешко је очекивати значајнији опоравак приватних инвестиција у домену нестамбених зграда у скорије вријеме. Слична је ситуација и са стамбеном потражњом која се везује за неизвјесну будућност запослености, плата и услова кредитирања стамбене изградње. Јавне инвестиције су једине које би уз помоћ средстава иностраних кредитора (ЕБРД, ЕИБ, Свјетска банка и сл.) и повећаној буџетској дисциплини текућих расхода у скоријој будућности реално могле значајније поправити пораст грађевинских радова.

Малопродаја

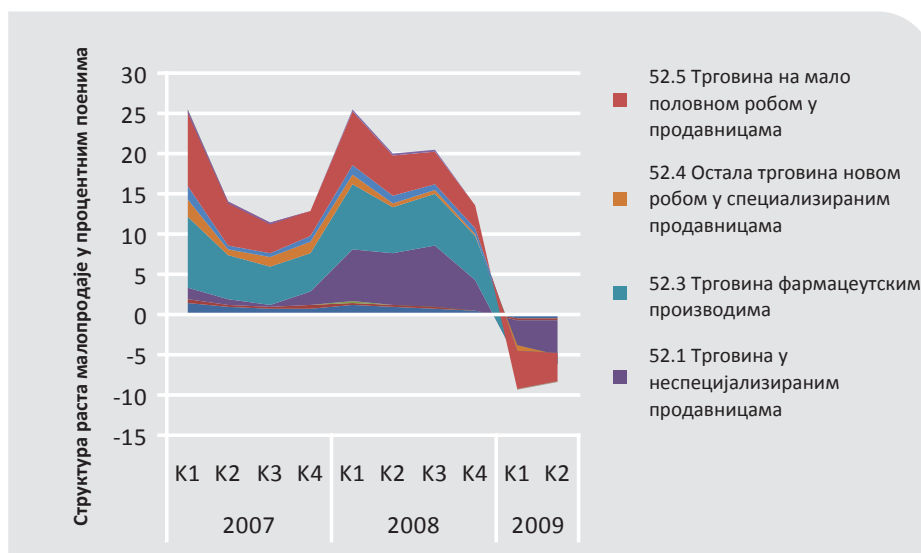
БиХ малопродаја је забиљежила пад промета од 8,9%⁸ г/г у првом полугодишту 2009. године. Пад финалне потрошње и инвестиција, пад транспорта роба, те пад свјетских цијена хране и нафте су били кључни фактори који су довели до оваквог резултата. Треба нагласити да је управо обзиром на пад малопродајних цијена хране и горива (у оквиру ЦПИ) пад малопродаје у реалном смислу нижи од номиналног.

Пад финалне потрошње се углавном осјетио кроз скромну стопу раста нетрајних и знатан пад вриједности трговине трајних потрошних добара. Скроман раст нетрајних потрошних добара је понајвише утицао на скроман пораст полугодишњег промета трговине живежним намирницама од свега 5,6% г/г што је знатно ниже у односу на стопе 24-35% остварене у претходне три године. С тим у вези, забиљежен је и пад промета трговине на мало храном пићима и духанским

⁸ Процјена ДЕП на бази пондерисаног просјека ентитетских стопа раста.

производима у специјализираним продавницама од 5,7% г/г. Пад трговине електричних апарата за домаћинство (-17,2% г/г), те намјештаја, опреме за расвјету и предмета за домаћинство (-22,3% г/г) у највећој мјери представља одраз пада потрошње трајних потрошних добара највјероватније узрокован падом расположивог дохода. Нагли пад инвестиција у првом полугодишту је представљао много значајнији узрок пада малопродатног промета у односу на потрошна добра. Наиме знатан пад БиХ грађевинских радова је довео до пада полугодишњег промета грађевинског материјала (Жељезна роба, боје, стакло и остали грађевински материјал) од 18,7% г/г што је умањило стопу раста малопродате за нешто више од једног процентног поена. Ипак, највећи утицај на пад промета малопродате је имао пад свјетских, па послје тога и малопродатних цијена горива. Према подацима ММФ-а у првом полугодишту 2009 је забијежен нагли пад цијена сирове нафте од приближно 50% у односу на исти период претходне године. Иако потражња и увоз горива количински расте прилично стабилним трендом, вриједност увоза и трговине горивима знатно осцилира из године у годину и то понајвише услјед промјене свјетских и домаћих цијена, те ниске цијеновне еластичности тражње. Графикон 2. јасно илуструје како су промјене промета горивима и мазивима углавном до сада представљале главни фактор промјене стопе раста укупног промета у малопродати. Тако је било и у првом полугодишту ове године када је пад трговине горивима и мазивима био одговоран за скоро половицу пада малопродатног промета. Ипак, треба напоменути да је падом извоза узрокован пад цестовног промета роба такође представљао важан фактор реалног слабљења тражње и малопродатног промета у првом полугодишту.

Графикон 4. **Снажан утицај горива и мазива на промјену стопе раста малопродате**

Извори: Процјена ДЕП-а на бази података ентитетских завода за статистику

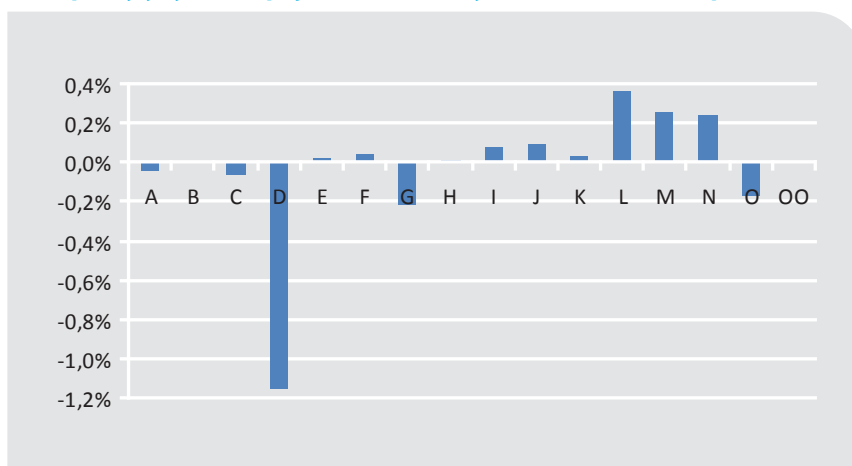
Тржиште рада

Запосленост

- У БиХ у П1 2009. забиљежен пад броја запослених лица од 0,4% усљед смањења производње у оквиру прерађивачке индустрије као и извоза.

У БиХ је у првој половини 2009. године укупна радна снага износила 1,186 милиона лица што је за 1,3% мање у односу на исти период 2008. године. За разлику од 2008. године када је у БиХ забиљежено смањење броја незапослених лица праћено значајним повећањем броја запослених лица у 2009. години се овај тренд промијенио. Укупан број запослених лица у БиХ у првој половини 2009. године је износио 694,6 хиљада лица што је смањење од 0,4% у односу на прву половину 2008. године. Број запослених у БиХ од почетка 2009. године је имао тренд смањења нарочито у другом кварталу 2009. године. Смањење индустријске производње, пад извоза, трговине као и обима грађевинских радова имало је за посљедицу значајано смањење броја запослених у подручју *прерађивачке индустрије* од 5,4% г/г у првих шест мјесеци 2009. године. Ова промјена је значајнија ако напоменемо да је 20% од укупно запослених у БиХ у области ове привредне гране. Друга категорија у којој је запослен значајан број лица је *трговина на велико и мало* (19%) у којој је такође дошло до значајног смањења од 1,1% у првој половини 2009. године. У К2 2009. године број запослених у грађевинарству се смањио за 2,4% у односу на К2 2008. Тиме је званична стопа незапослености у БиХ остала изразито висока и износила је у јуну 2009. 41,6%

Графикон 5: Допринос расту укупног броја запослених у П1 2009. године према СКД9 (г/г)

Извор: Агенција за статистику БиХ

Оба ентитета у БиХ су забиљежила пад броја запослених у периоду И-ВИ 2009. године. Док се број запослених лица у 2008. години константно увећавао, током прве половине 2009. и у ФБиХ и У РС се број запослених лица смањује. У ФБиХ је број запослених лица смањен за 0,2% у поменутом периоду. У мјесецу јуну број запослених у *прерађивачкој индустрији* је смањен за 7,3% што је значајно имајући у виду да је највећи број запослених у ФБиХ управо у овој области. У категорији *производње производа од метала* у јуну 2009. године број запослених је смањен за 9,9% г/г уз тенденцију раста ове стопе из мјесеца у мјесец. У *индустрији за прераду дрвета и производњу производа од дрвета* је такође број запослених лица у јуну смањен за 19,9% г/г. Наведене промјене у броју запослених у прерађивачкој индустрији потврдиле су да је економска криза у 2009. години значајно одразила на тржиште рада БиХ. Док је *трговина на велико и мало* као друга значајна област у запошљавању у ФБиХ у првој половини 2009. године задржала готово исти број запослених лица, у оквиру грађевинарства је број запослених лица смањен за 2,6% г/г. Број

9 СКД – Стандардна класификација дјелатности: А- Пољопривреда, лов и шумарство, Б- Рибарство, Ц- Рударство, Д- Прерађивачка индустрија, Е- Снабдијевање струјом, гасом и водом, Ф- Грађевинарство, Г- Трговина на велико и мало, Х- Хотели и ресторани, И- Саобраћај, складиштење и везе, Ј- Финансијско посредовање, К- Активности у вези са некретностима, изнајмљивање, Л- Јавна управа, М- Образовање, Н- Здравствена и социјална заштита, О- Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности, ОО- Нераспоређено према СКД.

запослених у оквиру *јавног сектора*¹⁰ у ФБиХ је у првих шест мјесеци задржао тренд раста (3%) и на тај начин допринео да смањење укупног броја запослених у ФБиХ буде нешто спорије.

У РС је према Републичком заводу за статистику у марту 2009. број запослених лица износио 255,3¹¹ хиљаде лица што је мање за 1,4% у односу на март претходне године. Највећи допринос смањењу броја запослених у овом ентитету су оствариле исте привредне гране као и у ФБиХ. Тако је у оквиру *прерађивачке индустрије* број запослених у марту 2009. смањен за 3% у односу на март претходне године, док је ова стопа дупло већа у односу на септембар. У оквиру *трговине на велико и мало* у РС број запослених лица је смањен за 2,8% у односу на мат 2008. *Јавни сектор* у РС је задржао стабилну стопу раста од око 4%.

Анкета о радној снази 2009.

Агенција за статистику БиХ је објавила прелиминарне резултате анкете о радној снази (2009.). Анкета је као и у 2008. години показала смањење радно способног становништва у БиХ (2,1%). Број активних и неактивних лица који чине радно способно становништво се смањило. Радна снага – активна лица се смањила за 2,6%, као посљедица смањења броја запослених лица (3,5%) што у претходне двије године није био случај. Број незапослених лица је остао готово исти као и у 2008. години.

Упоредјујући податке до којих је дошла анкета са званичним подацима на тржишту рада и даље је присутан значајан тренд диспропорције између ових података. Број незапослених лица према анкети је мањи за чак 45% у односу на званични податак о броју запослених у мјесецу мају када је анкета спроведена. Слично је и са поређењем броја запослених лица гдје је анкетна запосленост већа за 19% у односу на званичне податке Агенције за статистику БиХ. Наведено поређење је могући показатељ присуства великог броја радника „на црно“ у БиХ. Упоредјујућу број запослених лица према структури дјелатности такође је присутна велика неуједначеност при поређењу анкетних и званичних података. Према анкети 21% запослених лица ради у сектору пољопривреде, док званични подаци показују само 3% од укупно запослених лица у овој области (пољопривреда обухвата А и Б области према стандардној класификацији дјелатности). Сматра се да се управо у оквиру ове привредне гране налази највећи број неформално запослених лица (преко 70%).

Образовна структура радне снаге показује да највећи дио лица има завршену средњу школу, док је најмањи удио високо образованих. У оквиру неактивних лица чак 63% су особе са завршеном основном школом. Према дужини тражења посла анкета показује вишегодишњу хроничну незапосленост (43% незапослених лица тражи посао преко 5 година).

Анкетна стопа незапослености у БиХ је у 2009. години износила 24,1% и значајно је већа од званичне стопе незапослености (41,4% у мају 2009. године.). Слична неједнакост стопа незапослености је и код ентитета. У ФБиХ стопа незапослености према анкети је 25,7%, док је у РС 21,4%.

10 Јавни сектор обухвата Л (јавна управа), М (образовање), Н (здравство) и О (остале јавне дјелатности) подручја дјелатности према стандардној класификацији дјелатности (СКД).

11 Број запослених у РС се објављује за мјесец март и септембар.

Табела 1: Анкета о радној снази у БиХ – основни показатељи

	2006.	2007.	2008.	2009.	2007.	2008.	2009.
	у хиљадама				% (г/г)		
Радно способно становништво (15+)	2.733	2.725	2.649	2.594	-0,3	-2,8	-2,1
Активна лица - радна снага	1.177	1.196	1.162	1.132	1,6	-2,8	-2,6
Запослена лица	811	850	890	859	4,8	4,7	-3,5
Незапослена лица	366	347	272	272	-5,2	-21,6	0,0
Неактивна лица	1.556	1.529	1.486	1.463	-1,7	-2,8	-1,5
Стопа незапослености	31,1%	29%	23,4%	24,1%			

Извор: Анкета о радној снази 2006., 2007., 2008. и 2009.

Metodološka objašnjenja Ankete o radnoj snazi:

Радно способно становништво обухвата све особе старости 15 и више година. **Радну снагу или економски активно становништво** чине сва запослена и незапослена лица. **Неактивна лица** су особе које имају 15 и више година и које нису сврстане ни у запослена нити у незапослена лица. **Запослена лица** су особе које током референтне седмичке обављале било какав посао за плату у готовини или натури. **Незапослена лица** су особе које током референтне седмичке: а) нису радиле никакав плаћен посао; б) предузеле специфичне кораци у последње четри седмичке да пронађу посао; с) биле на располагању за посао током двије седмичке. Особе које су пронашле посао који ће почети да раде у наредном периоду су такође укључене у незапослене особе.

Незапосленост

- Пад броја незапослених у БиХ у П1 2009. у односу на крај 2008. године од 2%, стопа незапослености и даље висока и износи 41,4%.

Просјечан број незапослених лица у БиХ у првој половини 2009. године је износио 491,6 хиљада лица. Иако годишње поређење броја незапослених лица у БиХ у првој половини 2009. године не показује повећање броја незапослених него смањење (2,5%), евидентно је да се број незапослених лица у односу на крај 2008. године ипак повећава. Тако је број незапослених у БиХ у јуну 2009. године увећан за 9,4 хиљада лица односно 2% у односу на децембар 2008. Раст броја незапослених лица у 2009. години је посљедица смањења индустријске производње, обима грађевинских радова али и трговине у БиХ.

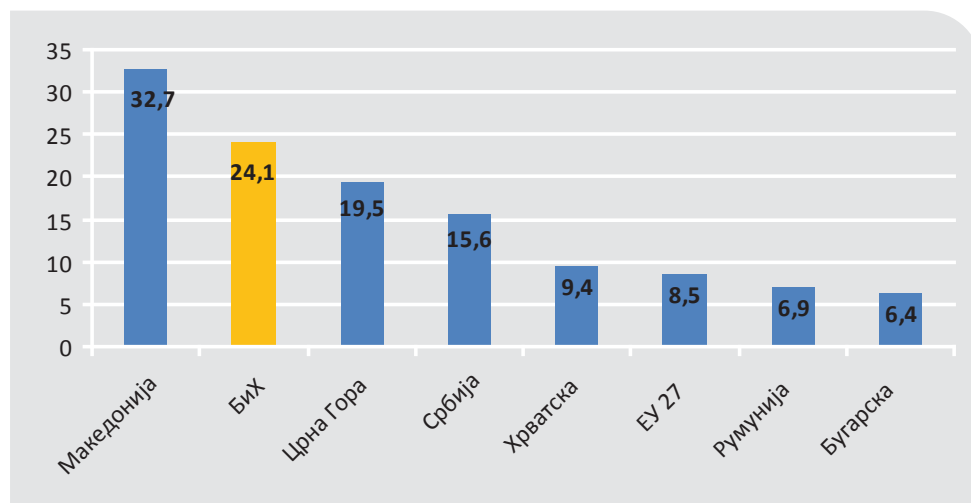
Иако оба ентитета још увијек у просјеку на годишњем нивоу имају негативне стопе кретања броја незапослених лица евидентно је да број незапослених у односу на крај 2008. године постепено расте. У ФБиХ је просјечан број незапослених у јуну 2009. године износио 344 хиљаде лица што је у односу на крај 2008. више за 1,6%, док је у РС износио 138,1 хиљада лица са повећањем од 3,8%. Број осигураника (запослених лица) који уплаћују доприносе у Фонд ПИО РС је у првих шест мјесеци 2009. знатно успорен (0,6% г/г) за разлику од претходне године када је ова стопа износила 8,2%, што потврђује да је број запослених у РС значајно смањен у корист незапослених лица. На евиденцији Завода за запошљавање РС највећи број пријављених лица у првој половини 2009. године је у категорији технолошког вишка те престанка рада на одређено вријеме. Слична ситуација је у ФБиХ гдје је раст броја осигураника – запослених који уплаћују доприносе на МИО/ПИО Фонд само 0,4% у П1 2009. Највећи број пријављених на биро у ФБиХ у П1 2009. је са КВ стручном спремом и средњом стручном спремом. Ови подаци су директни показатељи утицаја смањене економске активности у БиХ на тржиште рада БиХ.

Стопа регистроване незапослености у ФБиХ у П1 2009. је 44,5%, док је у РС 35%. Већ традиционално најнижа стопа незапослености¹² је у Кантону Сарајево (35%), док је највећа у Унско-Санском кантону (53%). У РС најнижа стопа незапослености је у регији Бања Лука (27%), док је регији Приједор највећа (44%).

12 Стопе незапослености по кантонима/регијама се односе на мјесец март 2009. године.

Поређењем БиХ са земљама у регији јасно је да је БиХ земља са једном од највећих стопа незапослености у региону, чиме се наглашава да је незапосленост и даље значајан проблем у БиХ.

Графикон 6: Региона незапослености¹³

Извор: Регионалне агенције за статистику, регионални Заводи за запошљавање

Плате

- Раст плата у БиХ значајно успорен у односу на 2008. годину као посљедица смањене економске активности у БиХ.

У БиХ је у П1 2009. године раст плата је значајно успорен у односу на П1 2008. године. Просјечна нето плата у БиХ је износила 790 КМ са растом од 9,7%. Нето плата у јуну 2009. године била је чак мања за 0,7% у односу на децембар 2008. године. Наведени номинални раст плата је праћен стабилном стопом инфлације у 2009. години па је разлика између номиналних и реалних плата значајно смањена (табела испод). Тиме је реални раст нето плате у БиХ у П1 2009. износио 9,3%. У анализи приватног и јавног сектора евидентно је да плате у јавном сектору и даље брже расту од плата у приватном сектору (10% вс. 7,4%), што је за посљедицу имало и даље прилично високу стопу раста нето плате у БиХ.

Према стандардној класификацији дјелатности најбржи раст нето плата у БиХ у П1 2009. у односу на П1 2008. је остварен у јавном сектору. Тако су плате у *јавној управи* расле стопом од 14%, *образовању* 11% и *здравству* 9,8%. С друге стране у оквиру приватног сектора, сектор *снабдијевање електричном енергијом* стандардно биљежи значајан раст (7,6%) као и област *трговине* (8,8%).

Највише нето плате у јуну 2009. године у БиХ су остварене у секторима финансијског посредовања, јавне управе те снабдијевања електричном енергијом, док су најниже традиционално биле у секторима *грађевинарства*, *прерађивачке индустрије*, *трговине* и *угоститељства*.

Ентитети у БиХ су остварили готово једнаке плате у П1 2009. године. Просјечна нето плата у ФБиХ у П1 2009. је износила 792 КМ док је у РС износила 787 КМ са приближно једнаким стопама раста плата (ФБиХ 8,7%, РС 9,2%), чиме је јасно да су ентитетске плате у 2009. години имале готово идентично кретање.

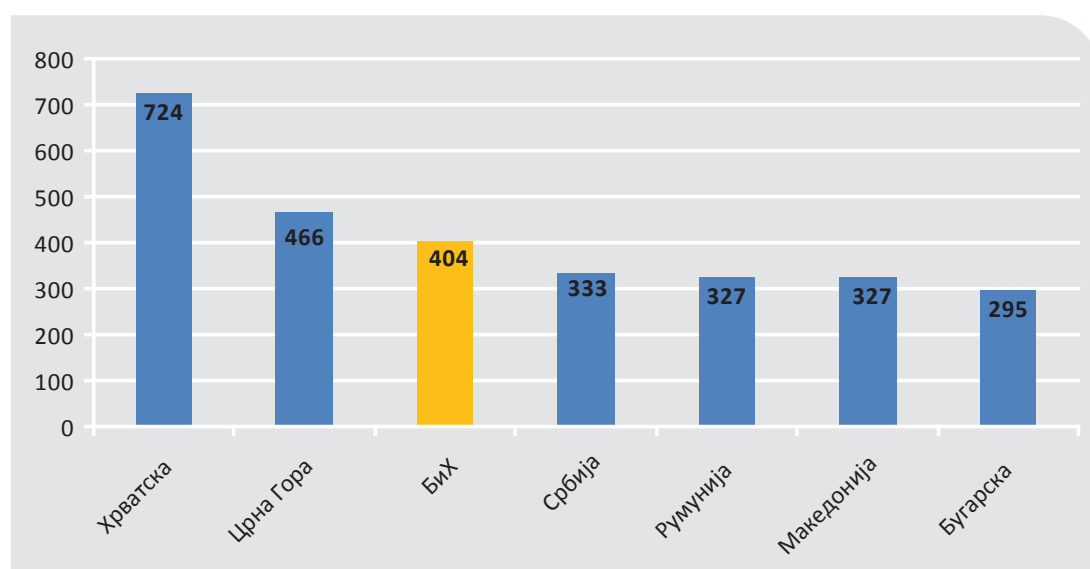
¹³ Анкетне стопе незапослености из 2009. године у посматраним земљама.

Табела 2: Номинални и реални раст плата

	БиХ	ФБиХ	РС
номинални раст плата			
И-ВИ 2007.	11,2%	9,0%	12,7%
И-ВИ 2008.	14,5%	12,8%	27,2%
И-ВИ 2009.	9,7%	8,7%	9,2%
реални раст плата			
И-ВИ 2007.	10,7%	8,2%	12,5%
И-ВИ 2008.	6,6%	4,7%	18,6%
И-ВИ 2009.	9,3%	7,9%	9,3%

Извор: БХАС, ентитетски Заводи за статистику

У поређењу просјечне нето плате са земљама у регији као и претходних година Хрватска и даље има далеко највећи просјек нето плата.

Графикон 7: Регионално поређење нето плата¹⁴ (у €)

Извор: Агенција за статистику БиХ, Бугарске, Хрватске, Македоније, Румуније, Србије и Црне Горе

Пензије

- Успорен раст просјечних пензија у БиХ у П1 2009. од 7,7% подстакнут падом прихода од доприноса у оба ентитета БиХ.

У БиХ у П1 2009. просјечан број пензионера је износио 557,2 хиљада лица, што је за 4,4% више у односу на П1 2008. Док је стопа раста броја пензионера остала иста као у 2008. години, просјечна пензија у БиХ је у првих шест мјесеци била значајно спорија у односу на прву половину 2008. године. Ентитетске стопе раста броја пензионера су такође прилично уједначене у посматраном периоду (ФБиХ 4,6%, РС 4%).

Ниво пензија у БиХ је остао на истом нивоу у односу на крај 2008. године. Просјечна пензија у БиХ у П1 2009. је износила 338¹⁵ КМ и значајно је спорије расла (7,7%) у односу на П1 2008. године када је ова стопа износила 24,8% (табела испод). Међутим битно је напоменути да је реални раст

¹⁴ Просјечне нето плате из националне валуте су изражене у € према важећем курсу на дан 02.09.2009. године.

¹⁵ Просјечна пензија у БиХ је израчуната на основу ентитетских просјечних мјесечних пензија пондерисаних удјелом укупног броја пензионера у сваком од БХ ентитета у укупном броју пензионера у БиХ.

пензија у П1 2009. био знатно ближи номиналном расту пензија услед ниске стопе инфлације у посматраном периоду што претходне године није био случај.

Бржи раст пензија у РС је у П1 2009. умањио разлику између просјечних ентитетских пензија на 27 КМ (ФБиХ 348 КМ, РС 321 КМ). Међутим оба ентитета су имала снажно успорење раста пензија што се може објаснити знатно споријим растом прихода од доприноса у оба Фонда ПИО/МИО као посљедица успореног раста броја осигураника – запослених који уплаћују доприносе у бх. пензионе фондове. Наиме, у РС је број осигураника растао стопом 0,6% г/г у П1 2009. С друге стране у ФБиХ број лица која уплаћују доприносе на Фонд ПИО/МИО је растао само само 0,4% г/г у истом периоду. У јуну 2009. године број осигураника је смањен у односу на децембар 2008. године што наводи на могућност већег успоравања раста пензија у БиХ до краја године.

Минимална пензија у ФБиХ и РС је остала иста у П1 2009. године у односу на крај 2008. године и износила је 296 КМ у ФБиХ и 160 КМ у РС.

Табела 3: Номинални и реални раст пензија (г/г)

	БиХ	ФБиХ	РС
Номинални раст пензија			
И-ВИ 2007.	12,7%	18,0%	3,4%
И-ВИ 2008.	24,8%	22,2%	29,8%
И-ВИ 2009.	7,7%	4,2%	14,4%
Реални раст пензија			
И-ВИ 2007.	12,1%	17,0%	3,2%
И-ВИ 2008.	16,2%	13,4%	21,1%
И-ВИ 2009.	7,4%	3,5%	14,5%

Извор: ПИО/МИО ФБиХ и РС, Агенција за статистику БиХ и ентитетске агенције за статистику

II ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ

Главне карактеристике сектора јавних финансија БиХ у првом полугодишту 2009. године представљају пад прихода од индиректних пореза од 12,3% на једној, те раст прихода од директних пореза и доприноса од 6,2% на другој страни. Ефекти актуелне свјетске финансијске кризе, праћени сталним опадањем фискалних прихода и ишчекивањем резултата рационализације јавне потрошње предузете почетком 2009. године додатно указују на значај јавних финансија за цјелокупну економију. У циљу очувања фискалне стабилности потребно је извршити ребалансе буџета и имплементирати мјере рестриктивне фискалне политике. Нови станд-бу аранжман са ММФ-ом, који за Босну и Херцеговину подразумева повећање иностране задужености, уз краткорочно и средњорочно ограничење јавне потрошње захтјева значајан ангажман свих нивоа власти у БиХ у изналажењу оптималних рјешења у домену фискалне политике.

ИНДИРЕКТНИ ПОРЕЗИ

Област прихода од индиректних пореза је веома осјетљива на кретања првенствено у вањскотрговинској сфери, знајући да већину ових прихода чини порез на додану вриједност у чијој структури више од 70% отпада на онај који је обрачунат на увоз. Увозни ПДВ заједно са приходима од царина чини 56% укупно прикупљених средстава од индиректних пореза у првој половини 2009. године. Из наведеног разлога су резултати остварени у првом полугодишту у великој мјери увјетовани дешавањима и околностима које су се јавили као директна посљедица глобалне економско-финансијске кризе, примарно опадање међународне размјене (више у поглављу о вањској трговини) о чему ће бити ријечи у наставку.

Према подацима Управе за индиректно опорезивање БиХ и у другом кварталу ове године наставља се тренд опадања прихода од индиректних пореза присутан у првом кварталу. У односу на други квартал претходне године забиљежен је пад прикупљених прихода од индиректних пореза од 12,6%. У првом полугодишту 2009. године прикупљено је укупно 2,02 милијарде КМ или 12,3% мање прихода у односу на исти период претходне године. Овај пад је узрокован падом прихода од ПДВ-а и царина, који у првом полугодишту 2009. биљеже значајан пад у односу на исти период претходне године. У испод приложеној табели су дати износи прикупљених прихода на јединствени рачун УИО БиХ.

Табела 4: Прикупљени индиректни порези у првом полугодишту 2005.-2009. (у милионима КМ)

		П1 2005.	П1 2006.	П1 2007.	П1 2008.	П1 2009.
Индиректни порези		1.533	1.739	2.040	2.307	2.024
од чега						
	ПДВ	814,4	1.023,6	1.227,7	1.432,2	1.311,3
	Царине	268,3	240,8	293,4	350,0	171,8
	Акцизе	369,2	395,1	431,3	436,1	455,0
	Путарине	81,1	79,5	87,6	88,7	85,9

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Што се структуре ове врсте прихода тиче, приходи прикупљени у првом полугодишту на име пореза на додану вриједност¹⁶ од 1,3 милијарде КМ су нижи за 8,4% поредећи их са истим периодом у претходној години. Примарни разлог смањења се огледа у чињеници да увозни ПДВ чини велики дио ових прихода, а он биљежи пад од 23% пратећи тако кретања у увозу који у овом периоду биљежи пад од 25% (више у поглављу о вањској трговини). Овим смањењем је генерисан велики дио пада укупно прикупљених прихода од индиректних пореза. Потребно је нагласити да се, гледајући по полугодиштима, у структури ПДВ-а смањује релативно учешће увозне компоненте – у првом полугодишту 2008. године је оно износило 86,4%, у другом полугодишту 2008. године 80,3% док у првом полугодишту 2009. године износи 73%.

Приходи од царина су у П1 2009. нижи за 50,9% у односу на исти период претходне године. Разлози за наведено смањење су првенствено посљедице потписаног Споразума о стабилизацији и придруживању и тиме увјетованим смањењем царинских стопа и нефискалних даџбина на широк спектар производа који су предмет вањскотрговинске размјене БиХ и ЕУ, као и смањењем обима увоза као једним од ефеката свјетске економске и финансијске кризе. Како је претходно наведено, смањен износ царина је узроковао више од 50% пада укупно прикупљених индиректних пореза.

Оваква осјетљивост система јавних финансија на међународне токове роба и услуга би могла представљати изванредну пријетњу обзиром на отвореност и величину БиХ те самим тим и смањену отпорност на вањске шокове – свака јача турбуленција у вањскотрговинској сфери се директно реплицира на индиректне порезе као најиздашнију групу пореза и главни извор прихода централних нивоа власти у БиХ што може бити узроком отежаног функционирања истих па би опћа рационализација и селекција јавне потрошње у смислу ограничавања текуће потрошње са повећањем јавних улагања требала бити један од приоритета у кратком или средњем року.

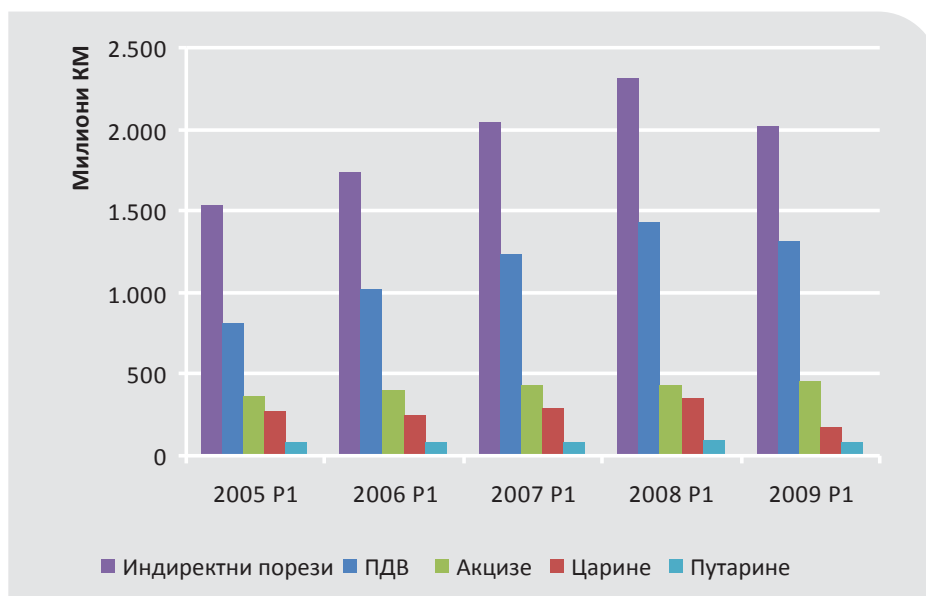
Планирано је да се измјеном Закона о акцизама због хармонизације стопа са ЕУ односно повећања истих повећају приливи средстава како би се ублажили ефекти смањења прихода од ПДВ-а и царина о чему је раније било ријечи – акцизе би требале генерисати око 170 милиона КМ додатних прихода. Ипак, у првом полугодишту 2009. године је прикупљено за 18 милиона КМ или 4,3% више прихода из ове категорије чиме је ублажен пад укупних прихода од индиректних пореза.

Уз измјене стопа акциза, приходи од путарина и њихова хармонизација са стандардима ЕУ би такођер могли генерисати додатне приходе у будућем периоду¹⁷. У првом полугодишту 2009. године ови приходи су прикупљени у износу од 86 милиона КМ што представља раст од 4,2% у односу на претходну годину. Доњи график најбоље илуструје пад прихода укупних индиректних пореза као и њихових главних категорија у првом полугодишту 2009. године.

¹⁶ Подаци о ПДВ-у су преузети из Националне пријаве УИО, која приказује нето ПДВ прихода на обрачунској основи.

¹⁷ Више о ефектима хармонизације путарина са стандардима ЕУ у Билтену ОМА УО УИО бр.48/49

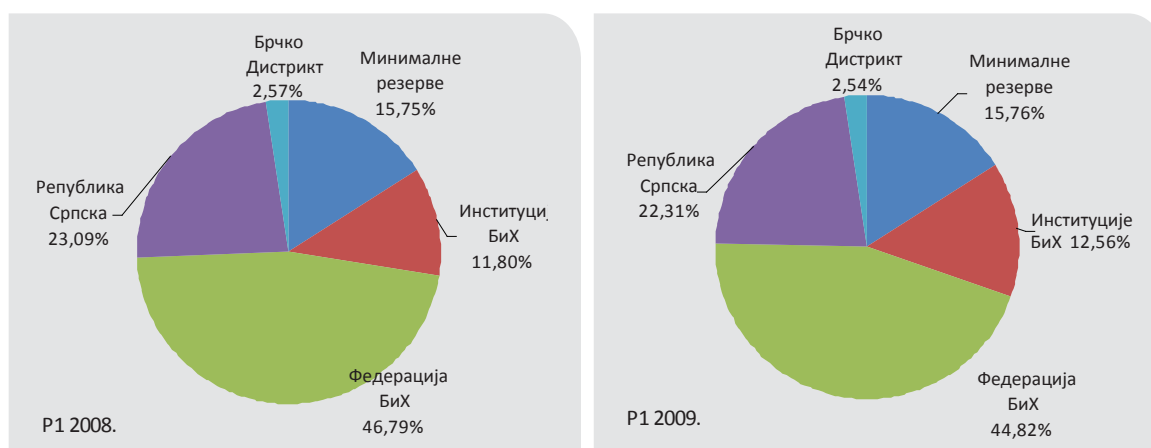
Графикон 8: Прикупљени индиректни порези у БиХ П1 2005. – П1 2009.

Извор: УИО

Што се расподеле средстава са Јединственог рачуна УИО тиче, корисницима је у првом полугодишту 2009. године распоређено 2,432 милијарди КМ, а на основу новоусвојене методологије расподеле средстава са ЈР УИО у складу са одлуком о привременим коефицијентима из јуна прошле године, о чему је детаљније писано у претходним публикацијама. Овај износ је мањи у односу на износ исплаћен корисницима у истом раздобљу претходне године за 13%, у складу са кретањима у прикупљању индиректних пореза. На графикону доље су је приказана структура расподеле средстава са ЈР УИО у првом полугодишту 2008. и 2009. године. Свим корисницима, осим Институција БиХ, су распоређени смањени износи па је услед тога и структура средстава нешто другачија. Након одвајања средстава за финансирање рада Институција БиХ која су за 8% већа него у П1 2008. те средстава за минималне резерве која су за 13% мања од оних у П1 2008. распоређена су средства осталим корисницима: Федерацији БиХ, Републици Српској те Брчко дистрикту и то мања у односу на П1 2008. године за 16,6%, 15,9% и 16,4%, респективно.

Графикон 9: Распоређени приходи од индиректних пореза у првом кварталу 2008. и 2009.

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Смањени приходи, а самим тим и распоређена средства корисницима са Јединственог рачуна УИО дају добар повод за понављање значаја и потребе за високим степеном приправности и спремности одговорних да се у компликованом устројству јавних финансија у БиХ пронађу адекватни начини реакције на било какве евентуалне поремећаје или пријетње стабилности фискалног система, те у средњем року оптимизира, смањи и рационализује јавна потрошња.

ДИРЕКТНИ ПОРЕЗИ

Према посљедњим доступним подацима за прво полугодиште 2009. године, у области директних пореза је у двије ентитетске управе у БиХ укупно прикупљено 2,44 милијарде КМ што представља повећање од 6,3% у односу на исти период претходне године. На приходе прикупљене у ФБиХ отпада 1,5 милијарди КМ или 62,5%, а на приходе прикупљене у РС отпада осталих 913 милиона КМ тј. 37,5%. Наведени подаци су детаљно представљени у испод приложеној табели.

Табела 5: Приходи од директних пореза и доприноса у П1 2008. и П1 2009. године (у милионима КМ)

	ФБиХ			РС		
	П1 2008.	П1 2009.	%	П1 2008.	П1 2009.	%
Доприноси	1.067	1.118	4,8%	465	569	22,5%
ПИО	592	632	6,8%	265	298	12,3%
Здравство	418	434	3,8%	168	236	40,5%
Незапослени	57	52	-8,8%	11	12	10,1%
Дјечија заштита	-	-	-	20	23	10,4%
Запошљавање инвалида	-	-	-	-	0,2	-
Директни порези	393	407	3,6%	370	344	-6,9%
Порез на плату	158	127	-19,6%	78	63	-20,1%
Порез на добит	39	87	123,1%	78	90	15,8%
Порези грађана	54	48	-11,1%	34	26	-23,4%
Остале таксе, казне и накнаде	142	145	2,1%	180	165	-7,9%
Тотал	1.460	1.525	4,3%	834	913	9,44%

Извор: Пореска Управа РС и Порезна управа ФБиХ

У Федерацији БиХ прикупљено је за 4,3% више прихода од директних пореза и доприноса у односу на П1 2008. године. Тај раст је првенствено узрокован компензирајућим растом прихода од пореза на добит, гдје евидентиран пораст од 123,1%. Док је износ прикупљен од пореза на добит, који је више него удвостручен у првом полугодишту 2009. у односу на П1 2008. био довољан за умјерени раст укупних прихода од директних пореза, остале ставке директних пореза оствариле су негативан или минималан раст. Нови ентитетски закони реформисаних пореза на плату и пореза грађана су примарним узроком негативног раста прихода од ових категорија стопама -19,5% и -11,6% респективно, јер се ради о још увијек почетним фазама примјене новог законодавног оквира. Прикупљени доприноси су у првом полугодишту 2009. године већи за 4,8% у односу на П1 2008. године. Незнатни пад запослености забиљежен у првом полугодишту заједно са растом плата од 9,7% у односу на П1 2008. године, увелико је одредио кретања у овој области (више у поглављима Запосленост и Плате).

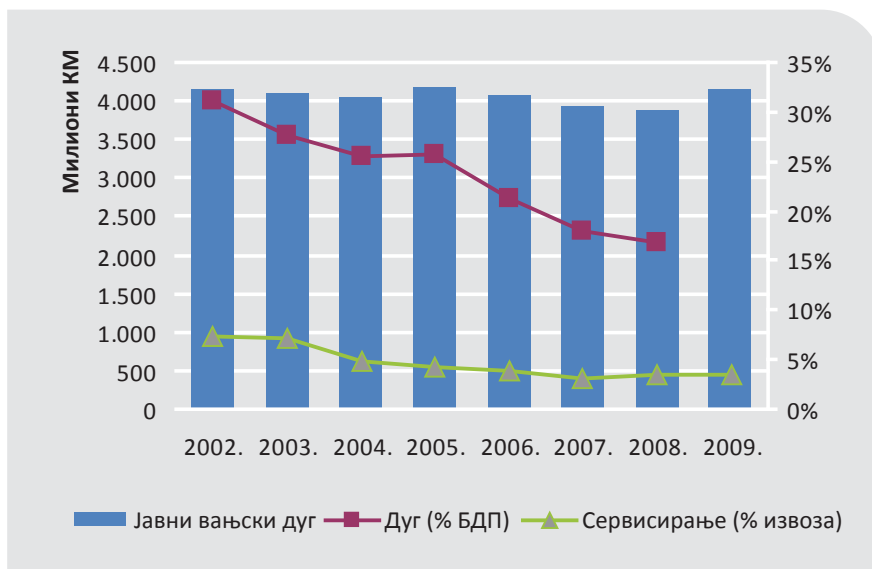
У Републици Српској се такођер по истој динамици примјећују ефекти ступања на снагу нових закона у области директног опорезивања. Наиме, слично као у ФБиХ, приходи од пореза на добит су једини забиљежили пораст у односу на П1 2008. године и то по релативно високој стопи од скоро 16%. Недавно редормисани порези, као и остали порези, таксе и накнаде биљеже негативне стопе раста усљед чега је укупан износ прикупљен од директних пореза за 6,9% мањи него у истом периоду претходе године. Оваква кретања прате благи пад запослености у првом кварталу. Ипак, приходи од доприноса са импресивним растом од преко 20% (највећи пораст је у области доприноса за здравство – чак 48,8%) су допринијели томе да укупни приходи од директних пореза и доприноса прикупљени у ПУ РС буду за око 9% виши него у П1 2008. године, уз напомену да наведена стопа прати стопу раста плата у П1 2009 од 9,2%.

Више информација о основним карактеристикама реформисаног ентитетског пореског законодавства може се наћи у претходној публикацији. Потребно је, међутим, истаћи чињеницу да ће услед растућег значаја који се придаје фискалној политици и јавним финансијама уопће у будућем периоду главни фокус бити усмјерен на рад управа које се баве наплатом фискалних прихода као и на рад инспекцијских органа, јер је то један од основних начина постизања консолидације фискалне позиције у БиХ.

ЈАВНИ ВАЊСКИ ДУГ

Босна и Херцеговина је, према официјелним подацима, и на крају првог полугодишта 2009. године релативно ниско задужена земља са аспекта стања вањске задужености државе – јавни вањски дуг износи 4,14 милијарди КМ или. Ипак, поредећи ово са стањем на крају првог полугодишта 2008. године, вањски дуг се повећао за 9,1% првенствено узрокован повећаним задуживањем код ЕБРД-а и Свјетске банке (по 3 процентна поена раста дуга) као и Европске Инвестицијске Банке (2 процентна поена раста дуга). Потребно је нагласити да ће у кратком року након ступања на снагу одредби потписаног станд-бу аранжмана са Међународним монетарним фондом слика вањске задужености БиХ бити знатно погоршна с обзиром да се ради о великом износу аранжмана.

Графикон 10: Јавни вањски дуг БиХ на крају полугодишта, удио у БДП и сервисирање; 2002.-2009.

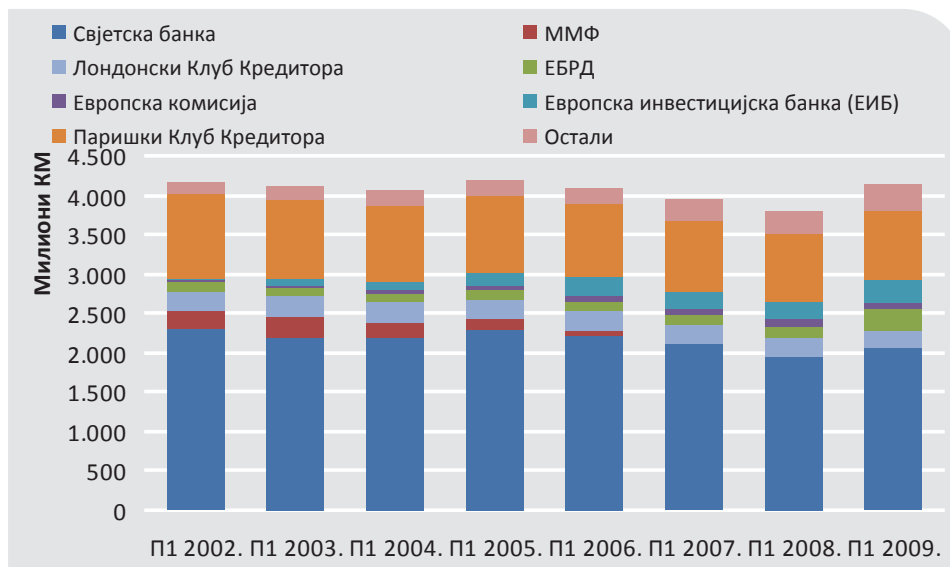

Извор: Министарство финансија и трезора БиХ

У структури јавног вањског дуга примат и даље заузимају обавезе према Свјетској банци на које отпада 49,7% укупног вањског дуга, а забиљежен је пораст дуговања од 5,8% или око 112 милиона КМ. Највеће повећање дуговања забиљежено је код Европске Инвестицијске Банке – дуговање се повећало за 114 милиона КМ што представља повећање од 71% у односу на стање на крају П1 2008. Укупно, на три главна европска кредитора (ЕБРД, ЕИБ, Европска комисија) у структури јавног вањског дуга отпада 15,2%, те се по значају налазе одмах иза Свјетске банке и Паришког клуба (21% учешћа). Наравно, очекује се да ће ступањем на снагу станд-бу аранжмана међу највеће кредиторе ући и ММФ, обзиром да у тренутним обавезама нема дуговања према овој организацији.

Преглед структуре јавног вањског дуга дат је на слиједећем графику.

Графикон 11: Структура јавног вањског дуга БиХ по кредиторима, П1 2002. – П1 2009.

Извор: Министарство финансија и трезора БиХ

У првом полугодишту 2009. године сервисирано је укупно 118,7 милиона КМ обавеза доспјелих на име јавног вањског дуга што представља 66% остварења планираног сервисирања у овом раздобљу. Од наведеног износа, 73 милиона КМ или 61,6% се односи на сервисирање дуга ФБиХ, 45 милиона КМ или 38,1% за дуг РС те за дуг Брчко дистрикта и институција БиХ 0,7 и 0,25 милиона КМ, респективно.

Што се структуре сервисирања тиче, за отплату главнице је исплаћено 54% средстава док је осталих 46% исплаћено на име камата, сервисних и осталих трошкова. Највиши износ сервисирања остварен је према Свјетској банци (49,5 милиона КМ), Европској банци за обнову и развој (17,3 милиона КМ) те Лондонском и Паришком клубу (15 и 13 милиона КМ).

КОНСОЛИДОВАНО ИЗВРШЕЊЕ СЕКТОРА ОПЋЕ ВЛАДЕ

У турбулентним условима какви владају у области економије, примарно у области јавних финансија у БиХ усљед, између осталог, бројних поремећаја узрокованих глобалном економско-финансијском кризом те имајући у виду сву комплексност, нејединственост и неодређеност система фискалног извјештавања у БиХ, незахвално и тешко би било статистички помирити различите изворе информација и анализирати било које друге податке осим оних са стриктно дефинираном методологијом. Управо из овог разлога ће се пажња усмјерити на подацима о консолидованом извршењу сектора опће владе за 2008. годину.

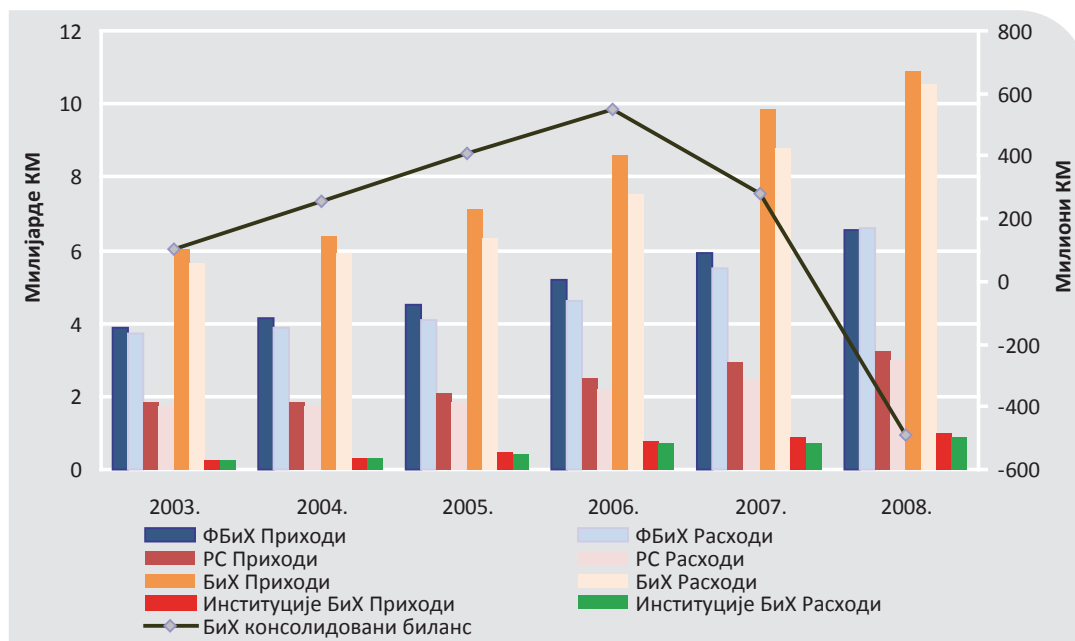
Услови договорени у станд-бу аранжману са ММФ-ом подразумевају рапидне и учестале измјене у фискалној сфери (ребаланси буџета централних и локалних нивоа власти) како би се исти остварили, па би у будућности посебну пажњу требало усмјерити на ребалансиране буџете и њихово извршене, у контексту најављене рестриктивности фискалне политике у 2009. години.

Према подацима Централне банке БиХ, консолидована БиХ је у 2008. години остварила дефицит од чак 493 милиона КМ или 2% БДП-а из 2008. године¹⁸, претежно узрокован мањком у консолидованој ФБиХ од 465 милиона КМ те РС од 60 милиона КМ. Институције БиХ и Брчко Дистрикт биљеже благе суфиците од 33 милиона КМ и 7 милиона КМ, респективно. Пажњу треба скренути на податак да је у 2007. години консолидована БиХ имала суфицит од 278 милиона КМ, што пад у 2008. години чини још фрапантним.

18 Прелиминарни подаци о БДП-у у 2008. години (производни приступ)

На доњем графикону је дат преглед прихода и расхода консолидованих БиХ, ФБиХ и РС те приказан остварени суфицит односно дефицит на нивоу консолидиране БиХ у посљедњих шест година.

Графикон 12: Годишњи консолидирани подаци за БиХ 2003. – 2008.

Извор: Централна банка БиХ

У структури прихода консолидоване БиХ у 2008. години највеће учешће имају порезни приходи и то порези на робе, услуге и међународну трговину (46%) те доприноси за социјално (32,7%). Што се структуре расхода тиче, увјетовано у великој мјери ентитетским политикама, највеће учешће имају социјална давања која су у 2008. години у односу на претходну расли по стопи од 29,5% па њихово учешће износи 36,9% што представља повећање од 2,7 процентних поена у односу на 2007. годину.

Узроке високог дефицита консолидованих ентитетских буџета треба тражити у чињеници да су у 2008. години у односу на 2007. годину укупни расходи расли 19,8%, док су укупни приходи остварили раст од 10,9%. Наведеном треба додати и то да је на свим нивоима забиљежено повећање: (1) компензација запослених и то у ФБиХ 16,4%, РС 35,1% те институцијама БиХ 11,2%; (2) социјалних давања и то у ФБиХ 30,3% те РС 26,2% те (3) расхода за кориштење роба и услуга од 10,9%.

У структури расхода консолидованих ентитета највећу ставку чине социјална давања, тако да у ФБиХ она чине 41%, а у РС 38% укупних расхода. Забрињавајућа је чињеница да они и даље настављају горепоменућу тенденцију раста, због чега је у првом полугодишту 2009. године најављена и у току ревизија социјалних давања у оба ентитета.

Структура прихода консолидованих ентитета је позната, приходи од пореза на робу, услуге и међународну трговину (првенствено индиректни порези – ПДВ и царине) чине 42% у прихода оба ентитета, док приходи од директних пореза чине 51% прихода. О погубности високе осјетљивости јавних прихода на кретања у вањскотрговинској сфери писано је раније, али се мора истаћи потреба ка изналажењу одрживијег и мање ризичног рјешења у будућности.

Окосницу фискалне политике у наредном периоду чинит ће смјернице договорене у станд-бу аранжману ММФ-а – рестриктивнија и више контролисана фискална политика те смањена јавна потрошња чије ће провођење у компликованим социо-економским околностима у БиХ бити огроман, најблаже речено, изазов.

III ЦИЈЕНЕ, МОНЕТАРНИ И ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

Цијене

- Инфлација у БиХ у првој половини 2009. године износила 0,3%. Смањење цијена у БиХ детерминисано првенствено стабилним цијена житарица и нафте на свјетском тржишту.

Стабилизација цијена у БиХ настављена је и у другом кварталу 2009. године. Инфлација у БиХ у П1 2009. године мјерена ЦПИ (Цонсумер Прице Индекс) је износила 0,3% док је у К2 забиљежена дефлација од 1% г/г. Највећи допринос поменутој стопи инфлације су имале категорије транспорта, хране и становања и енергената које заједно утичу преко 50% на кретање цијена у БиХ. Како је БиХ зависна од кретања цијена на глобалном тржишту тако је стабилизација цијена нафте утицала на смањење цијена у БиХ. Цијена нафте на свјетском тржишту у јуну 2009. године је износила 69,1¹⁹ \$/барел, што је за 47% мање у односу на јун 2008. године. Свјетске цијене хране су такође имале негативну стопу промјене у јуну у односу на претходну годину (20%²⁰).

Категорија **хране и безалкохолних пића** као највећа категорија у структури ЦПИ у П1 2009. је забиљежила раст цијена од 1,4% што је знатно спорији раст цијена ове категорије (у П1 2008. години је износио 12,9%) док је у К2 2009. забиљежена дефлација цијена (0,6% г/г). У оквиру ове категорије осјетно је смањена цијена брашна (5% у П1 2009.). Тиме је смањење цијена овог производа подстакло пад цијена хљеба и пецива те тјестенине. Цијене масноћа и уља су смањене у П1 2009. године за 11% као и цијене млијека, сира и јаја (1,5%).

Слична кретања као и у претходној категорији су забиљежена у подручју **транспорта** гдје су цијене у првом полугодишту посматране године смањене за 11,7% г/г а главни допринос је био кроз смањење цијена нафтних деривата – бензина (24% г/г), који имају изузетно висок пондер у овој категорији (48%).

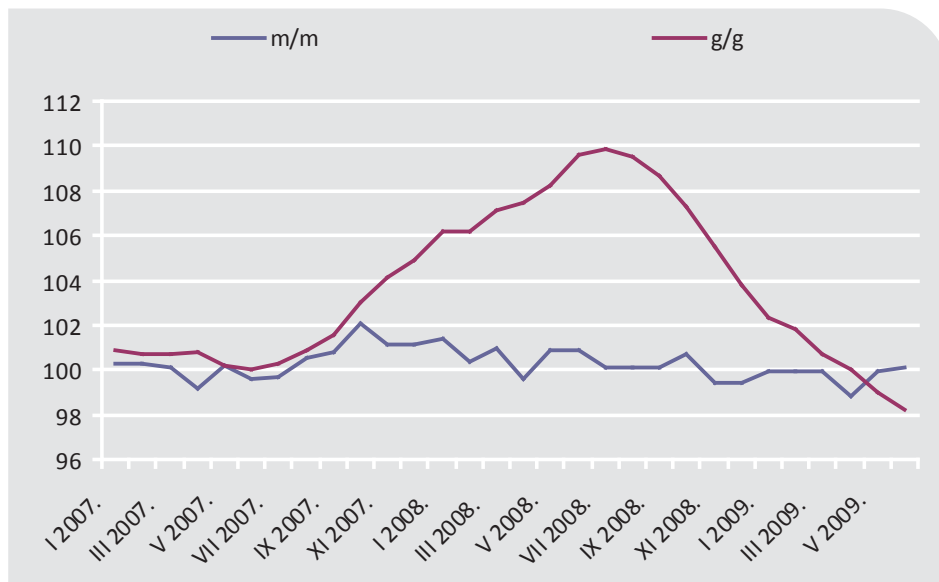
У категорији **становање и енергенти** цијене су порасле за око 5,6% у П1 2009. Подкатегорија лож горива је забиљежила најзначајније смањење цијена од 35% г/г у посматраном периоду. Електрична енергија те гас као битни елементи ове категорије нису забиљежили значајне промјене цијена и тренутно не постоје назнаке за њихово поскупљење до краја 2009. године (изузев сезонских измјена цијена).

¹⁹ Извор: ИМФ датабасе.

²⁰ Извор: ИМФ датабасе.

Једина категорија која биљежи вишегодишње смањење цијена је категорија *одјеће и обуће* (3,7% г/г). Све остале категорије су углавном имале готово исти тренд кретања цијена као и у К1 2009. године.

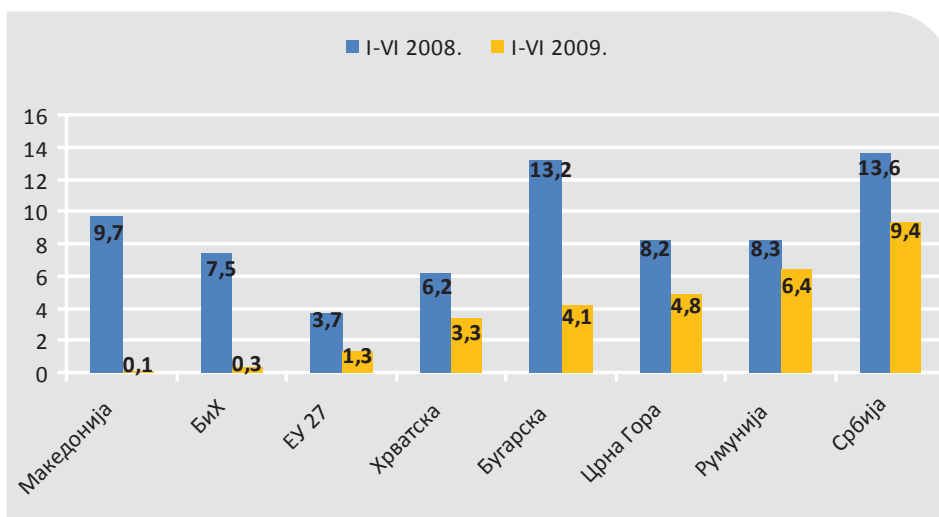
Графикон 13: **Кретање ЦПИ индекса у БиХ**

Извор: Агенција за статистику БиХ

Стабилизација цијена у П1 2009. године је примјетна и у земљама у регији (графикон испод). При поређењу нивоа цијена у БиХ са одабраним земљама видно је да је БиХ земља са готово најмањом стопом инфлације у првој половини 2009. године (изузев Македоније).

Графикон 14: **Регионално поређење индекса потршачких цијена (г/г)**

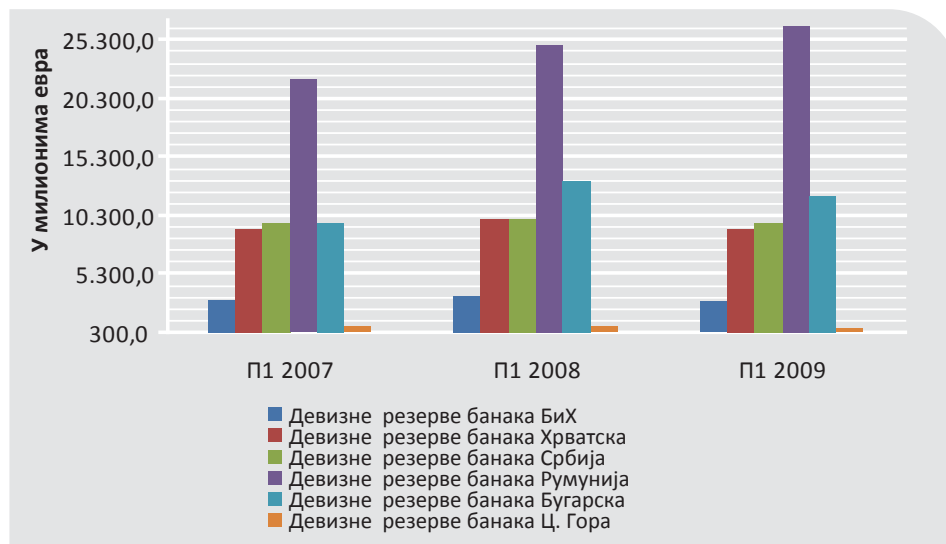
Извор: Заводи за статистику земаља у регији, Европска Централна банка, Еуростат

Развој монетарног сектора у БиХ

Девизне резерве Централне банке БиХ наставиле су да опадају и током другог тромјесечја 2009. године, тако да је укупна вриједност девизних резерви на крају првог полугодишта 2009. године износила скоро 5,7 милијарди КМ. У поређењу са истим периодом претходне године забиљежено је смањење од скоро 13% или 843,6 милиона КМ, а у поређењу са крајем претходне године смањење од 608,7 милиона КМ или 9,7%. Ако се посматрају девизне резерве на кварталном нивоу, током другог тромјесечја 2009. године дошло је до смањења од 6,1% у односу на прво тромјесечје (К2/К1 2009. године), што је великим дијелом утицало на укупно смањење током првих пола године. Највеће мјесечно смањење десило се током мјесеца маја, када је забиљежена негативна стопа раста (м/м) од 3,3%. Наведени континуирани негативни раст девизних резерви резултат је, прије свега, утицаја велике економске кризе на спољнотрговинску размјену и смањења економске активности државе.

Девизне резерве пласиране су највећим дијелом у виду депозита код страних банака у износу од 4,3 милијарде КМ. Учешће ове категорије од 75,6% у укупним девизним резервама резултирало је да смањење од 13% највећим дијелом и утиче на смањење укупних девизних резерви. Када се посматрају мјесечне стопе раста депозита код иностраних банака, евидентира се раст током периода јуни/мај од 5,5%. Инвестиције у хартије од виједности на крају првог полугодишта су износиле мање од 1,2 милијарде КМ, што представља смањење од чак 22% у односу на исти период претходне године. Међутим, посматрано по кварталима евидентира се континуирано опадање ове категорије чак од краја претходне године, али знатно спорије у К1 и К2 ове године (током К4/К3 2008. године квартална стопа раста је износила чак -14,8%, а у периоду К2/К1 2009. године -5,4%). Међутим, ако се посматрају мјесечне стопе раста, током јуна мјесеца евидентира се до сада највећа стопа којом ова категорија опада (-18,6 м/м), иако је претходних мјесеци долазило и до раста. Почетком године, односно у марту мјесецу се појавила и нова категорија у оквиру укупних девизних резерви - злато²¹. Иначе, учешће ове категорије је безначајно мало, око 1%. Девизне резерве Централне банке БиХ, упркос свом смањењу још увијек покривају резервни новац са 111,7%²².

Графикон 15: **Поређење девизних резерви у земљама из окружења**

Извор: Централна банка Босне и Херцеговине, Централне банке земаља из окружења

21 На основу Уговора о преузимању и конвертовању злата, закљученог између ЦББиХ и Министарства финансија и трезора БиХ, ЦББиХ је крајем првог квартала преузела монетарно злато, које је набављено новчаним средствима по основу сукцесије имовине бивше СФРЈ.

22 У условима „Цурренцу боард“ аранжмана захтјевани минимум покривености резервног новца девизним резервама износи 100%.

Овакво кретање (опадање) девизних резерви довело је и до опадања најширег новчаног агрегата **новца у ширем смислу (M2)**²³ (Графикон 16). Укупан износ M2 на крају првих шест мјесеци је достигао ниво од 12,4 милијарде КМ, што је за око 3% мање и у односу на исти период претходне године (или 411,8 милиона КМ мање), али и у односу на крај године (или 394,3 милиона КМ мање). Посматрајући мјесечни раст овог агрегата, може се рећи да је био прилично уједначен, без неких већих осцилација, и да је углавном био негативан. Од када постоји ЦББиХ, и подаци о овом агрегату, ово је до сада најнижа стопа која је забиљежена.

Графикон 16: **Однос кретања девизних резерви и новчане масе**

Извор: Централна банка Босне и Херцеговине

Упркос великом смањењу девизних резерви, новчана маса се није смањила у истом омјеру, због кретања **резервног новца (монетарне базе- M0)**²⁴ и новчаног мултипликатора²⁵.

Резервни новац наставља негативни тренд раста, започет у другој половини претходне године. На крају првог полугодишта 2009. године укупан износ резервног новца је износио 5,1 милијарди КМ, што представља смањење у односу на крај претходне године од 10,2% и смањење од чак 15,1% у односу на прво полугодиште претходне године. Међутим, уколико се посматра овај агрегат по кварталима, може се примјетити да је током другог квартала дошло и до благог пораста од 3 процентна поена.

На промјене резервног (примарног) новца у овом периоду највише утицаја су имале промјене у обавезним резервама банака, као и смањење депозита банака код монетарних власти, као најзначајнија категорија резервног новца (учешће ове категорије је око 55%). Овакво негативно кретање резервног новца, поред опадања девизних резерви и новчаног мултипликатора, великим дијелом је довело до негативног раста новчане масе.

У исто вријеме новчани мултипликатор се није битније мијењао током првих пола године, његов раст је на мјесечном нивоу имао осцилација, али посматрано у дужој временској серији биљежи се његов благи раст или чак стагнација раста. Новчани мултипликатор (м) монетарног агрегата M2 на крају јуна мјесеца 2009. године је износи 2,417. На овакво кретање новчаног мултипликатора утицале су промјене у укупном износу обавезних резерви (смањење), као и промјена њихове стопе почетком године и средином другог тромјесечја, као и смањење удјела резерви у укупним

23 M2- (новац у ширем смислу) се састоји од трансакцијског новца (M1) и квази новца (QM).

24 M0- (резервни новац или монетарна база) се састоји од готовине изван монетарних власти, депозита банака код монетарних власти и осталих депозита код монетарних власти.

25 Новчани (монетарни мултипликатор-м) представља коефицијент који показује колико се мијења новчана маса сходно одређеној промјени у монетарној бази.

депозитима комерцијалних банака у односу на исти период претходне године- јер су укупне резерве расле спорије од депозита. Такође, на кретање новчаног мултипликатора утицале су и промјене коефицијента склоности држања готовине (**цр**- однос између готовог и депозитног новца). Овај коефицијент биљежи значајне осцилације из мјесеца у мјесец . А он јасно показује како се удио готовине у укупним депозитима смањује, и он уједно представља и показатељ сигурности у банкарски систем.

Трансакцијски новац или новац у ужем смислу (М1)²⁶ на крају јуна мјесеца је достигао ниво од 5,6 милијарди КМ, што је за 462,2 милиона КМ мање у односу на исти период претходне године. Овај новчани агрегат смањење биљежи од краја претходне године и на крају К2 2009. године годишњесмањење М1 износи 7,1% г/г. Међутим, ако се упоређи по кварталима, током К2 је дошло и до раста од скоро 8%, чему су допринос дале и позитивне мјесечне стопе раста.

До негативне стопе раста (-8,6% г/г) на крају посматраног периода, односно смањења трансакцијског новца највећим дијелом је дошло услед кретања депозита по виђењу у домаћој валути- као водеће компоненте М1, који од К3 претходне године биљеже негативан раст. Али у задња два мјесеца првог полугодишта биљеже позитивну стопу раста, што је довело и до раста током другог квартала, који се одразио и на укупно кретање М1. Друга компонента М1, односно, готовина изван банака почетком 2009. године почиње да биљежи негативу стопу раста, али много мању него депозити (на крају периода -4,2% г/г). Чак и код ове категорије биљежи се и благи раст током другог квартала у односу на први квартал 2009. године.

Са друге стране штедна категорија новчане масе, **квази новац (QM)**²⁷ од почетка године биљежи нешто спорији раст у односу на исти период претходне године. Тако да на крају посматраног периода он достиже ниво од скоро 6,8 милијарди КМ, што представља раст од свега 0,2% у односу на исти период претходне године.

На овакво кретање највише утицаја су имали депозити по виђењу у иностраној валути, чија је просјечна годишња, али и просјечна мјесечна стопа раста током првих шест мјесеци била негативана. Орочени и штедни депозити у иностраној валути, као категорија QM са највећим учешћем, од почетка године прате тренд споријег раста, како на мјесечном, тако и на годишњем нивоу. Орочени и штедни депозити у домаћој валути, као трећа категорија, током задња два мјесеца посматраног периода биљеже негативну стопу раста, која се одразила и на укупан годишњи раст, како ове категорије, тако и квази новца уопште.

На крају првих шест мјесеци 2009. године укупна средства за одржавање **обавезне резерве** су се смањила за 887 милиона КМ или за 24,3% у односу на исти период претходне године.

Као мјера заштите од негативних ефеката свјетске финансијске кризе, обезбјеђивања додатне ликвидности комерцијалних банака и стимулса банака на веће кредитне активности у земљи и подстицаја јачања привредних активности ЦББиХ је 18. децембра 2008. године донијела одлуку о примјени диференцираних стопа обавезне резерве, која је ступила на снагу од 1. јануара 2009. године. Овом одлуком стопа обавезне резерве на депозите орочене до једне године остала је непромијењена, дакле 14%, док је стопа обавезне резерве на депозите који су орочени на период дужи од једне године смањена на 10%. А од 1. маја 2009. године на снази је одлука о промјени стопе обавезне резерве на депозите и позајмљена средства са роком доспијећа преко једне године са 10% на 7%, тако да просјечна стопа обавезне резерве од тог датума износи 10%.

Упркос смањењу стопе обавезне резерве, а тим и укупних средстава по овом основу, комерцијалне банке нису имале проблема са задовољавањем стопе обавезне резерве јер оне у просијеку држе више средстава код Централне банке, од оног који је законом прописан (чак 72%). Вишак средстава по основу ОР који банке држе код ЦББиХ се поново почео повећавати са почетком ове године и након првих шест мјесеци достиже ниво од 1,2 милијарде КМ. На крају посматраног периода вишак средстава по основу ОР биљежи годишњи раст од чак 114,3%. Просјечна годишња стопа по којој комерцијалне банке држе средства по основу обавезне резерве код ЦББиХ у односу на

26 М1- (трансакциони новац) се састоји од готовине изван банака и депозита по виђењу у домаћој валути.

27 QM- (квази новац) се састоји од депозита по виђењу у иностраној валути и штедних и орочених депозита у домаћој и иностраној валути.

депозитну базу током К2 2009. године остала је непромијењена у односу на крај претходне године, дакле 18%.

Банкарски сектор у БиХ

Пад вриједности промета унутрашње трговине, смањење вањскотрговинске размјене, смањење индустријске производње, као и повећање незапослености (у односу на крај прошле године) имали су негативан утјецај на банкарски сектор БиХ. Прва половина 2009. године биљежи смањење депозита, као и значајно успоравање раста пласмана домаћим институционалним секторима.

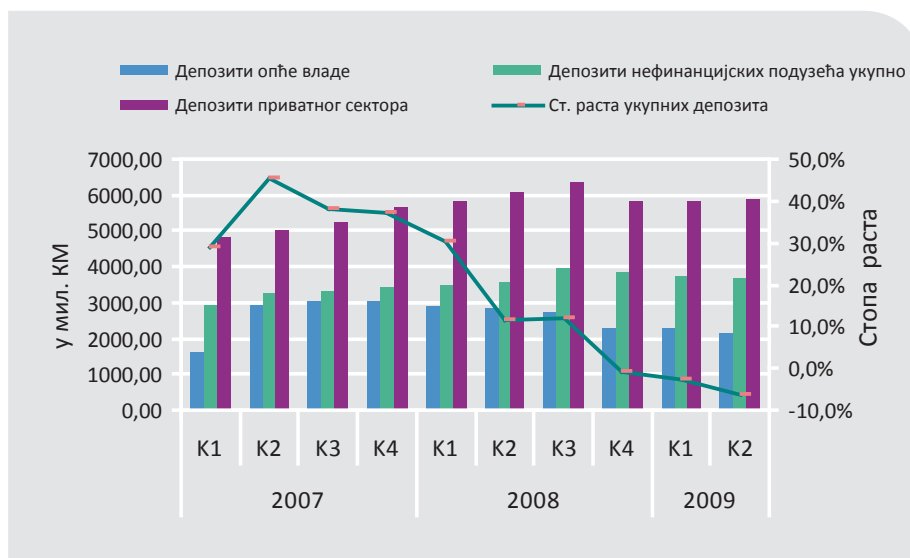
Негативан раст депозита становништва и депозита опће владе²⁸ на годишњем нивоу, као и успоравање раста депозита нефинанцијских подузећа²⁹ довели су да укупни депозити на годишњем нивоу и даље биљеже негативан раст у 2009. години. На крају првог полугодишта 2009. године укупни депозити износили су 11,68 млрд. КМ што представља смањење у односу на исти период 2008. године за 6,5%.

Депозити становништва који чине 45% укупних депозита, на крају липња 2009. године износили су 5,26 млрд. КМ и мањи су у односу на исти период претходне године за 5,5%. У односу на крај 2008. године ови депозити биљеже раст од 1%.

Депозити нефинанцијских подузећа који представљају 31,5% укупних депозита, на годишњем нивоу и даље имају позитиван, али ипак успорен тренд раста. На крају шестог мјесеца 2009. године депозити нефинанцијских подузећа износили су 3,68 млрд. КМ и расли су стопом од 3,3% г/г. За разлику од депозита становништва који у односу на крај 2008. године биљеже раст, депозити нефинанцијских подузећа биљеже пад од 4,71%, што је и за очекивати с обзиром на успоравање цјелокупне економске активности како у свијету тако и у БиХ.

Висина износа депозита опће владе прати једнак тренд од половине прошле године, односно константно смањење. Крајем шестог мјесеца ови депозити износили су 2,11 млрд. КМ што представља смањење у односу на исти период 2008. године од 25,3%.

Графикон 17: Структура депозита и стопа раста укупних депозита

Извор: Централна банка БиХ

Годишња стопа раста укупних кредита и даље је позитивне вриједности. Међутим, како је претходних година кредитирање бх. институционалних сектора било у експанзији, адекватнији

28 Опћа влада обухваћа све разине власти (државну владу, владе ентитета+БД, владе кантона, владе опћина и фондове социјалне заштите).

29 Према ЦБ БиХ нефинанцијска подузећа обухваћају нефинанцијска јавна подузећа, приватна подузећа и удружења и непрофитне организације.

показатељ кредитирања домаћих сектора јесте раст у односу на крај 2008. године, односно смањење. Укупни кредити у првих шест мјесеци 2009. године мањи су у односу на крај прошле године за 0,36%, док су у односу на исти период прошле године већи за 5,55%. До успоравања раста укупних кредита дошло је због успореног раста на годишњем нивоу кредита нефинанцијским подuzeћима и кредита становништву, који заједно чине 96,15% укупно пласираних кредита. Упоређујући раст кредита ових сектора с крајем године, стопе раста попримају негативне вриједности.

Кредити дати нефинанцијским подuzeћима на крају липња 2009. године износили су 7,41 млрд. КМ. У односу на крај године мањи су за 0,25%, док су у упоредби с истим периодом прошле године већи за 7,4%.

Док је у истом периоду прошле године стопа раста кредита датих становништву износила 26,9% г/г, крајем првог полугодишта 2009. године та је стопа износила свега 1,9% г/г. Упоређујући раст с крајем 2008. године евидентно је смањење кредита пласираних становништву од 2,51%.

Укупни пласмани³⁰ нефинанцијским подuzeћима износили су 7,78 млрд. КМ. Секторска структура пласмана нефинанцијским подuzeћима није се битније промијенала у односу на претходне периоде. Пласмани сектору услужних дјелатности³¹ учествују у укупним пласманима нефинанцијским подuzeћима са 56,6% и стопа раста ових пласмана у односу на исти период прошле године је 11,62%. Међутим, пласмани сектору трговине који представљају више од половине укупних пласмана сектору услужних дјелатности расли су негативном стопом како на годишњем нивоу, тако у и односу на крај године, што је и за очекиват с обзиром на пад вриједности промета унутрашње трговине и спољнотрговинске размјене.

Пласмани сектору индустријске прозводње и грађевинарства чине³² 37,2% укупних пласмана нефинанцијским подuzeћима. У другој половини прошле године пласмани овом сектору драстично су пали, тако да је стопа раста на годишњем нивоу у 2008. години износила -38,32%. До краја 6. мјесеца 2009. године ови пласмани су се готово удвостручили у односу на крај 2008. године и досегли разину од 2,93 млрд. КМ.

Пласмани сектору пољопривреде остварили су раст од 200%, али како ови пласмани у укупним пласманима нефинанцијским подuzeћима имају мален удио, допринос расту укупним пласманима изузетно је скроман и износи 4,7%.

Графикон 18: Структура пласмана према господарским секторима и стопа раста укупних пласмана

Извор: Ентитетске агенције за банкарство

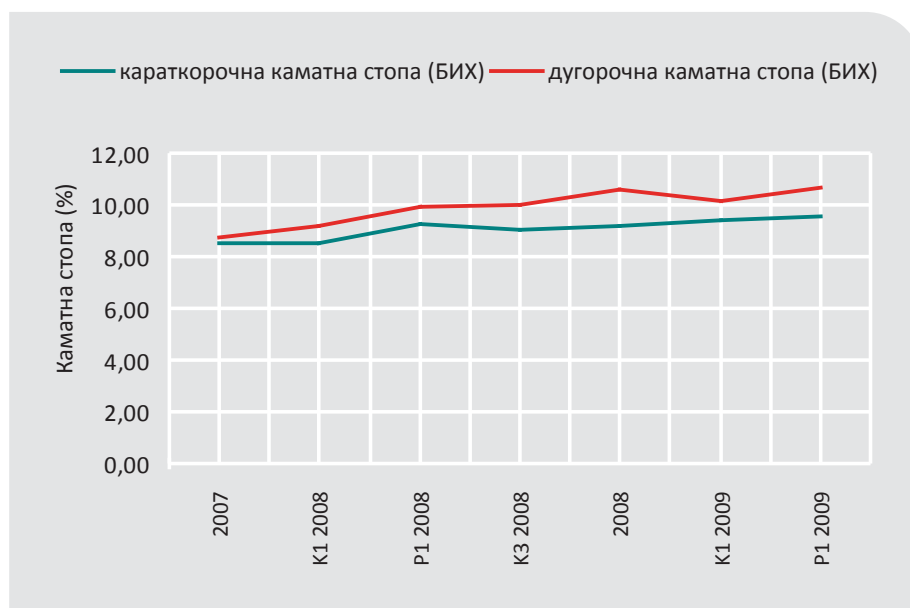
30 Категорија укупних пласмана је шири појам од укупних кредита јер обухваћа поред укупних кредита и све остале пласмане, као што су орочена средства код ино банака, пласмани другим банкама, вриједноснице, инвестиције у неконсолидирана подuzeћа, камате и накнаде, авансе и одгођено плаћање.

31 Сектор услужних дјелатности обухваћа трговину, услуге и туризам, транспорт и телекомуникације, трговину некретнинама, администрацију и јавне услуге.

32 Сектор индустрије и грађевинарства обухваћа рударство, енергетику, грађевинарство, индустрију и остало.

Укупна пондерирана ефективна каматна стопа (ЕКС) на пласиране кредите у БиХ³³ крајем шестог мјесеца 2009. године износила је 9,89% и већа је у односу на исти период прошле године за 0,42 постотна поена. У односу на крај 2008. године забиљежила је раст од 0,26 постотних поена. Највећи раст у односу на исти период прошле године је код ЕКС на дугорочне кредите у БиХ (0,69 постотна поена) која је крајем шестог мјесеца износила 10,64%. Пондерирана ЕКС на краткорочне кредите забиљежила је повећање од 0,29 постотних поена у односу на исти период прошле године и износи 9,55%.

Графикон 19: Пондериране ефективане каматне стопе на кредите у БиХ

Извор: Ентитетске агенције за банкарство

Укупна пондерирана ефективна каматна стопа на депозите³⁴ у БиХ крајем шестог мјесеца 2009. године износила је 2,83% и мања је у односу на исти период прошле године 1,56 постотних поена, а у односу на крај године 1,20 пп. Пасивне каматне стопе имају тренд смањења у односу на прошлу годину, с тим да је смањење мање у РС него у ФБиХ. Могући разлог оваквог тренда каматних стопа на депозите је вишак средстава за пласирање до којег је дошло због смањења укупних кредита од краја 2008. године, односно укупних дугорочних кредита који у укупним кредитима учествују са око 60%. Будући да се иноземна пасива, односно задуживање бх. банака константно повећава, а пласирање смањује, могуће је да бх. банкар не мају потребу за стимулирање домаће штедње јер на тај начин плаћају дуплу камату на посуђена средства (на посуђена иноземна средства и на депозите домаћих институционалних сектора). Ово доводи до закључка да је посуђивање средстава за пласирање јефтиније у иноземству него у БиХ. Међутим, и поред овога цијена капитала је и даље на таквој разини која не омогућава смањење каматних стопа на кредите.

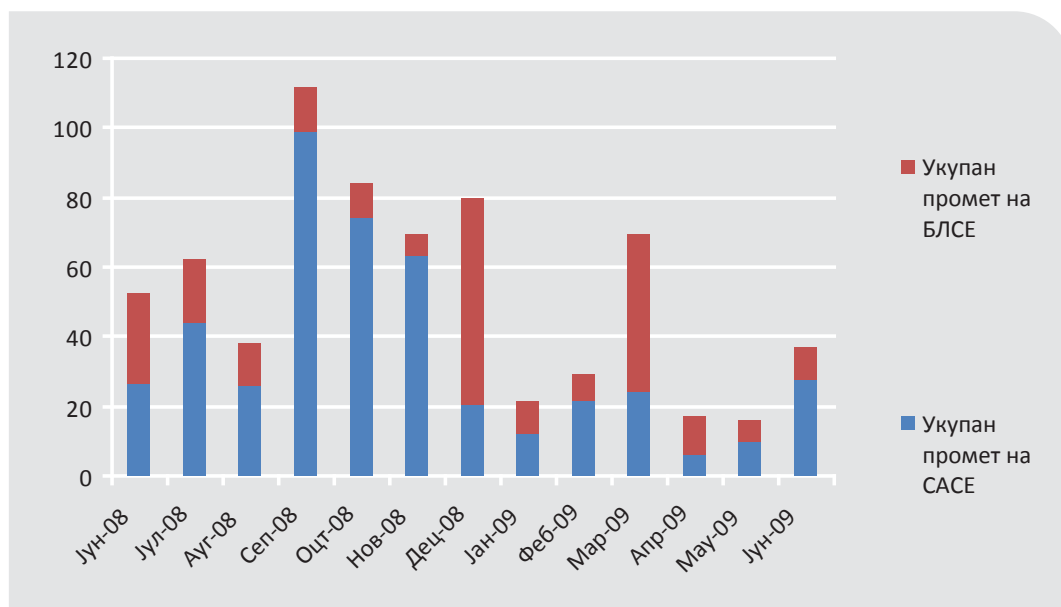
33 Укупна пондерирана ефективна каматна стопа на пласиране кредите за цијелу БиХ (као и краткорочна и дугорочна ЕКС за БиХ) добивена је пондерирањем укупне ефективне каматне стопе на кредите за РС и укупне ефективне каматне стопе на кредите у ФБиХ. Као пондери су кориштени учешћа укупних пласмана у ФБиХ и укупних пласмана у РС у укупним пласманима у БиХ. Подаци о износу пласмана и каматних стопа по ентитетима добивени су од ентитетских агенција за банкарство.

34 Укупна пондерирана ефективна каматна стопа на депозите у БиХ добивена је пондерирањем укупне ефективне каматне стопе на депозите у РС и исте у ФБиХ. Као пондери су кориштени удјели депозита у РС и ФБиХ у укупним депозитима у БиХ. Подаци о износу депозита и каматних стопа по ентитетима добивени су од ентитетских агенција за банкарство. Просјечне каматне стопе на кредите и депозите које објављује Централна банка БиХ дат је у Прилогу.

Тржиште капитала

Укупна тржишна капитализација³⁵ Сарајевске и Бањалучке берзе (CACE и БЛСЕ) износила је на дан 30.јуна 2009. године 10,34 милијарди КМ што представља смањење од 38,31% у поређењу са истим периодом у 2008. години, или смањење од 10% у односу на крај 2008. год.

Графикон 20: Укупна тржишна капитализација у БиХ

Извор: CACE и БЛСЕ

Индекси

Индекси инвестицијских фондова Сарајевске и Бањалучке берзе (БИФХ и ФИРС)³⁶, биљежиле пад на крају првог полугодишта у односу на вриједности на почетку године.

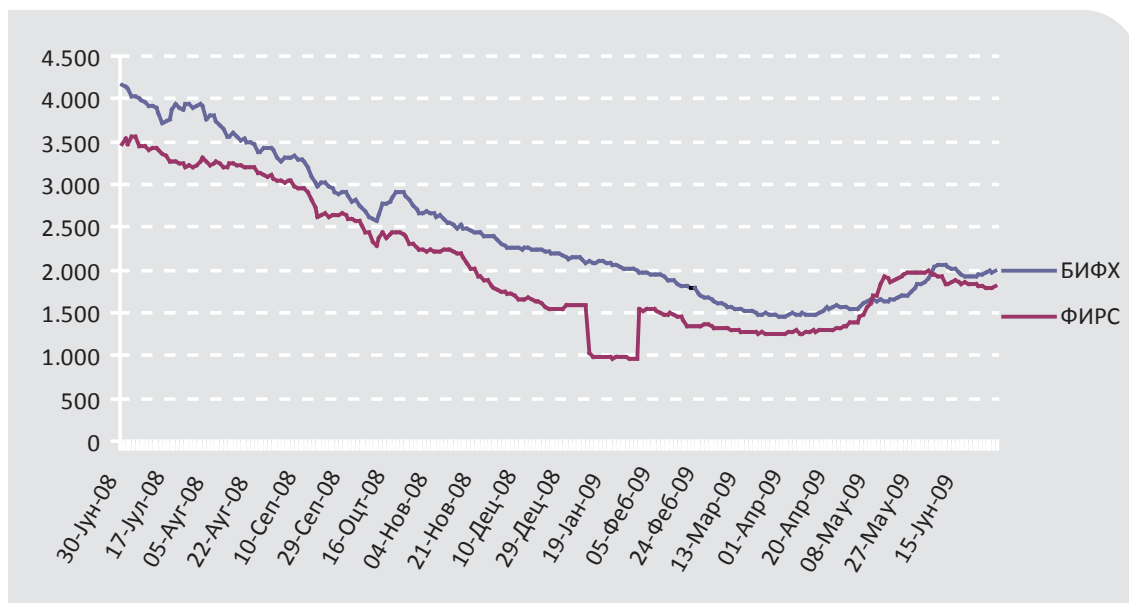
Вриједност БИФХ-а је износила је 1,993.23 поена на дан 30.јуна 2009.године. Апсолутна промјена износила је 165,25 индексних поена, што представља пад за од 6,7 % у односу на вриједности на крају године. Поредећи вриједности БИФХ-а на крају полугодишта 2009 са вриједностима на крају првог полугодишта 2008 забиљежен је пад од 52,2%.

Вриједност ФИРС-а на дан 30.06.2009. године је износила 1,813.07 поена и у односу на вриједност 30.06.2008. године забиљежила пад од 47,7%. Апсолутна промјена износила је 231,49 индексних поена односно раст у износу од 14,6% у односу на вриједност коју је забиљежила на крају претходне године.

³⁵ Капитализација – збир продуката цијена дионица и обима дионица којима се трговало на берзама;

³⁶ Индекси обје берзе израчунати су на основу просјечне цијене дионица 11 најуспјешнијих инвестицијских фондова у случају Сарајевске берзе (БИФХ) и 13 ИФ-ова Бањалучке берзе (ФИРС).

Графикон 21: Индекси инвестицијских фондова сарајевске и бањалучке берзе БИФХ и ФИРС

Извор: САСЕ и БЛСЕ

Идентичну слику кретања на БиХ берзама видимо и кроз два репрезентативна индекса Сарајевске и Бањалучке берзе САСХ-10 и БИРС, који представљају кретање цијена дионица најуспјешнијих компанија листираних на те двије берзе³⁷.

У периоду од 05.01.2009. до 30.06.2009. године смањена је вриједност САСХ-10 за 183.09 индексна поена, што представља пад од 15%.

У истом периоду БИРС је од 05.01..2008. до 30.06.2009. године остварио пад од 32.43

индексних поена односно пад од 3% док је ЕРС-10 забиљежио пад од 30.29 индексна поена, односно пад од 4%.

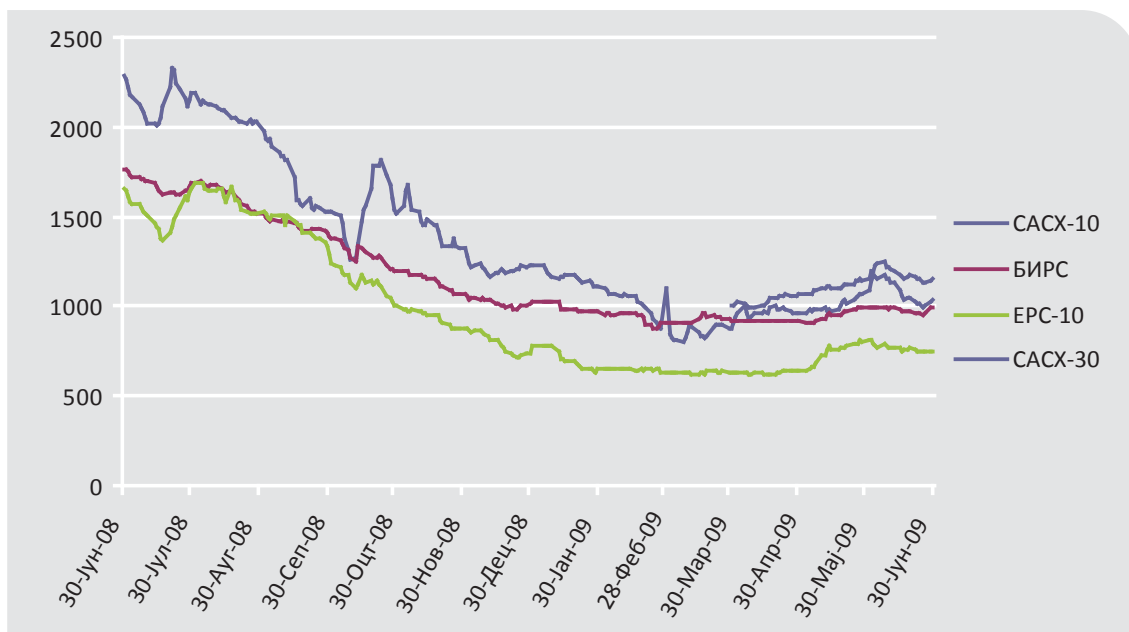
Као што видимо на графу 3, САСХ-10, БИРС и ЕРС-10 биљеже готову идентичан пад вриједности индекса да би на крају 2Q2009. забиљежили стабилизацију индекса.

Поредећи вриједности које су ови индекси имали на крају првог полугодишта 2009 са вриједностима на крају првог полугодишта 2008, САСХ-10 биљежи пад од 54,5%, БИРС пад од 44% и ЕРС-10 пад од 55%.

Вриједност Индекса примарног слободног тржишта САСХ-30 који је стартовао 31.03.2009. (1000 индексних поена) је забиљежила пораст вриједности од 15 %.

37 У састав САСХ-10 улазе: ЈП Електропривреда БиХ д.д. Сарајево, БХ-Телецом д.д. Сарајево, ЈП Електропривреда ХЗХБ д.д. Мостар, Фабрика духана Сарајево д.д. Сарајево, Енергоинвест д.д. Сарајево, Босналијек д.д. Сарајево, Сарајево-Осигурање д.д. Сарајево, ИК Банка д.д. Зеница д.д., Хидроградња д.д. Сарајево. У састав БИРС са 29.12.2006. години улазе: Хидроелектране на Требишњици Требиње, Хидроелектране на Дрини Висеград, Хидроелектране на Врбасу М.Град, Р и ТЕ Гацко, Р и ТЕ Угљевик, Електрокрајина Бања Лука, Електро Бијељина, Електро Добој, Електродистрибуција Пале, Електрохерцеговина Требиње, Рафинерија нафте Босански Брод, Јелсинград ливница целика Бања Лука, Косиг Дунав Осигурање Бања Лука.

Графикон 22: Индекси најуспјешнијих компанија на Сарајевској и Бањалучкој берзи (CACX-10 и БИРС) и индекс предузећа из система Електропривреде РС-а (ЕРС-10)

Извор: САСЕ и БЛСЕ

Укупни промет

У првих шест мјесеци 2009.године укупни промет на БиХ берзама је износио 190,71 милиона КМ, што износи пад промета од 37,7% у односу на промет у првом полугодишту 2008.године. Поредећи само промет у мјесецу јуну 2009. године са прометом на почетку године у прошлој години забиљежен је пад од 29%.

Промет на **Сарајевској берзи** за шест мјесеци је износио 101,75 милиона КМ што чини 53,3% од укупног промета који је остварен на берзама у БиХ.

Поредећи остварену вриједност промета у првих шест мјесеци 2009 са вриједношћу промета у истом периоду 2008. године САСЕ биљежи пад од 39,5%.

Поредећи остварену вриједност промета у јуну 2009. године са вриједношћу промета у истом мјесецу 2008. године САСЕ биљежи минимални раст промета од 4,7%.

Највећи остварени промет у мјесецу јануару остварен је са дионицама емитента „ИК Банка“ д.д. Зеница у износу од 6,4 милиона КМ, БХ Телецом д.д. Сарајево у износу од 5,3 милиона КМ, Босналијек д.д. Сарајево у износу од 3,8 милиона КМ, „Фабрика духана Сарајево“ д.д. Сарајево те ЈП Електропривреда БиХ д.д. Сарајево 3,8 милиона КМ.

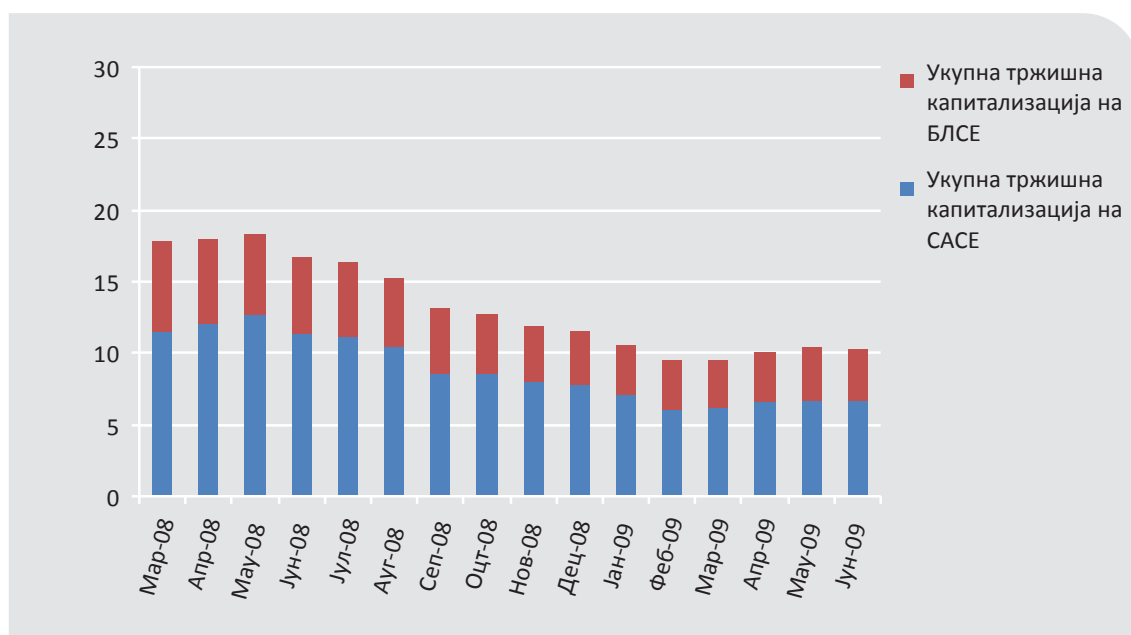
Промет на **Бањалучкој берзи** је износио за првих шест мјесеци 89 милиона КМ што чини 47,7% од укупног промета.

Поредећи остварену вриједност промета у првих шест мјесеци 2009 са вриједношћу промета у истом периоду 2008. године БЛСЕ биљежи пад од 43%.

Поредећи остварену вриједност промета у јуну 2009. године са вриједношћу промета у јуну 2008. године БЛСЕ биљежи пад од 63,6%, док поредећи са вриједности у децембру 2008. године БЛСЕ биљежи пад од 84,2%.

Највећи утјецај на остварени промет у првих шест мјесеци је остварен дионицама Телеком Српске а.д. Бања Лука у износу од 6,15 милиона КМ, Балкан Инвестмент Банк АД Бања Лука у износу од 4,1 милиона КМ, ЕЛВАЦО АД Бијељина 3,27 милиона КМ.

Графикон 23: Промет на БиХ тржишту вриједносних папира од 30.06.2008. до 30.06.2009.год.

Извор: САСЕ и БЛСЕ

Пораст промета у мјесецу јуну на САСЕ и БЛСЕ, као и минималан пад вриједности индекса на обје берзе показује почетак опоравка стања на обје берзе.

IV ВАЊСКИ СЕКТОР

УВОД

Главна дешавања која су обиљежила прву половину 2009. године у вањском сектору биле су значајно смањење стопа увоза и извоза БХ економије, а самим тиме и цијелокупне економске активности у односу на исти период прошле године. Посљедице кризе су осјетиле и најуспјешније БХ компаније као што су “Алуминиј” Мостар, “Миттал Стеал” Зеница, “ТМД” Градачац које су биле нажалост приморане на отпуштање великог броја радника, јер је њихова производња умањена и до чак 50%. Економска атмосфера је врло неповољна, све је мање страних инвеститора, у паду је потрошња, све више долази до штрајкова незадовољних радника што у случају продубљивања овакве ситуације може довести и до социјалних немира.

Цијене метала, прије свих жељеза и алуминија су у значајном паду у односу на исти период 2008. године када су досезале рекордно високе цијене, очекује се да ће у наредном периоду најуспјешнији БХ извозници “Алуминиј” Мостар и “Миттал Стеал” Зеница вратити производњу и разину извоза која је остваривана половином 2008. године.

Поред пада цијена метала у првој половини 2009. године, на свјетском нивоу дошло је и до пада цијена индустријских инпута, енергије, хране и нарочито сирове нафте. Наиме сирова нафта је средином 2008. године достизала цијену и од \$ 158 по барелу док је средином 2009. године та цијена значајно умањена и износи око 69,1 \$ по барелу.³⁸

Неке од успјешних свјетских економија као што су Њемачка, Италија, Велика Британија већ полако почињу излазити из кризе и постепено враћају ниво своје економије на ону разину која је била прије свјетске економске кризе. За очекивати је да ће и БХ економија крајем 2009. и почетком 2010. године економску кризу остављати иза себе и да ће кренути са опороваком од исте повећавањем цијелокупне економске активности.

У првом полугодишту 2009. године забиљежено је сљедеће:

Укупна робна размјена са иностранством износила је 8,5 милијарди КМ, што је смањење од 25% у односу на исти период 2008. године;

Остварен је извоз у износу од 2,5 милијарди КМ, што је смањење од 23,8% у односу на исти период 2008. године;

Увоз је остварен у износу од 5,9 милијарди КМ; смањена је вриједност увоза за 25,3% у односу на прво полугодиште 2008. године;

Спољнотрговински дефицит је забиљежен у износу од 3,4 милијарде КМ и у односу на исти период прошле године смањен је за 26,4%;

Покривеност увоза извозом је и даље у скромном омјеру од 42,8%;

38 Извор: ИМФ Дatabase

Робна размјена БиХ са иностранством

У табели број 6. даје се преглед главних индикатора са освртом на раније извјештајне периоде:

Табела 6. **Спољнотрговински индикатори за П1 2009. године и за претходне извјештајне периоде**

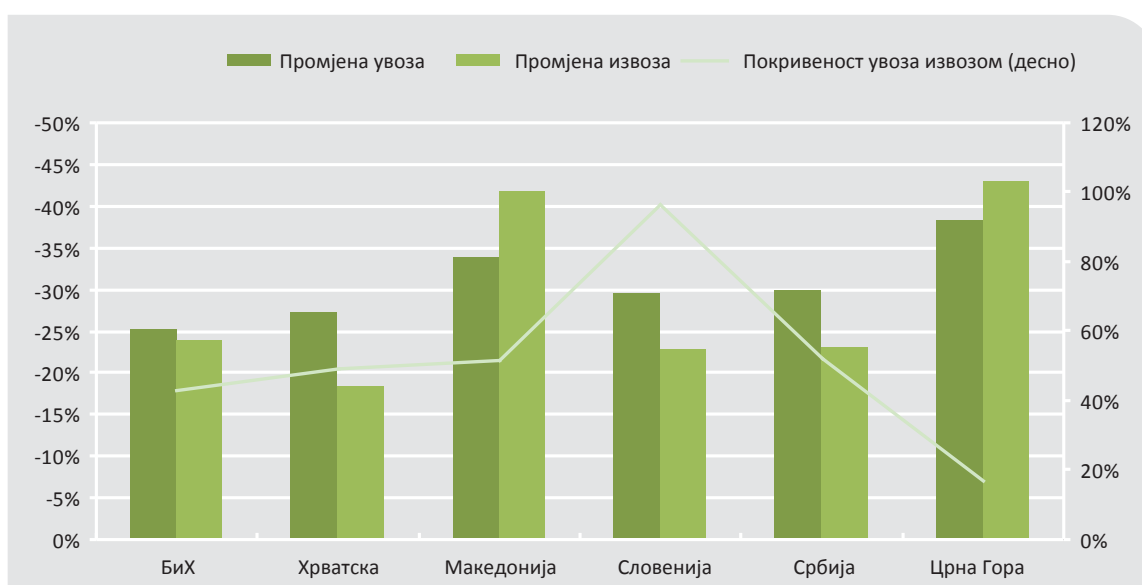
У хиљадама КМ	П1 2005	П1 2006	П1 2007	П1 2008	П1 2009
Извоз роба	1.756.914	2.415.120	2.865.232	3.349.467	2.550.793
Промјена извоза	26,70%	37,46%	18,64%	16,90%	-23,84%
Увоз роба	4.843.602	4.997.831	6.443.372	7.977.907	5.957.117
Промјена увоза	13,40%	3,18%	28,92%	23,82%	-25,33%
Трговински биланс (Извоз – Увоз)	-3.086.688	-2.582.711	-3.578.140	-4.628.440	-3.406.324
Промјена трговинског биланса	27,40%	-16,33%	38,54%	29,35%	-26,40%
Укупна трговина (Извоз + Увоз)	6.600.516	7.412.951	9.308.604	11.327.374	8.507.910
Промјена укупне трговине	10,30%	12,31%	25,57%	21,69%	-24,89%
Покривеност увоза извозом	36,27%	48,32%	44,47%	41,98%	42,82%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Из графика број 24. видљиво је да је у свим земљама региона дошло до значајног смањења како увоза тако и извоза гдје предњачи Македонија у којој је увоз у првој половини 2009. године смањен за 34% у односу на исти период прошле године, док је извоз умањен за чак 42%. Најмање промјене у увозу и извозу у односу на прво полугодиште 2008. године остварила је БиХ.

Далеко најбољу покривеност увоза извозом остварује Словенија у износу од чак 97%, док најслабију покривеност извоза увозом реализира Црна Гора и то само 18% што је и разумљиво с обзиром да је то релативно мала економија која је увозно оријентисана и која нема значајних извозних перспектива.

Графикон 24: **Промјене увоза и извоза, те стопе покривености увоза извозом земаља региона за прво полугодиште 2009. године**

Извор: Агенције за статистику одабраних земаља

Структура робне размјене БиХ са иностранством по производима

Посматрајући структуру робне размјене по најзначајнијим увозним и извозним ставкама за прво полугодиште 2009. године виидљиво је да су нафта и нафтни деривати; машине и апарати; базни метали; те прехрана доминирали на страни увоза, док су најзначајније извозне позиције базни метали гдје као и код увоза доминирају алуминиј, жељезо и челик, те њихови производи; резервни дијелови за аутоиндустрију; разни готови производи као што су намјештај, одјећа и обућа.

Босна и Херцеговина је у првом полугодишту 2009. године остварила увоз у износу 5,9 милијарди КМ у оквиру чега су се највише увозили производи минералног поријекла, гдје доминирају **машине, апарати и механички уређаји** чији је увоз у првом полугодишту 2009. године износио 890 милиона КМ. У односу на прво полугодиште прошле године, увоз машина, апарата и механичких уређаја је пао за чак 32,4%, док у укупном увозу учествује са 15%. Овако значајан пад увоза машина и апарата огледа се у томе да су многе фирме због економске кризе умањиле своју производњу а самим тиме и потребу за увозом ове категорије производа, што сугерише да се ради о реланом паду увоза. Извоз машина, апарата и механичких уређаја износи 292 милиона КМ и у укупном извозу учествује са 11,5%, извоз ове категорије производа оставрио је пад за чак 32,7% у односу на исти период прошле године.

Друго мјесто по вриједности увоза заузимају **нафта и нафтни деривати** у износу од 860 милиона КМ. У односу на исти период прошле године, остварен је пад увоза ове врсте производа за 32,1%. Овако значајан пад вриједности увоза нафте и деривата је у највећој мјери посљедица смањења цијена нафте на свјетском тржишту у односу на рекордне цијене које су биљежене током 2008. године, као и покретање производње у рафинерији у Броду. Производи минералног поријекла у укупном увозу за прво полугодиште 2009. године учествују са 14,4%

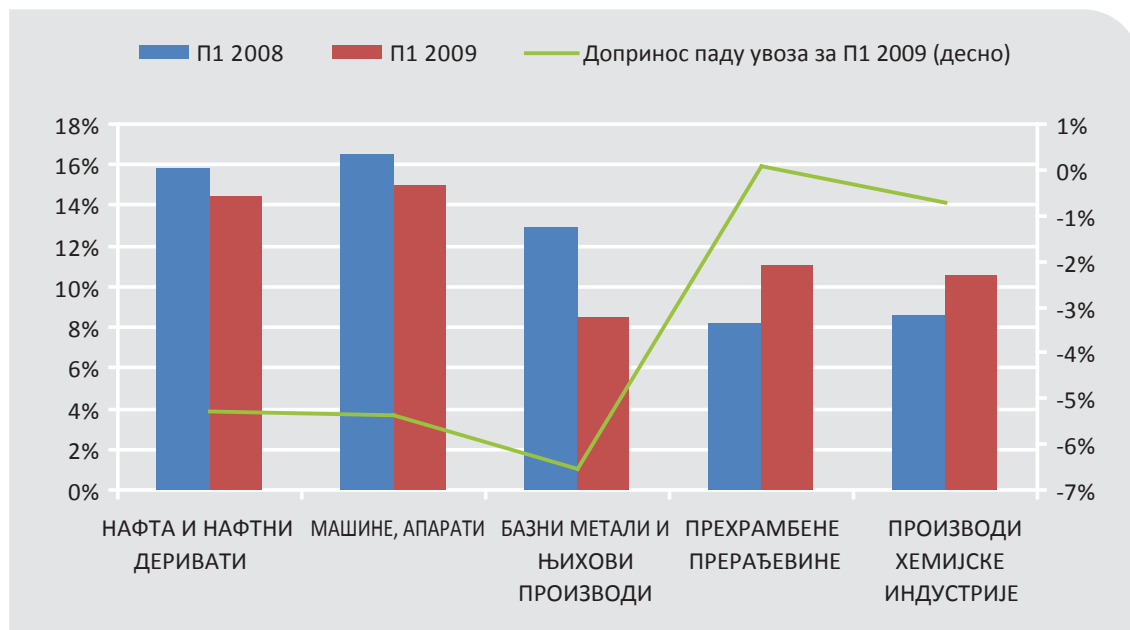
Значајан удио у структури босанскохерцеговачког увоза заузимају **прехрамбене прерађевине** којих смо у првом полугодишту 2009. године увезли у износу од 659 милиона КМ, што чини 11,1% укупног увоза БиХ. У односу на исти период прошле године остварен је благи раст увоза ове категорије производа у износу од 1%.

Вриједност увоза **производа хемијске индустрије** је 628 милиона КМ (што чини 10,5% укупног увоза БиХ), а у односу на прошлу годину остварен је пад увоза производа хемијске индустрије за 8,2%. Од производа хемијске индустрије, БиХ је највише увозила фармацеутске и козметичке производе.

Сљедећа значајна увозна ставка су **базни метали** којих је БиХ увезла у износу од 503 милиона КМ, а у вриједности укупног увоза учествују са 8,5%. Од базних метала највише су се увозили жељезо и челик, њихови производи, те алуминиј и производи од алуминија. Због посљедица економске кризе која се највише одразила на металну индустрију пад увоза базних метала у првом полугодишту 2009. године у односу на исти период прошле године доживио је пад за чак 51%.

На страни извоза базних метала ситуација је доста забрињавајућа, јер је у првој половини 2009. године пад извоза износио разочаравајућих 50%, а посматрано вриједносно БиХ је на иноземна тржишта извезла 476 милиона КМ ове категорије производа. То се свакако одражава на најуспјешније компаније у металском сектору "Алуминиј" и "Миттал Стеал" које су суочене са отпуштањем радника, одгађањем наруџби, а самим тиме и смањеним капацитетом производње. Врло је битно пронаћи начина за успјешнији извоз базних метала, јер они у укупном извозу учествују са 18,7% и свакако су најбољи БХ извозни потенцијал.

Графикон 25: Учешће појединих категорија производа у укупном увозу за П1 2009. године и за претходне извјештајне периоде

Извор: Агенција за статистику БиХ

Значајна категорија извоза је **електрична енергија** које је БиХ извезла у износу од 384 милиона КМ, што чини 15,1% од укупно оствареног извоза. Раст извоза електричне енергије у првом полугодишту 2009. године у односу на исти период прошле годину износи 7,4%. Битно је споменути да БиХ у спољној трговини са електричном енергијом остварује суфицит, а поред тога БиХ је лидер у производњи електричне енергије у поређењу са земљама региона.

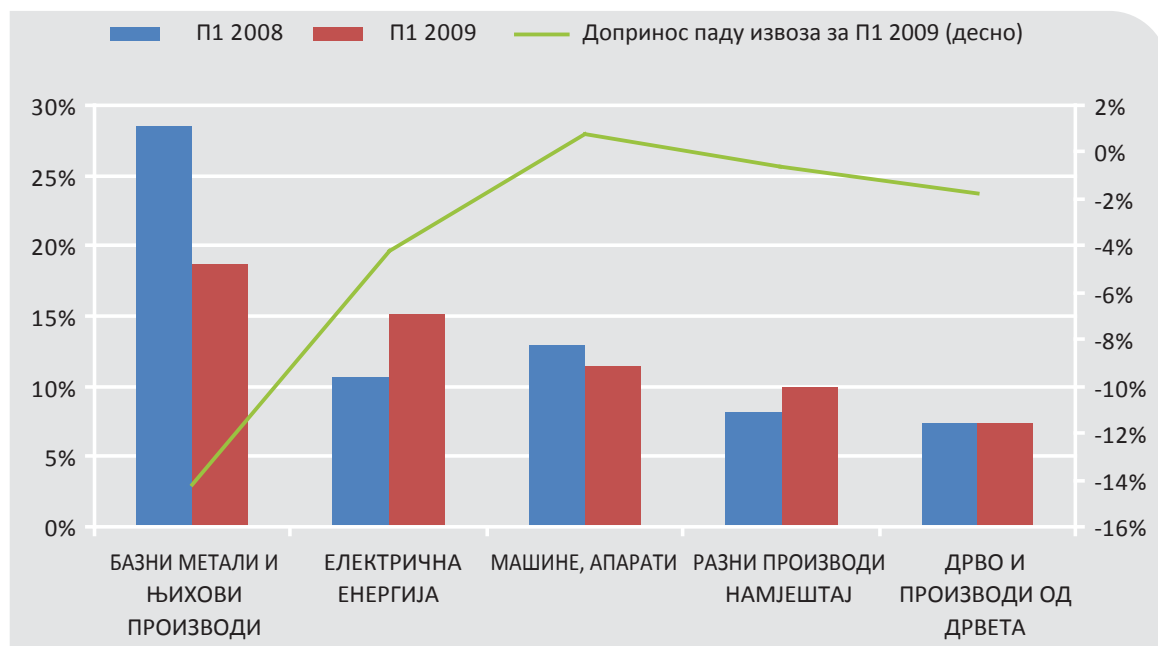
Категорија разних производа гдје је укључен **намјештај** у П1 2009. години остварила је извоз од 253 милиона КМ и учешће у укупном извозу од 10,%. У односу на исти период прошле године извоз намјештаја је нажалост доживио пад од 7,2%. Међутим, битно је споменути да индустрија производње намјештаја у БиХ је у успону и за очекивати је већи извоз у наредном периоду, а самим тиме и кориговање стопе раста извоза с обзиром да намјештај остварује значајан удио укупног извоза БиХ.

Дрво и производи од дрвета још увијек су једна од најзначајнијих извозних категорија производа БиХ, али нажалост пад извоза износи забрињавајућих 24,2% и поред чињенице да извоз дрвета и његових производа у укупном извозу учествује са 7,4%. БиХ је у првој половини 2009. године на инострана тржишта извезла дрвета и његових производа у износу од 187 милиона КМ.

Значајно је за прво полугодиште 2009. године споменути још извоз одјеће, обуће, производа хемијске индустрије и дрвета, заједничка карактеристика за споменуте категорије производа су значајне стопе пада извоза у односу на исти период 2008. године.

У наредним графиконима дат је приказ категорија производа који имају највеће учешће како у укупном увозу, тако и у укупном извозу у првом полугодишту 2009. године.

Графикон 26: Учешће појединих категорија производа у укупном извозу за П1 2009. године и за претходне извјештајне периоде

Извор: Агенција за статистику БиХ

Структура робне размјена БиХ са иностранством посматрана по земљама поријекла увозне робе и дестинацијама извоза

Структура поријекла робе унутар босанскохерцеговачког увоза оствареног у првој половини 2009. године указује на чињеницу да групу земаља наших најзначајнијих добављача чини 5 земаља: Хрватска, Њемачка, Србија, Италија и Словенија. Набројане земље су уједно и највећи извозници роба из Босне и Херцеговине. Вриједност укупног извоза према ових пет земаља износи 1,7 милијарди КМ, односно 67% вриједности цијелокупног извоза из БиХ. У поређењу са истим периодом прошле године када је извоз у ових пет земаља износио 2,2 милијарде КМ дошло је до пада вриједности извоза од 24%.

У исто вријеме 33% извоза БиХ одлази на остале земље. По робној структури, унутар босанскохерцеговачког извоза превађавају метали и њихови производи, производи ниске стопе обраде, резервни дијелови за ауто индустрију гдје наша земља има јак кластер као и електрична енергија, тј. производи ниског степена обраде.

БиХ је највише увозила из **Хрватске**. У увозу из Хрватске у првој половини 2009. године преовладава нафта у вриједности од 214 милиона КМ што чини 24% од укупно увезене робе из Хрватске. Из Хрватске се још у великом броју увозе прехранбене прерађевине и то у вриједности од 184 милиона КМ. БиХ је на хрватско тржиште највише извозила електричну енергију у вриједности од 94 милиона КМ и базне метале (алуминиј, жељезо и челик) чија је извозна вриједност износила 178 милиона КМ.

Из **Њемачке** су се највише увозили аутомобили, те машине и апарати, али у знатно мањој мјери него у првој половини 2008. године. Увоз машина и стројева из Њемачке у првој половини 2009. Године износио је скромних 325 милиона КМ, што је свакако утицај смањене економске активности БХ произвођача. Пад увоза машина и апарата у првој половини 2009. године у односу на исти период прошле године износи чак 40%.

Њемачка из БиХ у највећој мјери увози намјештај и резерве дијелове за своју ауто индустрију. У првој половини 2009. године БиХ је на њемачко тржиште извезла намјештаја у вриједности од 212 милиона КМ или 56% од укупно оствареног извоза на њемачко тржиште. Поред намјештаја,

Њемачка је из БиХ увезла резервних ауто дијелова у износу од 63 милиона КМ, а фирме које су најзаслужније за тај извоз су: “ТМД” Градачац и “Унио Филтер” из Тешња.

БиХ је остварила значајан увоз и из **Италије** у првој половини 2009. године у вриједности од 638,5 милиона КМ, што у поређењу са истим периодом прошле године резултира падом увоза од 6%. Из Италије највише су се увозили метали те машине и стројеви.

БиХ је на италијанско тржиште извезла робе у вриједности од 342 милиона КМ и у поређењу са првом половином 2008. године уочљив је пад извоза од чак 20%. У Италију су се највише извозили намјештај и базни метали.

Србија у БиХ највише извози прехранбене прерађевине и базне метале. Укупно остварени увоз из Србије износи 591 милион КМ и у поређењу са увозом оствареним у првој половини прошле године примјетан је пад у износу од 27%. БиХ је у Србију у највећој мјери извозила електричну енергију које је за прво полугодиште 2009. године извезено у вриједности од 110 милиона КМ, што је за 16 милиона мање него у првој половини 2008. године.

Табела 7: Увоз, Извоз, Трговински дефицит и Промјена извоза са главним трговинским партнерима за П1 2009. године у поређењу са П1 2008. године

	П1 2008			П1 2009			Промјена извоза П1 2009/ П1 2008	Промјена увоза П1 2009/ П1 2008
	Увоз	Извоз	Дефицит	Увоз	Извоз	Дефицит		
Хрватска	1.356.880	568.501	-788.379	890.497	465.304	-425.193	-18,2%	-34,37%
Њемачка	968.845	470.692	-498.153	676.799	376.182	-300.617	-20,1%	-30,14%
Италија	686.183	439.285	-246.898	638.506	342.383	-296.123	-22,1%	-6,95%
Србија	814.388	451.243	-363.145	591.409	319.331	-272.078	-29,2%	-27,38%
Словенија	455.573	344.594	-110.979	376.302	214.225	-162.077	-37,8%	-17,40%
Остале земље	3.696.038	1.075.152	-2.620.886	2.783.604	833.368	-1.950.236	-22,5%	-24,69%
УКУПНО	7.977.907	3.349.467	-4.628.440	5.957.117	2.550.793	-3.406.324	-23,8%	-25,33%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Посматрајући укупну робну размјену БиХ са регионалним групацијама у првој половини 2009. године, највећи обим трговине БиХ је остварила са земљама чланицама ЕУ и то у износу од 51% од укупног обима спољне трговине. Увоз из земља чланица ЕУ у првој половини 2009. године износио је 2,9 милијарде КМ и у поређењу са истим периодом прошле године доживио је пад у износу од 21,6%. Извоз на тржиште ЕУ износио је 1,4 милијарде КМ и у поређењу са првом половином 2008. године умањен је за 26,3%.

Обзиром да је средином 2008. године БиХ потписала Споразум о стабилизацији и придруживању са ЕУ који, између осталог, доноси постепено или потпуно укидање царина на производе поријеклом из ЕУ, очекује се да ће се наставити тренд све већег обима трговине БиХ са ЕУ.

Што се тиче структуре роба које БиХ извози увози у земље чланице ЕУ, може се рећи да је он сличан као код Њемачке, Италије и Словеније, јер су те земље уједно и главни трговински партнери БиХ и чланице ЕУ.

Трговински дефицит који је БиХ постигла у робној размјени са земљама чланицама ЕУ, мањи је за 16,7% и износи 1,5 милијарди КМ у односу на прошлу годину када је трговински дефицит за првих шест мјесеци достигао вриједност од 1,8 милијарди КМ. Ово смањење трговинског дефицита не треба схватити као побољшање извоза на тржишта ЕУ већ је то посљедица смањења стопа и увоза и извоза, а самим тиме и укупне економске активности што је један од резултата свјетске економске кризе. Међутим, охрабрује чињеница да водеће западноевропске економије полако већ излазе из кризе и за очекивати је да ће “повући” и БиХ на том путу с обзиром да БиХ, ипак, највише спољнотрговинске размјене остварује управо са земљама чланицама ЕУ.

БиХ је са земљама “ЦЕФТА + Турска” остварила обим трговине који обухвата 30% од укупног обима спољне трговине, те у односу на прву половину 2008. године тај обим је смањен за 3%, јер БиХ све више тргује са земљама чланицама ЕУ захваљујући потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању.

БиХ је на тржиште “ЦЕФТА + Турска” у првој половини 2009. године извезла робе у вриједности од 834 милиона КМ и у поређењу са истим периодом прошле године извоз је смањен за 21,8%.

С друге стране, БиХ је из земља чланица групације “ЦЕФТА + Турска” увезла робе у вриједности од 1,7 милијарди КМ и у поређењу са првом половином 2008. године увоз је смањен за чак 37,5%.

Табела 8: Увоз, извоз, њихове промјене и дефицит са групацијама земаља за П1 2009. године

у милијардама КМ	П1 2008			П1 2009			Промијена увоза П1 2009/ П1 2008	Промијена извоза П1 2009/ П1 2008	Промијена дефицита П1 2009/ П1 2008
	Увоз	Извоз	Дефицит	Увоз	Извоз	Дефицит			
ЕУ	3,7	1,9	-1,8	2,9	1,4	-1,5	-21,6%	-26,3%	-16,7%
ЦЕФТА + Турска	2,7	1,0	-1,7	1,7	0,8	-0,9	-37,4%	-21,8%	-47,3%
Остале земље	1,4	0,3	-1,1	1,2	0,3	-0,9	-11,8%	-16,6%	-10,2%
УКУПНО	7,9	3,3	-4,6	5,9	2,5	-3,4	-25,3%	-23,8%	-26,4%

Извор: Агенција за статистику БиХ

ПЛАТНИ БИЛАНС

Према посљедњим доступним податцима за К1 2009. године салдо текућег рачуна износи -307 милиона КМ и у поређењу са истим периодом прошле године када је износио 734,6 милиона КМ побољшао се за 58,22%. Ово „побољшање“ дефицита текућег рачуна није резултат повећања стопа извоза у односу на увозне стопе, него је то резултат свјеске економске кризе која је активности свих економија, па тако и економју БиХ успорила и знатно смањила њене активности.

Салдо на **рачуну дохотка** за К1 2009. године је износио 177 милиона КМ и у поређењу са истим периодом предходне године погоршао се за чак 29,2%. Прлив на рачуну дохотка је износио 325 милиона КМ, док је одлив досегао вриједност од 148 милиона КМ. Овде постоји забринутост за приливе у будућности, јер су најављена отпуштања БХ радника у иностранству због настале економске кризе која су се нажалост почела и реализовати, тако да су пројекције ДЕП-а да ће приливи знатно бити умањени због наведених разлога.

Током К1 2009. године путем **текућих трансфера** у БиХ је стигло 798 милиона КМ и у поређењу са предходном годином када су текући трансфери износили 784,6 милиона КМ евидентан је благи раст за 1,7%. Текући трансфери су најзначајнија средства за покривање дефицита на текућем рачуну, међутим предвиђања су да ће у наредним периодима због економске рецесије прилив текућих трансфера бити знатно умањен.

Капитални рачун биљежи наставак негативног тренда, тј. постепено смањење прилива средстава (владним и осталим секторима) како из године у годину тако и из квартала у квартал, те је на крају К1 2009. године забиљежен прилив од 78,7 милиона КМ на капиталном рачуну што је у поређењу са К1 2008. године када је прилив достигао вриједност од 89,9 милиона КМ, резултирало смањењем од 12,4%.

Финансијски рачун у првом кварталу 2009. године имао је вриједност од 254 милиона КМ и у поређењу са истим периодом прошле године доживио је значајан пад од чак 59,7%. Разлог за овако велико погоршање на финансијском рачуну проузроковала је најзначајнија ставка на финансијском рачуну, а то су директне инвестиције које су у К1 2009. године износиле скромних 53,9 милиона КМ и у поређењу са прошлом годином доживјеле су пад од огромних и забрињавајућих 65%. Поред

директних улагања значајна је ставка и осталих инвестиција које су на крају К1 2009. године досегле вриједност од -30 милиона КМ и у односу на исти период 2008. године када су остале инвестиције имале вриједност од 383,2 милиона КМ, доживјеле су пад за чак 107,9%.

Девизне резерве су доживјеле значајан раст у износу од 241 милион КМ за први квартал 2009. године.

Тренд успоравања економске активности свакако ће допријети смањењу дефицита на текућем рачуну БиХ, међутим финансирање дефицита ће заиста постати велики изазов, већ након првог квартала БиХ је суочена са знатним падов прилива на капиталном и финансијском рачуну. Пад цијена у металној индустрији свакако ће резултирати значајним смањењем номиналног извоза, а са друге стране смањење цијена нафте и хране у односу на њихове рекордне цијене почетком и средином 2008. године резултирале су негативном стопом раста увоза. Дохоци из иностранства су почели опадати због све већег отпуштања БХ радника у иностранству, нарочито у Словенији, који су претежно запослени у металном или грађевинском сектору, тј. секторима који се највише погођени економском кризом. Такође се предвиђа и значајно смањење новчаних дознака из иностранства које представљају значајан извор финансирања дефицита на текућем рачуну. Међутим, охрабрује чињеница да су западноевропске економије већ полако почеле излазити из кризе и у наредним периодима је за очекивати веће приливе инвестиција, потражњу за БХ радницима и веће количине наруџби од БХ извозника.

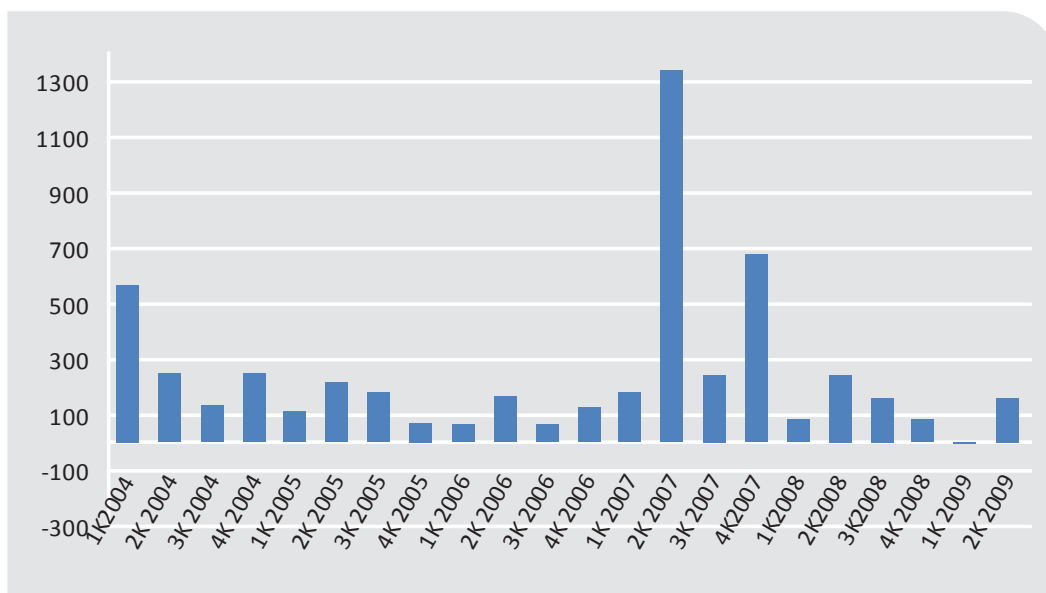
V СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ

На основу података Министарства вањске трговине и економских односа стање страних директних инвестиција од маја 1994. закључно са 30.06.2009. је износило 7,21 милијарди КМ што је 154,4 милиона или 2,2% више у односу на стање 31.12.2008. године

У првих шест мјесеци 2009. регистровано је укупно 257,3 милиона КМ, док је смањење укупног страног капитала усљед износило (одлив) 102,9 милиона КМ. У првом кварталу су укупна улагања износила 81,9 милиона КМ а у другом 175,4 Милиона КМ, док је смањење износило 88,3 милиона КМ а у другом 14,6 милиона КМ.

Поредећи директна страна улагања у првом полугодишту 2009. године са истим периодом у 2008. години остварен је пад од 52,8%.

Графикон 27: Стање ФДИ по кварталима у БиХ (у 000 КМ)

Извор: MBTEO

Од укупног капитала у првом полугодишту 2009.године 40,1% се односи на улагања у оснивање нових друштава/компанија, а на докапитализацију раније основаних друштава (повећање капитала) 59,9%.

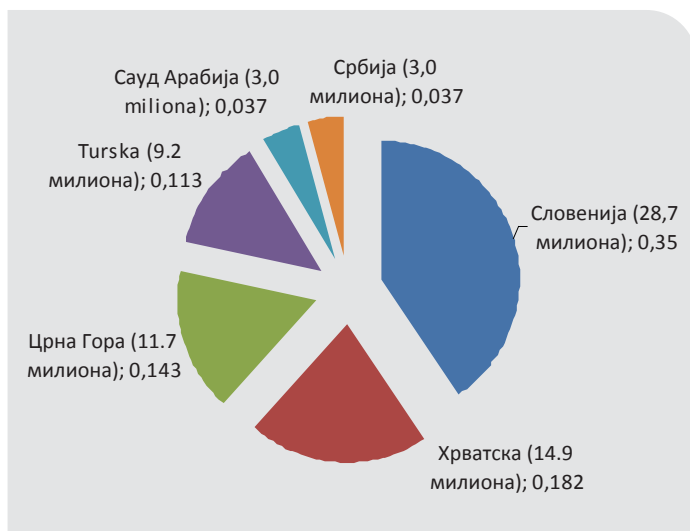
Најзначајнија улагања у првом кварталу 2009. године односе се на:

- Турска са 88,8 милиона КМ (34,5%),
- Хрватска 56,2 милиона КМ (21,8%),
- Словенија 30,6 милиона КМ (7,6%),
- Србија 19,5 милиона КМ (11,3%),
- Италија 14,7 милиона КМ (5,7%),
- Црна Гора 13,7 милиона КМ (5,1%),

што чини 86,6% укупних улагања у првом полугодишту 2009. године.

Највећа смањења се односе на друштва „Фабрика цемента Лукавац“ д.д. Лукавац 66,0 милиона КМ које је настало услед статусних промјена облика друштва и продаје дијела капитала (Аустрија). „ЕМКА БОСНИА“ д.о.о. Горажде 12,0 милиона КМ на основу измјене одлуке о усклађивању података. „Девих Текстил“ д.о.о. Теслић 7,6 милиона КМ усклађивање података (Хрватска), „Ц-Маркет“ а.д. Бања Лука 2,6 милиона КМ-брисање из регистра страних улагања услед статусних промјена друштва (Србија), „Цемент Адриа“ д.о.о. Сарајево 2,2 милиона КМ –усклађивање података (Хрватска), „Ројал Вегас“ д.о.о. Лакташи 2,2 милиона КМ-брисање из регистра страних улагања (Кипар) због преноса капитала на домаће оснивање.

Графикон 28: Најзначајнија улагања у БиХ по земљама

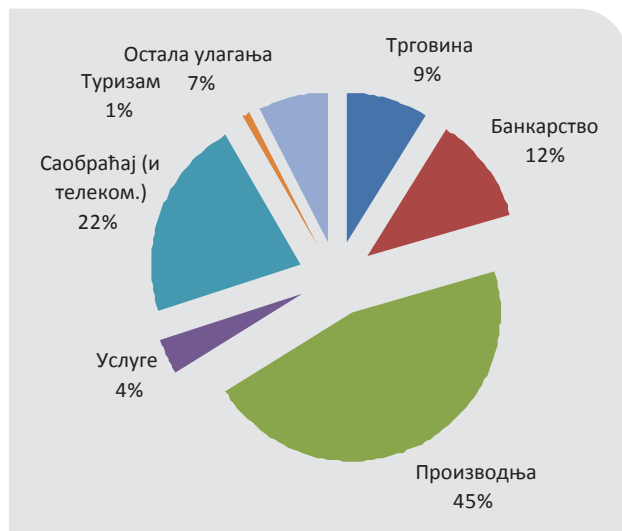

Извор: MBTEO

У наведеном периоду се истичу улагања у друштва „Сисецам Сода Лукавац“ доо Лукавац 79,6 милиона КМ докапитализације (Турска), Пословни центар „Проактив“ доо Сарајево 14,1 милиона КМ оснивање (Хрватска), „Конзум“ трговина на велико и мало д.о.о. Сарајево 13,7 милиона КМ (Хрватска), „КИТ БХ“ д.о.о. 11,6 милиона оснивање (Кипар), „РС Инвест Плус“ д.о.о. за грађевинарство, трговину и услуге Бања Лука, ЈП „БиХ Аирлинес“ д.о.о. Сарајево 9,2 милиона КМ-оснивање усклађивање оснивачког акта (Турска), „Енергоинвест“ - Арматуре“ д.о.о. Сарајево 9,0 милиона КМ-приватизација (Црна Гора), „Еаст Милк“ д.о.о. Бања Лука, Виндија д.о.о. за производњу, трговину и услуге Брчко Дистрикт БиХ 8,3 милиона КМ-оснивање и повећање капитала (Хрватска), Хотел „Тузла“ д.д. Тузла 8,0 милиона КМ-докапитализација (Словенија).

Регистровани укупни страни капитал претежно се односи на улагања у област производње, банкарство, трговину, услуге, саобраћај, туризам.

Графикон 29: Регистроване ФДИ у БИХ по дјелатностима

Извор: MBTEO

На ниво смањења регистрованих улагања у БиХ утицао је успорен темпо у провођењу процеса приватизације преосталих стратешких државних компанија из области (телекомуникације, енергетике, грађевинарства, пољопривреде и металне индустрије), непостојање јединственог економског простора у БиХ као и свјетска економска криза.

ПРИЛОЗИ

Босна и Херцеговина Економски трендови

јануар – јуни 2009.

Јединица за економска истраживања

Септембар 2009.

Табела 1: Индустриска производња у ФБих

	2007	2008	2009							Q1-Q2
			Јан	Феб	Мар	Апр	Мај	Јун	Q1	
ИНДУСТРИЈА УКУПНО	8,6	7,9	-11,1	-15,3	-5,9	-5,9	-13,2	-10,6	-10,9	-10,4
Ц) ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА	5,6	5,1	3,3	4,6	10,5	6,4	0,4		6,1	4,0
Д) ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА	11,7	8,2	-21,2	-23,7	-14,7	-10,7	-20,6	-16,0	-20,0	-17,7
Е) ПРОИЗВОДЊА И СНАБЉИВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ВОДОМ	1,7	9,1	4,0	-5,9	8,4	2,3	4,0	1,6	1,9	2,2
ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА										
10) Вађење каменог и мрког угља, лигнита и тресета	4,2	9,4	5,6	8,5	17,6	9,3	-1,6	-6,0	10,5	5,4
13) Вађење руда метала	15,3	-9,0	78,9	-42,8	-12,2	-18,6	-32,0	-37,7	-24,0	-27,0
14) Вађење осталих руда и камена	10,7	-11,2	-10,9	-16,9	-34,2	-11,6	24,2	49,0	-21,2	-0,8
ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА										
15) Производња прехранбених производа и пића	7,9	3,4	-13,5	-11,7	-10,6	-1,3	-5,6	-1,6	-12,0	-6,5
16) Производња духанских производа	-4,2	5,9	-31,0	-25,8	-3,1	80,9	14,3	44,4	-21,7	6,2
17) Производња текстила предива и тканина	-22,1	13,2	-40,1	-47,4	-18,3	-25,1	-26,8	-11,9	-35,4	-28,4
18) Производња одјевних предмета, дорада и бојење крзна	-0,5	15,7	-31,8	-32,7	23,4	-15,4	-14,3	-19,4	-19,6	-18,1
19) Производња коже и предмета од коже и обуће	4,3	4,7	-24,3	-9,3	-21,0	-13,0	-21,2	-14,0	-18,2	-17,1
20) Прерада и производи од дрвета и плуте	3,0	-3,4	-36,0	-40,8	-16,8	-12,5	-32,5	-25,9	-29,5	-26,8
21) Производња целулозе, папира и производа од папира	-5,6	9,6	-18,3	17,9	3,2	-4,3	1,8	6,1	0,1	0,6
22) Издавачка дјелатност, штампање и репродукција сниманих материјала	32,0	14,6	-3,4	8,2	8,0	12,2	-13,4	7,5	4,2	2,8
23) Производња кокса и деривата нафте	32,4	-2,5	7,6	-29,1	-33,1	-39,9	-72,8	-72,9	-18,3	-39,2
24) Производња хемикалија и хемијских производа	21,7	51,4	23,2	29,4	106,2	28,0	-49,8	-13,8	45,5	4,6
25) Производња производа од гуме и пластике	16,1	-0,8	-5,4	-33,7	-19,2	-24,1	-25,8	-17,8	-20,7	-22,8
26) Производња производа од осталих минерала	5,4	8,8	-60,2	-39,0	-23,2	-21,9	-16,3	-27,6	-37,6	-27,8
27) Производња основних метала	6,6	4,3	-21,1	-26,7	-31,3	-6,4	15,7	-27,0	-26,6	-17,8
28) Производња металних производа осим машина	38,0	1,8	-20,7	-43,5	-41,6	-51,2	-35,4	-24,2	-36,9	-36,8
29) Производња осталих машина и уређаја	40,3	0,5	-6,1	-23,8	-41,3	-46,3	-43,4	-27,6	-25,2	-32,5
30) Производња канцеларијских и рачунарских машина	47,0	-12,2	-14,2	-12,3	-14,2	-45,6	-69,3	-81,5	-13,6	-40,0
31) Производња других електронских машина и апарата	-20,0	-3,1	-7,0	-29,6	-40,8	-25,3	-20,8	8,5	-27,7	-21,9
33) Производња медицинских, прецизних и оптичких инструмената	3,1	19,9	4,6	20,1	13,4	16,6	16,5	-21,2	12,1	6,6
34) Производња моторних возила и приколица	56,8	-2,4	-78,1	-80,5	-77,2	-71,6	-87,2	-82,5	-78,7	-80,1
35) Производња осталих саобраћајних средстава	-23,0	80,1	-11,9	-70,8	-45,4	-38,5	-37,4	-21,5	-44,2	-37,5
36) Производња намјештаја и сличних производа	16,3	-11,7	-24,7	-34,1	-36,6	-26,3	-29,1	-14,3	-33,6	-28,7
37) Рециклажа	8,8	4,2	-69,4	-62,7	-54,4	-57,5	-39,6	-46,0	-61,8	-54,3
ПРОИЗВОДЊА И СНАБЉИВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ВОДОМ										
40) Производња и снабђивање ел. Енергијом, гасом, паром и топлотом водом	1,7	9,1	4,0	-5,9	8,4	2,3	4,0	1,6	1,9	2,2
41) Скупљање, прочишћавање и дистрибуција воде										

Извор: Федерални завод за статистику

Табела 2: **Индустријска производња у РС**

	2007	2008	2009						Q1-Q2
			Јан	Феб	Мар	Апр	Мај	Јун	Q1
ИНДУСТРИЈА УКУПНО	1,4	16,8	3,8	10,4	23,8	28,1	17,3	18,5	13,1
Ц) ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА	2,7	14,1	-28,5	-39,9	-16,4	1,3	-10,2	-16,5	-28,3
Д) ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА	4,1	19,4	6,2	18,1	38,1	50,3	37,2	36,4	22,1
Е) ПРОИЗВОДЊА И СНАДБИЈЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ВОДОМ	-5,4	10,5	10,6	19,7	20,2	4,4	2,9	9,7	16,9
ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА									
10) Вађење каменог и мрког угља, лигнита и тресета	-13,3	34,3	-22,2	-10,2	18,8	77,6	2,7	1,4	-6,2
13) Вађење руда метала	-3,4	1,4	-60,6	-99,3	-72,5	-61,1	-31,5	-43,4	-81,2
14) Вађење осталих руда и камена	27,2	39,9	-68,0	-67,8	-14,2	-12,6	-21,3	-31,8	-41,1
ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА									
15) Производња прехранбених производа и пића	-0,6	4,6	-9,8	-5,3	-8,5	4,9	4,8	8,1	-8
16) Производња духанских производа	-24,4	9,5	-57,1	25,6	77,1	11,3	1,9	89,5	-23,2
17) Производња текстила предива и тканина	79,4	2,8	-20,5	-35,1	-45,8	-3,6	-38,8	-23,7	-36,2
18) Производња одјевних предмета, дорада и бојење крзна	27,8	-7,3	-28,0	-28,1	23,8	-29,9	25,0	-41,5	-14
19) Производња коже и предмета од коже и обуће	-16,1	-10,1	-27,7	-18,9	3,3	-26,6	-1,0	-2,7	-15,6
20) Прерада и производи од дрвета и плуте	-8,7	-8,2	-55,1	-56,7	-40,7	-34,7	-27,1	-25,1	-49,5
21) Производња целулозе, папира и производа од папира	17,0	6,5	-9,6	-13,1	-3,3	8,7	3,0	7,2	-8,7
22) Издавачка дјелатност, штампање и репродукција сниманих материјала	-3,2	3,1	-7,3	-36,1	-16,1	-5,3	-23,4	-11,2	-22,3
23) Производња кокса и деривата нафте	8,6	574,8	9143,6	3945,7	2165,5	4815,1	6712,9	6094,8	3956,8
24) Производња хемикалија и хемијских производа	-2,8	2,4	128,5	155,6	198,1	312,5	140,9	172,0	161,1
25) Производња производа од гуме и пластике	-3,9	-3,0	-36,9	-37,7	-11,2	-19,9	-18,7	-15,7	-28,4
26) Производња производа од осталих минерала	7,3	19,0	-43,3	-49,3	-15,1	-2,3	1,7	-9,1	-30,6
27) Производња основних метала	-15,1	5,2	-84,6	-49,1	-57,0	-50,9	-50,7	-47,4	-62,1
28) Производња металних производа осим машина	5,7	-14,0	-27,1	-42,2	-40,1	-43,1	-21,3	-30,7	-37,2
29) Производња осталих машина и уређаја	30,9	13,1	-57,6	-55,3	-44,4	4,9	-34,9	1,9	-51,7
30) Производња канцеларијских и рачунарских машина	37,8	-14,0	-7,7	12,1	21,1	-7,8	-24,8	22,0	7,9
31) Производња других електронских машина и апарата	-10,0	116,1	-40,4	-42,1	-35,0	-48,0	-57,2	-54,7	-38,8
33) Производња медицинских, прецизних и оптичких инструмената	-66,7	-84,2	-54,0	-20,7	-92,4	170,9	118,0	107,1	33,7
34) Производња моторних возила и приколица	-7,6	-12,3	14,4	-25,1	129,1	-0,5	-2,5	-22,2	19,4
35) Производња осталих саобраћајних средстава	14,9	38,0	33,9	31,5	1,5	1955,0	77,3	153,4	1157,2
36) Производња намјештаја и сличних производа	13,7	17,7	-87,3	862,9	2462,6	-40,4	-55,7	-33,6	-25,3
37) Рециклажа	74,0	31,2	29,4	-47,6	-35,0	-68,7	-51,2	-40,3	-56,2
ПРОИЗВОДЊА И СНАДБИЈЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ВОДОМ									
40) Производња и снабдијевање ел. Енергијом, гасом, паром и топлим водом	-5,4	10,5	10,6	19,7	20,2	4,4	2,9	9,7	16,9
41) Скупљање,прочишћавање и дистрибуција воде									

Извор: Завод за статистику РС

Табела 3:

		2007	2008	2009	2009									
					јан	феб	март	април	мај	јуни	К1	К2	К1-К2	
Производња и грађевинарство	Индустријска производња - физички обим	ФБИХ	8,6	7,9	-11,1	-15,3	-5,9	-5,9	-13,2	-10,6	-10,9	-	-10,4	
		РС	1,4	16,8	3,8	10,4	23,8	28,1	17,3	18,5	13,1	-	17,1	
	Грађевинарство (вриједност радова)	ФБИХ	22,6	34,1	1,8	-26,6	-23,5	-16,9	-20,6	-29,4	-16,7	-23,0	-20,4	
		РС	29,6	11,8	0,9	-15,1	20,7	1,6	13,4	10,8	2,4	9,1	6,5	
Пријевоз	Цестовни (превезено робе)	ФБИХ	55,1	6,1	-	-	-	-	-	-	-15,5	-20,8	-18,5	
		РС	20,6	3,1	-23,3	-43,5	-13,7	-17,1	-12,2	-17,9	-27,8	-15,8	-21,0	
	Цестовни (превезени путници)	ФБИХ	2,3	-2,4	-	-	-	-	-	-	2,4	-0,9	0,7	
		РС	8,3	-4,6	-26,3	-22,7	-13,0	-25,8	-26,4	-21,2	-20,4	-24,5	-22,5	
	Градско - Приградски Пријевоз (превезени путници)	ФБИХ	-23,7	-1,3	-	-	-	-	-	-	-2,5	-2,9	-2,7	
		РС	7,6	4,9	4,0	1,8	7,5	27,5	8,0	4,5	4,5	13,6	9,1	
	Жељезнички (превезено робе)	ФБИХ	5,4	20,9	-	-	-	-	-	-	-25,4	-23,9	-24,7	
		РС	-0,4	-4,6	-48,7	-53,7	-39,1	-57,1	-37,8	-41,9	-46,7	-45,3	-45,9	
	Жељезнички (превезени путници)	ФБИХ	4,5	26,0	-	-	-	-	-	-	-7,8	-11,8	-10,0	
		РС	-7,4	2,4	-32,7	-45,3	-33,3	-32,8	-39,7	-44,4	-37,3	-38,8	-38,0	
	Трговина на мало	Номинални раст		14,0	18,3	0,6	-11,8	-11,6	-5,7	-13,1	-7,7	-7,9	-8,9	-8,5
		Реални раст - дефлација индексом потрошачких цијена	ФБИХ	12,2	9,6	-2,0	-14,0	-12,8	-6,1	-12,5	-6,2	-9,9	-8,3	-9,2
Номинални раст		РС	16,2	21,5	-8,4	-18,4	-9,1	-3,4	-12,6	-6,7	-11,9	-7,7	-9,6	
		Реални раст - дефлација индексом потрошачких цијена		15,1	14,3	-10,4	-19,8	-9,4	-3,0	-11,2	-4,5	-13,1	-6,4	-9,5
Туризам	Допасци домаћих туриста	ФБИХ	18,0	2,7	-12,9	-9,0	-4,1	-14,6	-21,6	-27,7	-8,5	-22,0	-17,0	
		РС	11,0	6,0	-12,4	-5,8	-1,4	-4,0	-2,3	-14,1	-6,0	-7,2	-6,7	
	Допасци страних туриста	ФБИХ	17,9	1,8	-6,2	-6,0	1,4	-4,8	-8,4	-9,9	-3,1	-7,9	-6,4	
		РС	24,3	11,6	-12,7	-5,9	4,0	-4,1	-9,3	-3,7	-5,7	-6,2	-6,0	
Угоститељство	Номинални раст		24,7	14,2	-	-	-	-	-	-	-3,7	-	-	
		Реални раст - дефлација индексом потрошачких цијена	ФБИХ	22,9	5,5	-	-	-	-	-	-	-5,7	-	-
	Номинални раст		17,6	31,4	3,4	7,3	9,1	13,9	6,3	-1,5	6,6	5,5	6,0	
		Реални раст - дефлација индексом потрошачких цијена	РС	16,5	24,2	1,4	5,9	8,8	14,3	7,7	0,7	5,4	6,8	6,1

Извор: Ентитетски завод за статистику

Табела 4: **Тржиште рада**

Период	број запослених*				особе				број незапослених				стопа незапослености				просечне нето плате				просечне пензије*			
	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко	БиХ	ФБиХ	РС	Брчко
	%				%				%				%				%				%			
2004. 0	636.893	388.310	236.239	12.521	472.972	315.847	139.989	17.135	42,6%	44,9%	37,2%	57,8%	505	534	423	707	189	203	163	169				
2005. 0	644.026	388.418	242.624	13.044	507.816	338.270	151.599	17.947	44,1%	46,5%	38,5%	57,9%	534	558	465	676	207	221	185	188				
2006. 0	655.064	389.601	252.227	13.703	516.175	355.102	143.219	17.854	44,1%	47,7%	36,2%	56,6%	575	603	521	674	227	238	210	208				
2007. 0	668.313	413.676	258.209	14.624	526.680	370.459	139.825	16.395	44,1%	47,2%	35,1%	52,9%	645	662	585	684	263	284	230	244				
2008. 0	701.211	430.745	259.205	15.790	493.344	345.381	135.102	12.862	41,3%	44,5%	34,3%	44,9%	752	751	755	730	324	340	297	311				
и-Би 2006.	505.082	387.661	247.343	13.529	512.959	350.851	144.226	17.882	50,4%	47,5%	36,8%	56,9%	565	593	503	668	223	232	209	206				
и-Би 2007.	672.629	396.445	257.328	14.374	532.932	370.831	144.413	17.689	44,2%	48,3%	35,9%	55,2%	629	646	567	674	251	273	216	231				
и-Би 2008.	697.654	428.245	258.993	15.602	504.428	353.948	136.986	13.495	42,0%	45,3%	34,6%	46,4%	720	729	721	721	314	334	281	298				
и-Би 2009.	694.634	427.520	255.303	16.061	491.655	343.047	137.285	11.324	41,4%	44,5%	35,0%	41,4%	790	792	787	759	338	348	321	328				
и 2007.	668.667	392.734			531.531	367.449	146.180	17.902	44,3%	48,3%			614	634	531	667	245	265	212	223				
иИ 2007.	668.527	394.038			536.969	371.161	147.673	18.135	44,5%	48,5%			617	632	560	672	245	266	212	222				
иИИ 2007.	671.761	396.003	257.328	14.195	535.489	371.156	146.517	17.816	44,4%	48,4%	36,3%	55,7%	625	641	569	680	246	267	213	228				
иВ 2007.	672.546	396.889			532.834	370.961	144.306	17.567	44,2%	48,3%			635	651	577	678	255	279	215	234				
В 2007.	675.371	397.754			529.733	370.738	141.610	17.385	44,0%	48,2%			643	663	576	670	257	279	221	238				
Би 2007.	678.904	401.254		14.553	531.035	373.519	140.189	17.327	43,9%	48,2%			641	657	584	676	262	285	226	243				
ВИИ 2007.	686.425	407.885			525.175	370.410	138.285	16.480	43,3%	47,6%			642	660	576	681	264	284	231	246				
ВИИИ 2007.	685.499	408.343			522.690	369.886	136.520	16.284	43,3%	47,5%			651	668	593	687	270	292	237	252				
ИХ 2007.	686.751	409.897	259.090	14.773	521.288	371.017	134.957	15.314	43,2%	47,5%	34,2%	50,9%	652	666	598	688	273	291	242	256				
Х 2007.	642.303	413.669			519.615	371.342	133.815	14.458	44,7%	47,3%			661	679	601	686	278	299	245	260				
ХИИ 2007.	639.761	419.125			518.055	370.303	133.645	14.107	44,7%	46,9%			672	695	607	694	280	299	250	263				
ХИИИ 2007.	643.246	423.440		15.123	515.746	367.570	134.207	13.969	44,5%	46,5%	48,0%		681	697	628	735	283	299	255	258				
и 2008.	691.943	423.651			516.686	366.705	136.108	13.873	42,7%	46,4%			677	710	584	696	306	330	267	287				
иИ 2008.	696.290	425.215			517.181	365.232	138.134	13.815	42,6%	46,2%			716	713	724	706	306	331	266	287				
иИИИ 2008.	697.220	427.747	258.993	15.337	509.570	357.281	138.497	13.792	42,2%	45,5%	34,8%	47,3%	726	724	731	716	312	332	280	298				
иВ 2008.	697.968	429.431			499.838	348.615	137.580	13.643	41,7%	44,8%			739	735	751	730	309	331	273	293				
В 2008.	699.397	430.254			493.765	344.633	136.071	13.061	41,4%	44,5%			753	752	758	740	325	340	300	308				
Би 2008.	703.105	433.170		15.866	489.528	341.221	135.524	12.783	41,0%	44,1%	44,6%		748	741	768	735	325	340	301	313				
ВИИ 2008.	703.747	433.635			488.433	340.809	134.808	12.816	41,0%	44,0%			763	764	765	733	325	339	301	313				
ВИИИИ 2008.	703.297	433.049			484.653	338.111	133.827	12.715	40,8%	43,8%			764	759	779	728	330	349	301	317				
ИХ 2008.	704.529	433.691	259.417	16.168	480.176	334.650	133.075	12.451	40,5%	43,6%	33,9%	43,5%	775	773	783	734	337	349	319	327				
Х 2008.	678.682	433.964			477.520	332.897	132.426	12.197	41,3%	43,4%			780	781	783	736	337	348	319	327				
ХИИ 2008.	679.483	434.005			479.660	335.772	132.098	11.790	41,4%	43,6%			776	772	790	729	337	349	319	327				
ХИИИ 2008.	677.324	431.131		16.242	483.121	338.643	133.074	11.404	41,6%	44,0%	41,3%		798	790	819	772	337	348	320	327				
и 2009.	697.642	428.688			488.498	342.174	134.798	11.526	41,2%	44,4%			784	791	771	738	338	348	323	327				
иИ 2009.	696.929	428.765			491.797	343.402	136.624	11.771	41,4%	44,5%			790	785	813	751	339	349	322	328				
иИИИ 2009.	693.919	427.060	255.303	16.087	493.338	343.317	138.210	11.811	41,6%	44,6%	35,1%	42,3%	790	795	781	764	338	348	321	328				
иВ 2009.	693.146	426.926			493.144	343.451	138.061	11.632	41,6%	44,6%			794	798	786	773	337	347	321	327				
В 2009.	693.403	426.624			490.571	341.911	137.847	10.813	41,4%	44,5%			786	792	773	763	338	348	321	328				
Ви 2009.	692.763	427.057		16.035	492.583	344.025	138.170	10.388	41,6%	44,6%	39,3%		793	793	794	767	337	348	321	329				

Извор: Агенција за статистику БиХ, ентитетски Заводи за статистику, Завод за запошљавање ФБиХ и РС, Фонд МИО/ПНО ФБиХ и РС, Фонд МИО/ПНО РС

* Број запослених у БиХ у 2007., 2008. и 2009. години, извор: Агенције за статистику БиХ; број запослених у ФБиХ и РС, извор: ентитетски заводи за статистику.

Табела 5: Раст и структура монетарних агрегата (крај периода)

Период	Резервни новац (М0)				Трансакцијски новац (М1)				Квази новац (QM)			
	Готовина изван монетарних власти	Депозити банака код монетарних власти	Остали деп. по виђењу код монетарних власти	Резервни новац	Готовина изван банака	Депозити по виђењу у домаћој валути	М1-укупно	Орочени и штедни депозити у домаћој валути	Депозити по виђењу у страниј валути	Орочени и штедни депозити у страниј валути	QM-укупно	М2-укупно
1	2	3	4	5=2+3+4	6	7	8=6+7	9	10	11	12=9+10+11	13=8+12
у милионима КМ												
K1 2005	1.791,5	1.336,6	1,9	3.130,4	1.626,7	1.907,9	3.534,7	716,4	1.007,2	1.680,2	3.403,8	6.938,5
K2 2005	1.863,3	1.383,4	2,3	3.249,0	1.690,5	2.012,7	3.703,2	721,2	1.098,7	1.754,2	3.574,2	7.277,3
K3 2005	1.883,0	1.667,8	2,8	3.553,7	1.707,8	2.176,2	3.883,9	770,8	1.115,3	1.908,5	3.794,6	7.678,6
K4 2005	1.907,2	2.059,9	2,7	3.970,1	1.729,0	2.378,5	4.107,5	818,0	1.152,1	1.998,0	3.968,2	8.075,7
K1 2006	1.837,9	2.220,6	2,7	4.061,1	1.656,4	2.434,8	4.091,3	854,9	1.202,4	2.161,7	4.219,0	8.310,3
K2 2006	1.938,5	2.243,2	4,9	4.186,6	1.746,7	2.661,9	4.408,6	912,4	1.270,9	2.207,4	4.390,8	8.799,3
K3 2006	2.054,2	2.698,1	8,4	4.760,7	1.864,7	2.907,9	4.772,6	987,4	1.335,3	2.425,2	4.748,0	9.520,6
K4 2006	2.154,2	2.887,3	10,5	5.052,0	1.978,3	3.093,0	5.071,3	1.099,4	1.358,5	2.544,6	5.002,4	10.073,7
K1 2007	2.107,6	3.021,8	14,2	5.143,6	1.910,8	3.389,6	5.300,4	1.173,2	1.322,8	2.704,2	5.200,2	10.500,6
K2 2007	2.207,6	3.269,1	8,5	5.485,2	2.002,6	3.674,0	5.676,6	1.308,5	1.385,3	2.824,0	5.517,8	11.194,4
K3 2007	2.302,9	3.712,0	9,5	6.024,4	2.085,5	3.858,5	5.944,0	1.366,2	1.408,6	2.975,0	5.749,8	11.693,8
K4 2007	2.439,7	3.777,1	12,2	6.229,0	2.185,3	3.974,6	6.159,9	1.517,4	1.459,3	3.113,2	6.089,9	12.249,8
K1 2008	2.310,7	3.665,3	6,6	5.982,6	2.061,2	3.944,7	6.005,9	1.602,8	1.572,8	3.220,7	6.396,3	12.402,2
K2 2008	2.335,3	3.697,0	5,6	6.037,9	2.075,6	3.956,1	6.031,7	1.721,3	1.608,8	3.430,8	6.760,9	12.792,6
K3 2008	2.407,0	3.849,4	8,4	6.264,8	2.130,8	4.066,7	6.197,5	1.800,1	1.667,4	3.761,1	7.228,6	13.426,1
K4 2008	2.552,4	3.144,2	7,4	5.704,0	2.302,6	3.691,4	5.994,0	1.799,4	1.511,4	3.470,3	6.781,1	12.775,1
K1 2009	2.318,5	2.994,2	6,5	5.319,1	2.016,3	3.545,6	5.561,9	1.838,3	1.467,5	3.615,5	6.921,3	12.483,2
K2 2009	2.304,7	2.810,1	8,4	5.123,2	1.988,2	3.617,3	5.605,5	1.689,4	1.431,5	3.654,4	6.775,3	12.380,8

% промјена у односу на исти период претходне године												
K1 2005	5,8%	17,8%	-27,7%	10,6%	5,8%	10,4%	8,2%	38,2%	22,9%	38,3%	33,3%	19,3%
K2 2005	7,6%	11,3%	11,0%	9,1%	7,1%	10,9%	9,1%	24,6%	24,9%	35,7%	29,9%	18,4%
K3 2005	4,6%	21,2%	67,2%	11,8%	4,6%	10,2%	7,6%	43,7%	15,0%	36,7%	30,8%	18,0%
K4 2005	4,9%	45,1%	52,0%	22,6%	3,5%	27,5%	16,2%	16,3%	16,6%	24,5%	20,4%	18,2%
K1 2006	2,6%	66,1%	39,6%	29,7%	1,8%	27,6%	15,7%	19,3%	19,4%	28,7%	23,9%	19,8%
K2 2006	4,0%	62,1%	113,4%	28,9%	3,3%	32,3%	19,0%	26,5%	15,7%	25,8%	22,8%	20,9%
K3 2006	9,1%	61,8%	200,1%	34,0%	9,2%	33,6%	22,9%	28,1%	19,7%	27,1%	25,1%	24,0%
K4 2006	13,0%	40,2%	288,7%	27,2%	14,4%	30,0%	23,5%	34,4%	17,9%	27,4%	26,1%	24,7%
K1 2007	14,7%	36,1%	435,8%	26,7%	15,4%	39,2%	29,6%	37,2%	10,0%	25,1%	23,3%	26,4%
K2 2007	13,9%	45,7%	73,2%	31,0%	14,6%	38,0%	28,8%	43,4%	9,0%	27,9%	25,7%	27,2%
K3 2007	12,1%	37,6%	13,4%	26,5%	11,8%	32,7%	24,5%	38,4%	5,5%	22,7%	21,1%	22,8%
K4 2007	13,3%	30,8%	16,6%	23,3%	10,5%	28,5%	21,5%	38,0%	7,4%	22,3%	21,7%	21,6%
K1 2008	9,6%	21,3%	-53,5%	16,3%	7,9%	16,4%	13,3%	36,6%	18,9%	19,1%	23,0%	18,1%
K2 2008	5,8%	13,1%	-34,1%	10,1%	3,6%	7,7%	6,3%	31,5%	16,1%	21,5%	22,5%	14,3%
K3 2008	4,5%	3,7%	-11,6%	4,0%	2,2%	5,4%	4,3%	31,8%	18,4%	26,4%	25,7%	14,8%
K4 2008	4,6%	-16,8%	-39,3%	-8,4%	5,4%	-7,1%	-2,7%	18,6%	3,6%	11,5%	11,3%	4,3%
K1 2009	0,3%	-18,3%	-1,5%	-11,1%	-2,2%	-10,1%	-7,4%	14,7%	-6,7%	12,3%	8,2%	0,7%
K2 2009	-1,3%	-24,0%	50,0%	15,1%	-4,2%	-8,6%	-7,1%	-1,9%	-11,0%	6,5%	0,2%	-3,2%

Извор: Централна банка БиХ

Табела 6: Индекс потрошачких цијена (ЦПИ)

Код	00			01			02			03			04			05		
	ОПШТИ ИНДЕКС			ХРАНА И БЕЗАЛКОХОЛНИ НАПИЦИ			АЛКОХОЛИ И ДУХАН			ОДЕЋА И ОБУЋА			СТАНОВАЊЕ, ВОДОПСКРБА, ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА, ПЛИН И ДРУГИ ЕНЕРГЕНТИ			НАМЕШТАЈ, КУЋАНСКИ УРЕЂАЈИ И РЕДОВИТО ОДРЖАВАЊЕ КУЋЕ		
Врста индекса	2005=100	м/м	г/г	2005=100	м/м	г/г	2005=100	м/м	г/г	2005=100	м/м	г/г	2005=100	м/м	г/г	2005=100	м/м	г/г
2006. ø			106,1			108,3			100,0			99,2			113,1			101,2
2007. ø			101,5			102,9			100,4			96,9			102,4			100,4
2008. ø			107,4			112,1			101,1			97,9			108,5			102,2
И-ВИ 2006.			106,9			109,0			100,0			99,7			113,6			101,3
И-ВИ 2007.			100,5			100,4			100,3			96,8			103,4			100,0
И-ВИ 2008.			107,4			112,9			100,8			97,9			106,7			101,6
И-ВИ 2009.			100,3			101,4			101,7			96,3			105,6			102,0
И 2008.	113,4	101,4	106,2	120,8	102,1	111,2	100,6	100,0	100,4	95,3	99,9	97,5	127,1	102,3	104,6	102,6	100,2	101,4
ИИ 2008.	113,8	100,4	106,2	122,1	101,1	111,4	100,8	100,1	100,6	95,3	100,0	97,7	127,2	100,1	104,7	102,7	100,1	101,6
ИИИ 2008.	114,9	101,0	107,1	124,0	101,6	112,9	100,9	100,1	100,6	95,3	100,0	97,7	128,0	100,6	105,4	102,8	100,1	101,6
ИВ 2008.	114,4	99,6	107,5	124,9	100,8	112,6	100,9	100,1	100,8	94,7	99,3	98,1	118,1	92,3	108,4	103,0	100,2	101,8
В 2008.	115,4	100,9	108,2	126,0	100,9	113,7	101,2	100,3	100,9	94,4	99,7	98,1	118,5	100,3	108,5	103,0	100,0	101,5
ВИ 2008.	116,5	100,9	109,6	126,7	100,5	115,8	101,5	100,3	101,1	94,1	99,7	98,5	119,2	100,6	109,4	103,5	100,4	102,0
ВИИ 2008.	116,5	100,1	109,9	125,7	99,2	115,8	101,7	100,2	101,3	94,0	99,9	98,5	119,8	100,5	109,9	103,9	100,4	102,4
ВИИИ 2008.	117,0	100,1	109,5	125,2	99,6	114,4	102,0	100,3	101,5	93,7	99,7	98,3	122,7	102,4	112,3	104,4	100,6	102,7
ИХ 2008.	116,7	100,1	108,7	125,6	100,3	112,6	102,0	100,0	101,6	93,7	100,0	98,2	123,3	100,5	112,4	104,7	100,3	102,9
Х 2008.	117,5	100,7	107,3	125,8	100,2	110,6	102,1	100,1	101,5	92,9	99,2	97,5	133,7	108,4	109,3	105,1	100,3	103,1
ХИ 2008.	116,8	99,4	105,5	125,5	99,7	108,4	102,1	100,0	101,5	92,8	99,8	97,2	135,0	101,0	110,0	105,2	100,2	103,0
ХИИ 2008.	116,1	99,4	103,8	125,4	99,9	106,0	102,2	100,1	101,5	92,6	99,8	97,1	135,0	100,0	108,6	105,1	99,9	102,7
И 2009.	116,0	99,9	102,3	126,5	100,9	104,7	102,4	100,2	101,7	92,3	99,7	96,9	135,0	100,1	106,2	105,2	100,1	102,6
ИИ 2009.	115,9	99,9	101,8	126,3	99,9	103,5	102,6	100,2	101,8	92,1	99,8	96,6	135,1	100,1	106,2	105,2	100,0	102,4
ИИИ 2009.	115,7	99,9	100,7	126,4	100,1	102,0	102,8	100,2	101,9	92,1	100,0	96,6	135,2	100,0	105,6	105,2	100,0	102,3
ИВ 2009.	114,4	98,8	100,0	126,0	99,6	100,8	102,8	100,1	101,8	91,0	98,8	96,1	124,9	92,4	105,7	105,1	99,9	102,0
В 2009.	114,2	99,9	99,0	125,2	99,4	99,3	103,1	100,2	101,8	90,4	99,4	95,8	124,8	99,9	105,3	104,7	99,7	101,7
ВИ 2009.	114,3	100,1	98,2	124,3	99,3	98,1	103,0	100,0	101,5	90,2	99,9	95,9	124,8	100,0	104,7	104,6	99,9	101,1

06			07			08			09			10			11			12		
ЗДРАВСТВО			ПРИЕВОЗ			ВЕЗЕ			РЕКРЕАЦИЈА И КУЛТУРА			ОБРАЗОВАЊЕ			РЕСТОРАНИ И ХОТЕЛИ			РАЗЛИЧИТЕ РОБЕ И УСЛУГЕ		
2005=	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g	2005=100	m/m	g/g
100	m/m	r/r	2005=		105,3			113,8			104,8			101,9			103,9			101,4
100	m/m	r/r	2005=100	m/m	r/r	2005=		102,2			101,4			104,4			102,8			100,6
100	m/m	r/r	2005=		111,2			104,4			104,0			102,5			107,1			102,8
100	m/m	r/r	2005=100	m/m	r/r	2005=100	m/m	г/г			104,0			101,2			103,2			101,5
		109,0			105,3			113,8			104,8			101,9			103,9			101,4
		101,0			100,2			102,2			101,4			104,4			102,8			100,6
		100,4			111,2			104,4			104,0			102,5			107,1			102,8
		108,9			108,6			115,3			104,0			101,2			103,2			101,5
		100,7			98,9			102,1			101,8			104,2			102,3			100,5
		100,7			112,1			104,2			102,6			103,8			106,3			102,0
		100,4			88,3			102,1			104,6			99,4			106,5			103,2
110,4	100,0	101,0	112,1	101,3	109,5	120,8	103,7	104,4	107,7	100,6	101,6	109,4	100,3	104,4	111,0	100,5	105,5	103,0	100,5	101,4
110,4	100,0	101,1	111,8	99,7	109,5	120,7	100,0	104,3	107,7	100,0	101,4	109,5	100,0	103,9	111,1	100,1	105,4	103,2	100,2	101,5
110,4	100,0	100,9	113,6	101,6	111,2	120,8	100,0	104,4	108,8	101,0	102,4	109,2	99,8	103,7	112,0	100,9	106,3	103,6	100,4	101,9
110,3	100,0	100,6	114,8	101,1	111,4	120,7	100,0	104,4	108,9	100,1	102,7	109,2	100,0	103,7	112,5	100,4	106,7	103,9	100,3	102,1
110,6	100,2	100,4	119,0	103,6	113,6	120,7	100,0	104,4	108,8	100,0	102,7	109,2	100,0	103,7	112,9	100,4	107,0	104,4	100,4	102,5
110,9	100,2	100,4	123,7	104,0	117,4	120,7	100,0	103,5	111,0	102,0	104,9	109,2	100,0	103,7	113,7	100,7	107,0	104,5	100,1	102,5
110,6	99,7	100,1	125,2	101,3	119,0	120,7	100,0	103,5	111,0	100,0	104,9	109,4	100,2	103,8	114,9	101,1	108,2	105,3	100,8	103,3
110,7	100,2	100,2	123,9	98,9	116,9	121,5	100,7	104,2	111,0	100,0	105,1	109,5	100,0	103,9	115,2	100,3	108,1	105,7	100,3	103,5
110,7	99,9	99,9	122,1	98,5	114,8	121,5	100,0	104,2	113,1	101,9	105,9	108,2	98,8	100,4	116,1	100,8	108,9	105,9	100,3	103,7
110,6	100,0	100,1	119,5	97,9	111,7	121,5	100,0	104,2	113,0	99,9	105,8	108,2	100,1	100,1	116,7	100,5	107,9	106,2	100,3	103,9
110,7	100,1	100,2	113,0	94,6	103,0	123,4	101,5	105,9	113,0	100,0	105,7	108,5	100,3	99,5	117,5	100,7	106,8	106,2	100,0	103,9
110,9	100,1	100,4	107,8	95,4	97,4	123,3	100,0	105,9	112,9	100,0	105,4	108,5	100,0	99,5	118,4	100,7	107,2	106,4	100,1	103,8
110,8	99,9	100,4	103,5	96,0	92,3	123,3	100,0	102,1	113,0	100,0	104,9	108,5	100,0	99,2	119,2	100,7	107,4	106,8	100,4	103,7
110,7	100,0	100,3	102,6	99,1	91,7	123,3	100,0	102,1	113,8	100,8	105,7	108,7	100,2	99,3	119,3	100,1	107,4	107,0	100,2	103,7
110,8	100,1	100,4	100,8	98,3	88,7	123,3	100,0	102,1	114,3	100,5	105,1	108,7	100,0	99,5	119,6	100,3	106,7	107,2	100,2	103,5
110,9	100,0	100,5	100,2	99,4	87,3	123,2	99,9	102,0	114,2	99,8	104,9	108,7	100,0	99,5	119,5	100,0	106,3	107,1	99,9	103,1
111,2	100,3	100,5	101,7	101,5	85,5	123,2	100,0	102,0	114,0	99,8	104,7	108,7	100,0	99,5	119,7	100,2	106,0	107,1	100,1	102,7
111,2	100,1	100,3	104,8	103,1	84,8	123,1	99,9	102,0	113,9	99,9	102,6	108,7	100,0	99,5	119,7	100,0	105,3	107,2	100,1	102,6

Извор: Агенција за статистику БиХ

Табела 7: Раст и секторска структура кредита (крај раздобља)

Период	Потраживања од свих сектора					
	Потраживања од опће владе	Потраживања од нефинансијских подuzeћа		Потраживања од становништва	Остала потраживања*	Укупна потраживања
		Потраживања од јавних подuzeћа	Потраживања од приватних подuzeћа			
1	2	3	4	5	6	7=2+..6
у мил. КМ (стање на крају раздобља)						
K1 2005	44,3	680,1	2.633,9	2.757,0	88,9	6.204,2
K2 2005	43,8	674,2	2.883,7	2.997,0	81,9	6.680,6
K3 2005	46,5	670,1	3.003,4	3.212,4	107,6	7.040,0
K4 2005	50,1	695,0	3.244,0	3.453,4	101,7	7.544,2
K1 2006	49,2	667,9	3.414,3	3.600,0	100,5	7.831,9
K2 2006	54,4	647,8	3.629,6	3.909,8	106,8	8.348,4
K3 2006	66,0	649,7	3.700,8	4.148,4	96,0	8.660,9
K4 2006	68,3	661,6	4.075,5	4.373,7	128,8	9.307,9
K1 2007	84,1	674,7	4.310,7	4.642,5	156,0	9.868,3
K2 2007	104,4	665,9	4.584,5	5.048,6	188,3	10.592,1
K3 2007	114,2	658,4	4.864,6	5.389,6	196,0	11.223,3
K4 2007	127,3	646,3	5.273,6	5.685,7	215,7	11.949,1
K1 2008	134,5	628,5	5.737,8	5.997,6	236,0	12.735,0
K2 2008	231,8	611,8	6.237,4	6.404,6	248,2	13.734,2
K3 2008	246,2	638,3	6.535,0	6.690,0	249,3	14.359,4
K4 2008	264,1	638,3	6.735,9	6.696,0	215,2	14.549,9
K1 2009	283,6	661,8	6.729,6	6.631,5	179,7	14.486,6
K2 2009	448,2	660,7	6.707,8	6.527,7	152,1	14.497,0
% промјена у односу на исти период претходне године						
K1 2005	-4,3%	-42,1%	29,5%	33,1%	-4,2%	14,5%
K2 2005	-3,1%	-4,6%	33,7%	29,3%	-11,2%	25,6%
K3 2005	2,2%	-7,2%	31,3%	28,8%	29,8%	25,0%
K4 2005	9,9%	0,5%	30,9%	31,4%	21,1%	27,3%
K1 2006	11,1%	-1,8%	29,6%	30,6%	13,0%	26,2%
K2 2006	24,2%	-3,9%	25,9%	30,5%	30,4%	25,0%
K3 2006	41,9%	-3,0%	23,2%	29,1%	-10,8%	23,0%
K4 2006	36,3%	-4,8%	25,6%	26,6%	26,6%	23,4%
K1 2007	70,9%	1,0%	26,3%	29,0%	55,2%	26,0%
K2 2007	91,9%	2,8%	26,3%	29,1%	76,3%	26,9%
K3 2007	73,0%	1,3%	31,4%	29,9%	104,2%	29,6%
K4 2007	86,4%	-2,3%	29,4%	30,0%	67,5%	28,4%
K1 2008	59,9%	-6,8%	33,1%	29,2%	51,3%	29,0%
K2 2008	122,0%	-8,1%	36,1%	26,9%	31,8%	29,7%
K3 2008	115,6%	-3,1%	34,3%	24,1%	27,2%	27,9%
K4 2008	107,5%	-1,2%	27,7%	17,8%	-0,2%	21,8%
K1 2009	110,9%	5,3%	17,3%	10,6%	-23,9%	13,8%
K2 2009	93,4%	8,0%	7,5%	1,9%	-38,7%	5,6%

Извор: Централна банка БиХ

* У осталим потраживања су потраживања од небанкарских финансијских институција, непрофитних организација и остала потраживања.

Табела 8: Раст и секторска структура депозита (крај раздобља)

Период	Депозити свих сектора					
	Депозити опће владе	Депозити нефинансијских подuzeћа		Депозити становништва	Остали депозити *	Укупни депозити
		Депозити јавних подuzeћа	Депозити приватних подuzeћа			
1	2	3	4	5	6	7=2+...6
у мил. КМ (стање на крају раздобља)						
K1 2005	807,8	884,7	931,1	2657,8	387,2	5668,7
K2 2005	906,1	843,5	1002,4	2886,6	378,6	6017,3
K3 2005	1041,6	864,0	1123,9	3038,2	420,0	6487,6
K4 2005	1062,7	897,1	1260,5	3187,3	468,7	6876,3
K1 2006	1266,4	965,3	1160,2	3386,7	485,0	7263,6
K2 2006	1281,6	1122,1	1186,4	3620,6	473,6	7684,4
K3 2006	1483,5	1086,4	1491,0	3799,9	549,4	8410,1
K4 2006	1465,8	1116,1	1578,1	4101,1	577,8	8838,9
K1 2007	1596,9	1229,3	1551,5	4339,9	635,8	9353,4
K2 2007	2917,7	1272,2	1763,3	4606,6	629,7	11189,5
K3 2007	3052,2	1267,3	1833,2	4808,7	659,7	11621,0
K4 2007	3069,8	1278,0	1914,8	5166,0	710,2	12138,7
K1 2008	2866,2	1453,0	1788,1	5342,7	735,9	12186,0
K2 2008	2825,8	1504,9	1809,7	5562,0	798,4	12500,8
K3 2008	2708,8	1663,0	1987,1	5818,4	830,8	13008,1
K4 2008	2319,4	1542,4	2063,4	5208,1	878,6	12011,9
K1 2009	2288,1	1622,5	1851,3	5151,8	935,1	11848,9
K2 2009	2111,7	1636,9	1796,1	5258,0	880,4	11683,0
% промјена у односу на исти период претходне године						
K1 2005	6,3%	13,0%	35,3%	28,6%	20,2%	22,7%
K2 2005	11,3%	6,3%	30,3%	30,7%	7,5%	21,9%
K3 2005	20,8%	2,2%	30,7%	30,2%	19,9%	23,5%
K4 2005	21,3%	6,4%	27,0%	28,1%	24,0%	23,3%
K1 2006	56,8%	9,1%	24,6%	27,4%	25,3%	28,1%
K2 2006	41,4%	33,0%	18,4%	25,4%	25,1%	27,7%
K3 2006	42,4%	25,7%	32,7%	25,1%	30,8%	29,6%
K4 2006	37,9%	24,4%	25,2%	28,7%	23,3%	28,5%
K1 2007	26,1%	27,3%	33,7%	28,1%	31,1%	28,8%
K2 2007	127,7%	13,4%	48,6%	27,2%	33,0%	45,6%
K3 2007	105,7%	16,7%	23,0%	26,5%	20,1%	38,2%
K4 2007	109,4%	14,5%	21,3%	26,0%	22,9%	37,3%
K1 2008	79,5%	18,2%	15,2%	23,1%	15,7%	30,3%
K2 2008	-3,1%	18,3%	2,6%	20,7%	26,8%	11,7%
K3 2008	-11,3%	31,2%	8,4%	21,0%	25,9%	11,9%
K4 2008	-24,4%	20,7%	7,8%	0,8%	23,7%	-1,0%
K1 2009	-20,2%	11,7%	3,5%	-3,6%	27,1%	-2,8%
K2 2009	-25,3%	8,8%	-0,8%	-5,5%	10,3%	-6,5%

Извор: Централна банка БиХ

* У осталим депозитима су депозити небанкарских финансијских институција, непрофитних организација и остали депозити.

Табела 9: Каматне стопе у БиХ (просјек раздобља)

	Каматне стопе на краткорочне кредите		Каматне стопе на дугорочне кредите		Каматне стопе на депозите по виђењу		Каматне стопе на штедне и орочене депозите	
	Приватна подuzeћа	Становништво	Приватна подuzeћа	Становништво	Приватна подuzeћа	Становништво	Приватна подuzeћа	Становништво
K1 2005	9,95	10,60	8,50	10,59	0,55	0,77	3,06	3,81
K2 2005	9,90	10,48	8,37	10,52	0,52	0,73	3,28	3,65
K3 2005	9,79	10,30	8,29	10,47	0,49	0,72	3,30	3,56
K4 2005	9,61	10,10	8,15	10,38	0,48	0,69	3,34	3,56
K1 2006	8,44	9,97	8,01	10,04	0,37	0,54	3,67	3,71
K2 2006	8,32	9,80	8,04	9,89	0,38	0,52	3,68	3,68
K3 2006	8,13	9,61	8,08	9,76	0,37	0,48	3,79	3,74
K4 2006	8,01	9,58	8,00	9,69	0,37	0,48	3,83	3,69
K1 2007	7,47	9,41	7,70	9,94	0,36	0,41	3,68	3,50
K2 2007	7,31	9,40	7,12	9,69	0,36	0,40	3,57	3,49
K3 2007	7,23	9,37	7,09	9,86	0,36	0,38	3,60	3,51
K4 2007	7,17	9,62	7,28	9,92	0,35	0,38	3,55	3,56
K1 2008	6,91	9,55	7,69	9,37	0,31	0,38	3,22	3,38
K2 2008	6,87	9,52	7,31	9,44	0,31	0,36	3,15	3,44
K3 2008	6,88	9,61	7,05	9,22	0,32	0,36	3,29	3,48
K4 2008	6,98	9,53	7,12	9,71	0,33	0,35	3,21	3,49
K1 2009	7,48	9,59	6,37	9,61	0,36	0,32	3,92	3,51
K2 2009	7,69	9,51	7,04	9,68	0,33	0,30	3,96	3,60

Извор: Централна банка БиХ

Увоз и извоз добара класификовани према хармонизованом систему кодова (ХС)	Увоз						Извоз										
	П1 2007		П1 2008		П1 2009		П1 2007		П1 2008		П1 2009		П1 2009/ П1 2008 % промијена				
	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %					
	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	у 000 КМ	у %	П1 2009/ П1 2008 % промијена
	6.443.177	100,0%	7.977.657	100,0%	5.957.200	100,0%	2.862.359	100,0%	3.349.427	100%	2.862.359	100,0%	3.349.427	100%	2.550.793	100,0%	-23,8%
01 ЖИВОТИЊЕ И ПРОИЗВОДИ ЖИВОТИЊСКОГ ПОРИЈЕКЛА	117.894	1,8%	161.522	2,0%	182.111	3,1%	22.573	0,8%	29.451	0,9%	22.573	0,8%	29.451	0,9%	40.538	1,6%	37,6%
02 ПРОИЗВОДИ БИЉНОГ ПОРИЈЕКЛА	285.546	4,4%	369.523	4,6%	286.442	4,8%	19.104	0,7%	24.436	0,7%	19.104	0,7%	24.436	0,7%	29.507	1,2%	20,8%
03 МАСТИ И УЉА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРИЈЕКЛА И БИЉНОГ ПОРИЈЕКЛА	46.843	0,7%	59.035	0,7%	51.536	0,9%	17.303	0,6%	18.554	0,6%	17.303	0,6%	18.554	0,6%	20.059	0,8%	8,1%
04 ПРЕХРАМБЕНЕ ПРЕРАБЕВИНЕ	572.080	8,9%	653.434	8,2%	659.588	11,1%	75.078	2,6%	96.229	2,9%	75.078	2,6%	96.229	2,9%	110.845	4,3%	15,2%
05 ПРОИЗВОДИ МИНЕРАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	924.429	14,3%	1.335.099	16,7%	912.305	15,3%	246.476	8,6%	358.401	10,7%	246.476	8,6%	358.401	10,7%	384.926	15,1%	7,4%
06 ПРОИЗВОДИ ХЕМИЈСКЕ ИНДУСТРИЈЕ ИЛИ СРОДНИХ ИНДУСТРИЈА	614.081	9,5%	684.604	8,6%	628.260	10,5%	147.435	5,2%	210.742	6,3%	147.435	5,2%	210.742	6,3%	144.233	5,7%	-31,6%
07 ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ, ГУМА И КАЧУК	309.380	4,8%	364.734	4,6%	290.702	4,9%	72.524	2,5%	68.800	2,1%	72.524	2,5%	68.800	2,1%	56.330	2,2%	-18,1%
08 КОЖА И КРЗНО	125.083	1,9%	130.159	1,6%	97.028	1,6%	63.664	2,2%	68.485	2,0%	63.664	2,2%	68.485	2,0%	32.623	1,3%	-52,4%
09 ДРВО И ПРОИЗВОДИ ОД ДРВЕТА	77.995	1,2%	96.318	1,2%	70.407	1,2%	266.634	9,3%	247.624	7,4%	266.634	9,3%	247.624	7,4%	187.692	7,4%	-24,2%
10 ЦЕЛУЛОЗА, ПАПИР И КАРТОН И ЊИХОВИ ПРОИЗВОДИ	170.565	2,6%	184.287	2,3%	168.657	2,8%	53.722	1,9%	68.297	2,0%	53.722	1,9%	68.297	2,0%	67.446	2,6%	-1,2%
11 ТЕКСТИЛ И ТЕКСТИЛНИ ПРОИЗВОДИ	321.786	5,0%	358.729	4,5%	317.721	5,3%	129.143	4,5%	167.795	5,0%	129.143	4,5%	167.795	5,0%	154.462	6,1%	-7,9%
12 ОБУЉА, ШЕШИРИ, КАПЕ И СЛИЧНИ ПРОИЗВОДИ	105.096	1,6%	118.389	1,5%	108.602	1,8%	177.102	6,2%	193.974	5,8%	177.102	6,2%	193.974	5,8%	175.888	6,9%	-9,3%
13 ПРОИЗВОДИ ОД КАМЕНА, ТИПСА, ЦЕМЕНТА И СЛИЧНИХ МАТЕРИЈАЛА, КЕРАМИЧКИ ПРОИЗВОДИ, СТАКЛО И СТАКЛЕНИ ПРОИЗВОДИ	167.558	2,6%	181.637	2,3%	134.121	2,3%	35.610	1,2%	37.286	1,1%	35.610	1,2%	37.286	1,1%	32.417	1,3%	-13,1%
14 БИСЕРИ, ПЛЕМЕНИТИ МЕТАЛИ И ЊИХОВИ ПРОИЗВОДИ, ДРАГО И ПОЛУДРАГО КАМЕЊЕ	5.608	0,1%	6.121	0,1%	6.218	0,1%	855	0,0%	692	0,0%	855	0,0%	692	0,0%	619	0,0%	-10,5%
15 БАЗНИ МЕТАЛИ И ПРОИЗВОДИ ОД БАЗНИХ МЕТАЛА	833.511	12,9%	1.027.279	12,9%	503.930	8,5%	862.999	30,1%	953.481	28,5%	862.999	30,1%	953.481	28,5%	476.774	18,7%	-50,0%
16 МАШИНЕ, АПАРАТИ, МЕХАНИЧКИ И ЕЛЕКТРИЧНИ УРЕЂАЈИ	1.080.097	16,8%	1.317.713	16,5%	890.631	15,0%	367.471	12,8%	434.729	13,0%	367.471	12,8%	434.729	13,0%	292.458	11,5%	-32,7%
17 ТРАНСПОРТНА СРЕДСТВА И ЊИХОВИ ДИЈЕЛОВИ И ПРИБОР	470.520	7,3%	660.181	8,3%	411.136	6,9%	48.295	1,7%	75.984	2,3%	48.295	1,7%	75.984	2,3%	61.283	2,4%	-19,3%
18 САТОВИ, МЕРНИ, МУЗИЧКИ И МЕДИЦИНСКИ ИНСТРУМЕНТИ	78.871	1,2%	102.699	1,3%	98.751	1,7%	8.194	0,3%	9.979	0,3%	8.194	0,3%	9.979	0,3%	12.288	0,5%	23,1%
19 ОРУЖЈЕ И МУНИЦИЈА; ЊИХОВИ ДИЈЕЛОВИ И ПРИБОР	2.452	0,0%	3.260	0,0%	3.249	0,1%	18.664	0,7%	11.653	0,3%	18.664	0,7%	11.653	0,3%	17.252	0,7%	48,0%
20 РАЗНИ ПРОИЗВОДИ	132.467	2,1%	162.167	2,0%	135.515	2,3%	229.197	8,0%	272.523	8,1%	229.197	8,0%	272.523	8,1%	253.035	9,9%	-7,2%
21 УМЈЕТНИЧКА ДЈЕЛА, КОЛЕКЦИОНАРСКИ ПРЕДМЕТИ И АНТИКВИТЕТИ	814	0,0%	508	0,0%	156	0,0%	245	0,0%	8	0,0%	245	0,0%	8	0,0%	116	0,0%	1331,6%
98 НЕРАЗВРСТАНО	504	0,0%	259	0,0%	134	0,0%	69	0,0%	305	0,0%	69	0,0%	305	0,0%	0	0,0%	

Земље	ИЗБОЗ						Раст П1 2009/П1 2008	УВОЗ						Раст П1 2009/П1 2008
	П1 2007			П1 2008				П1 2007			П1 2008			
	укупно		у %	укупно		у %		укупно		у %	укупно		у %	
	укупно	у %	укупно	у %	укупно	у %		укупно	у %	укупно	у %	укупно	у %	
Хрватска	551.885	19%	568.501	17%	465.304	18%	-18,2%	1.037.458	16%	1.356.880	17%	890.497	15%	-34,4%
Немачка	385.644	13%	470.692	14%	376.182	15%	-20,1%	762.724	12%	968.845	12%	676.799	11%	-30,1%
Италија	408.345	14%	439.285	13%	342.383	13%	-22,1%	579.485	9%	686.183	9%	638.506	11%	-6,9%
Србија	262.070	9%	451.243	13%	319.331	13%	-29,2%	544.460	8%	814.388	10%	591.409	10%	-27,4%
Словенија	327.399	11%	344.594	10%	214.225	8%	-37,8%	380.849	6%	455.573	6%	376.302	6%	-17,4%
Турска	13.867	0%	9.422	0%	14.833	1%	57,4%	351.274	5%	511.769	6%	180.263	3%	-64,8%
Остале	916.022	32%	1.065.730	32%	818.535	32%	-23,2%	2.787.122	43%	3.184.269	40%	2.603.341	44%	-18,2%
УКУПНО	2.865.232	100%	3.349.467	100%	2.550.793	100%	-23,8%	6.443.372	100%	7.977.907	100%	5.957.117	100%	-25,3%

Табела 12: Платни биланс Босне и Херцеговине

ПЛАТНИ БИЛАНС БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ						
Изражено у милионима КМ						
Период	K1 2005	K1 2006	K1 2007	K1 2008	K1 2009	K1 2009/K1 2008
И - ТЕКУЋИ РАЧУН (1+2+3+4)	-376,2	-20,4	-277,4	-734,6	-307,0	-58%
1. РОБА	-1.370,9	-1.115,6	-1.523,9	-2.068,3	-1.538,3	-26%
Извоз робе, фоб	827,0	1.101,8	1.381,1	1.610,1	1.266,1	-21%
Увоз робе, фоб	-2.197,9	-2.217,3	-2.905,0	-3.678,4	-2.804,4	-24%
2. УСЛУГЕ	175,8	189,6	249,7	299,0	256,3	-14%
Извоз	279,1	305,4	397,8	452,1	406,7	-10%
Увоз	-103,3	-115,8	-148,1	-153,1	-150,4	-2%
2.1.Транспортне услуге, извоз	33,9	39,9	86,6	98,8	84,9	-14%
2.2.Транспортне услуге, увоз	-60,2	-48,6	-74,2	-80,2	-61,2	-24%
2.3.Путовања, извоз	137,9	156,4	170,5	186,4	172,8	-7%
2.4.Путовања, увоз	-12,7	-17,9	-26,1	-23,8	-22,2	-7%
2.5.Остале услуге, извоз	107,4	109,1	140,7	166,9	149,0	-11%
2.6.Остале услуге, увоз	-30,4	-49,3	-47,8	-49,1	-67,0	36%
3. ДОХОДАК	173,8	144,8	200,2	250,2	177,0	-29%
Приходи	230,3	221,9	317,9	368,3	325,3	-12%
Расходи	-56,5	-77,1	-117,7	-118,1	-148,3	26%
3.1.Компензације запосленим, приходи	189,1	170,0	233,7	247,2	223,2	-10%
3.2.Компензације запосленим, расходи	-4,7	-5,1	-5,2	-5,5	-5,4	-2%
3.3.Инвестициони доходак, приходи	41,2	51,8	84,2	121,0	102,1	-16%
3.4.Инвестициони доходак, расходи	-51,8	-72,0	-112,6	-112,6	-142,9	27%
4. ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ	645,1	760,7	796,7	784,6	798,0	2%
Приходи	692,5	815,7	858,9	857,5	891,4	4%
Расходи	-47,4	-55,0	-62,3	-72,9	-93,4	28%
ИИ - КАПИТАЛНИ И ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН (1+2)	298,5	9,8	146,4	722,4	333,7	-54%
1. КАПИТАЛНИ РАЧУН	97,1	101,1	86,3	89,9	78,7	-12%
2. ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН	201,4	-91,3	60,1	632,5	254,9	-60%
2.1.ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ	142,9	210,9	286,2	154,4	53,9	-65%
2.2.ПОРТФОЛИО ИНВЕСТИЦИЈЕ	-0,3	-2,0	0,1	-0,1	-9,7	11000%
2.3.ОСТАЛЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ	14,8	-53,1	-90,8	383,2	-30,3	-108%
Актива	-54,0	92,7	-211,1	118,1	-151,2	-228%
Комерцијалне банке	-26,7	1,5	-44,0	372,4	77,5	-79%
Остали сектори	-27,3	91,3	-167,1	-254,3	-228,7	-10%
Пасива	68,9	-145,8	120,2	265,1	120,9	-54%
Трговински кредити	72,4	61,8	79,0	84,1	67,8	-19%
Повлачење нових зајмова	156,7	115,6	108,5	309,5	240,2	-22%
Отплата главнице зајмова	-36,1	-206,6	-96,2	-129,9	-114,8	-12%
Готовина и депозити	-73,6	-136,4	28,9	30,5	-86,5	-384%
Остале обавезе	-50,4	19,7	0,0	-29,1	14,2	-149%
2.4.РЕЗЕРВНА АКТИВА	44,0	-247,1	-135,4	95,0	241,0	154%
Специјална права вучења	-0,1	-2,2	-1,2	-1,0	0,1	-111%
Девизе	22,6	-242,5	-126,7	81,8	286,5	250%
Остала потраживања	21,5	-2,4	-7,5	14,2	12,0	-16%
ИИИ - НЕТО ГРЕШКЕ И ПРОПУСТИ	77,6	10,6	131,0	12,2	-26,7	-318%